

Grey Scale #13

A

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

14

15

B

17

18

19

MONUMENTA COMITIORUM REGNI POLONIAE

SAECULI XVII.

DWA DIARIUSZE SEYMÓW WARSZAWSKICH

w r. 1674 odprawionych,

1^{sz} ,Convocationis', od 15° stycznia do 22° lutego;

2^{ga} ,Electionis', od 20° kwietnia, do 9° czerwca.

ODBICIE OSOBNE ZE ZBIORU „PISM DO WIEKU I SPRAW JANA SOBIESKIEGO,”

wydania

FR. KLUCZYCKIEGO.

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI „CZASU” POD ZARZĄDEM JÓZEFA ŁAKOCIŃSKIEGO.

1881.

Centimetres

Inches

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Colour Chart #13

MONUMENTA COMITIORUM REGNI POLONIAE

SAECULI XVII.

DWA DIARIUSZE
SEYMÓW WARSZAWSKICH

w r. 1674 odprawionych,

1^{szy} „Convocationis“, od 15° stycznia do 22° lutego;

2^{gi} „Electionis“, od 20° kwietnia, do 9° czerwca.

ODBICIE OSOBNE ZE ZBIORU „PISM DO WIEKU I SPRAW JANA SOBIESKIEGO,“

wydania

FR. KLUCZYCKIEGO.

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI „CZASU“ POD ZARZĄDEM JÓZEFA ŁAKOCIŃSKIEGO.

1881.

MONUMENTA COMITIORUM REGNI POLONIAE

SAECULI XVII.

DWA DIARIUSZE
SEYMÓW WARSZAWSKICH

w r. 1674 odprawionych,

1^{szy} ‚Convocationis‘, od 15° stycznia do 22° lutego;

2^{gi} ‚Electionis‘, od 20° kwietnia, do 9° czerwca.

ODBICIE OSOBNE ZE ZBIORU „PISM DO WIEKU I SPRAW JANA SOBIESKIEGO,“

wydania

FR. KLUCZYCKIEGO.

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI „CZASU“ POD ZARZĄDEM JÓZEFA ŁAKOCIŃSKIEGO.

NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI.

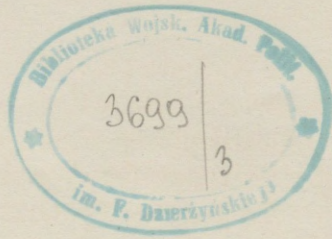
1881.

7/834(38)9

SEYMOW WARSZAWSKICH
DWA DIARIUSZE

W R. 1874. odprawionych.

1. Conventions of 15. stycznia do 22. lutego.
2. Elections of 20. kwietnia do 7. czerwca.

W KRAKOWIE

DIARIUSZ SEYMU WARSZAWSKIEGO

„Convocatiey“ po śmierci Króla Michała,

zaczętego dnia 15 stycznia, zakończonego dnia 22 lutego 1674.

—*—

1674. I. 15,
do 2. 22.

Z Rkp. Akad. Krak. N. 44. str. 664.

Diariusz Seymu Convocatiey, który się zaczął dnia 15° Januarii, 1674, w Warszawie.

15 Jan. Po wysłuchaniu de S^o Sptu Mszy S^{tey}, y kazaniu, na którym utriusque gentis Kawalerowie Woyskowi pro navata w przeszley Campaniey opera swoje specificie odebrali encomia, zesli się more solito Panowie Posłowie do Poselskiej Izby; kędy porachowawszy się, iż między nimi przeszley Confederatyej Marszałka do zagaiania aktu nie dostawało, inclinarunt unanimiter, aby Panowie Małopolscy, iako przeszley alternaty gospodarze, substituerent namiestnika in locum absentis; y stało się. Wziął Laskę J^oMćPan Karwicki, Podstarości Sandomirski, chciał zaraz rozdawać głosy na obranie Marszałka z alternaty Wielkopolskiej; ale Provincia Pruska nie pozwoliła na inszą alternatę, tylko która po rozerwanym w roku przeszłym Seymie subsequi powinna; a to dlatego, iż actum Seymu przeszłego,

iako non vocatis illis conclusum, y wielą scandalosis articulis vitiatum, pro rato nie maia. Wzruszyła była Izbę ta quaestio, iako wielka et legum cardines tykaiąca się; ale refutantibus aliis, że akt przeszły necessitas raczey, a nie lex expressit, że go sam effectus szczęśliwą probavit victorią, że go samiż Panowie Pruscy, na substituta z Małey Polskiewy pozwalaiąc, consensu ratificarunt, y że ta się pomiędzy exorbitantiami może pomieścić materia erroris Cancellarię Koronney; nakoniec prośbie całej Izby cesserunt, publicam promovendi eiusdem desiderii między exorbitantiami otrzymawszy declarationem. Po uspokoieniu trudności stanął Marszałkiem nemine contradicente J^oMćPan Miecznik Koronny Biliński; a iż się ku nocy miało, obrawszy electię swoiey denuntiatores do Senatu, soluta sessio. Senatus dnia tego exiguo numero habitus, securitatem Seymu Marszałkowskiemu Sądowi zleciwszy, denuntiationem obranego Marszałka, ore J^oMciPana Starosty Rożańskiego factam, słucał.

16. Jan. Wysłani ultra praescriptum numerum z pewnych Ziem Posłowie, materiam Izbie Poselskiewy ad disceptandum dali. Zachowani iednak pro nunc circa praerogativam activitatis tym dokładem, aby lege praefinitus na Seym Posłów wysłania numerus na każdych in posterum servetur Convocatiach. Nic więcey tego dnia nie było, bo słabe zdrowie Xiążęcia J^oMci Primasa, y niektórych Panów Senatorów iuż Warszawy doieżdżaiących desiderium, persuasit, że sessio ad crastinum odwołana.

17. Jan. Izba Poselska witać Senatum zgromadnie* poszła; w którym byli J^oMćXdz Primas, J^oMćXdz Poznański, J^oMćXdz Płocki, Biskupi; J^oMćPan Sandomirski y Lubelski Woiewodowie; J^oMć Pan Podskarbi Koronny, J^oMćPan Kanclerz W^oX^aL^o, y kilku mniejszych Kasztellanów. Po wysłuchanym sermone diserto J^oMciPana Marszałka Poselskiego przywitaniu, zaczął propositionem Xże J^oMćPrimas ab indolentia praecocibus fatis ś. p. Króla J^oMci, y że do niego devolutum Interregis officium, którego nie tak doyrzałe lata, iako przeciwne zdrowie do łózka ciągnie. Namienił y o skróceniu Convocatię, przymknieniu zaś Electię. Soluta zatym sessio.

18. Jan. Mało co crevit Senatus; PP. iednak Chełmiński, Bełski, Wileński, Kasztellani; Pan Podskarbi W^oX^aL^o, przybyli. Więc iż Xiąże J^oMćPrimas dla słabości zdrowia na tey sessiey nie był, votował J^oMćXdz Biskup Poznański, iako pierwszy z duchownego brzegu Senator, takowe in publicum promovendo zdanie: Winszował naprzód Rzptey parta ex hoste trophaea, przyznaiąc szczególną Jchmciom

Panom Hetmanom y całemu Rycerstwu adorem dzielności, na której ukontentowanie perswadował wszystkie praetensiones od Woyska, w przechodach zaciągnione, amnistią okryć, y one Woysku za tak chwalebne czyny condonować. Dziękował 2do loco J^oMciXdzu Biskupowi Krakowskiemu za wystawienie na usługę Rzpłey ludzi; Jchmciom zaś Panom Sendomierskiemu y Lubelskiemu Woiewodom, J^oMciPanu Kanclerzowi W^oX^oL^o, J^oMciXdzu Podkanclerzemu Koronemu, iż in statione residentiae indefessi dotychczas excubabant; domagał się zarazem, aby prawo na nieresiduiących maiori poena obstrzone było. Mówił potym o wojnie Tureckiej, na której popieranie eundem numerum Woyska conservare radził. Na otwarcie także mennice zezwalał. Commissia aby w Warszawie odprawowana była, takowe dawał ratię: iż Woiewodztwom może lumen accedere, co z nich które winno, y iedno u drugiego fraterne prędszego upomnieć się wypłacenia może; poborcy zaś do Ziem swoich potissimum odwoływający się, ea dilatione uti nie będą mogli, kiedy każda Ziemia testimonium perhibebit de suo. Electiey in suspenso zatrzymania emolumentum takowemi demonstrabat ratiami, że czas oney bliższy być nie może nad miesiąc kwiecień, (bo tak niektórych Concurrentów necessitas exigit); w tamtym zaś czasie któż nie wie, że woienna suppetet pora, od której pewnieby Electia JchmćPanów Hetmanów et quemque nobiliorem z Woyska, privatne piastuiącego interessa, exciret, y od woiennych avocaret czynów. Jecit y to in considerationem, że osadziwszy na tronie Pana, tak wielu frustrabimur suppetiis, odraziwszy sobie tak wielu Panów kogo inszego pro varietate forytuiących; kiedy zaś Electię in suspenso zostawimy, każdy posiłkami concurreret, wiedząc, że nemo coronabitur, nisi qui legitime certaverit. Dla divertimentu tedy żołnierza, y odrażenia posiłków, radził Electiey dalszego odłożenia. Modum Electionis życzył iakim okréślić proiectem, (cuius corrigendi optio penes Rempublicam), aby tam rationibus, nie tumultuariis dissidiis odprawował się.

Po skończonym J^oMciXdza Poznańskiego votum, padła kolej na J^oMciPana Woiewodę Sendomirskiego, ale że niegotowym był, wymówił się, (tylko iak nayprędszey desiderium oświadczył Electiey), salvam sobie na potym, quoties voluerit, zachował dicendi libertatem.

Wotował potym J^oMćPan Woiewoda Lubelski, który volubilitatem Regiae fortunae żalonym objaśniwszy discurssem, począł disse-rere de modo Electionis, życząc, aby na przyszłą Electię veniret quidem cui placeret, ale aby Woiewodztwa z Chorągwiemi, iak do Obozu, na plac consiliorum przyjeżdżały. Czasu Electiey, który primis diebus

Aprilis miałby rite incidere, dla złych dróg, pochodzący ząd drogości, y dla przestrzeńszego Concurrentom spatium, życzył dwiema niedzielami pomknąć, samey zaś Electiey dwiema niedzielami skrócić. Wniósł też, aby nie spuszczać się na subsidia futuri Regnantis, bo on ich nie wprowadzi, aż wprzód się w pactach przejrzy, y my non confidemus wprowadzenia ich, aż wprzód pacta poprzysięże. Uskarżał się insuper na zniesioną praemature ultra mentem Rzptey w niektórych Woiewodztwach akcizę; którey dać pokoy in posterum, (dla pokątnego przedawania), Szeleżne zaś conservare radził. Na Comissią w Warszawie, y na otworzenie mennicy, pozwolił; ponieważ y u Cesarza J^oMci, y u Xiążęcia Brandeburskiego, nie lepszą monetę nad naszą białą. J^oMciPana Podskarbiego aby rachunków słuchano de contributionibus Regni, etiam z przedłużeniem Convocatiey, dopominał się. Żołnierza Dymowego aby znieść, Quarcianego przymnożyć y po Woiewodztwach podzielić, radził. Retrahet, (prawi) ten podział Woysko od Związku, do którego się iuż snadź, dla niepłatania, nachyla. Woiewodztwom zaś lżej będzie płacić destinata summam, y iedno drugiego, mniej albo więcej płacąc nie ukrzywdzi. Ruina Woiewodztwa Lubelskiego przez Pospolite ruszenie causata, aż wprzód iakim contributiey ulżeniem resarcita będzie, declarował się z placu Convocationis nie schodzić. Interes Królowey Jeymci, aby przykładem Królowey Ludowiki był określony, diserte promovebat, chwając pientissimum Królowey Jeymci progressum, iż będąc omnium mobilium po ś. p. Królu J^oMci ex asse Succestrix, rzuciła ie sub hastam na wypłacenie długów ś. p. Króla J^oMci. Quo exemplo życzył, aby Rzpta na wypłacenie ostatka długów solne remanenta pozwolili. Począł dawać potym encomia W^uX^uL^u, iż z nami na chwalebny u całego świata lauream cooperabantur, zachęcając przytym Jchmciów, aby in eadem unione armorum et animorum nieodstępnie constanter zostawali.

Potym J^oMcPan Kasztellan Czerski nic więcej nie przydał, tylko maturandam esse Electionem. Odpowiedział też Panu Woiewodzie Lubelskiemu na circumscriptionem Electiey, że iezeli WMcie z Gwardiami na Electię in oppressionem libertatis nie przyedziecie, Woiewodztwa twa też z Chorągwiemi nie przybędą.

Dane zatym głosy Jchmciom Panom Wileńskiemu, Bełzkiemu, Chełmińskiemu, Kasztellanom, którzy niegotowością się wymówili; a wtym soluta sessio.

19. Januarii. Przybyli ad Senatam J^oMcXdz Biskup Kamieniecki,

y J^oMćPan Woiewoda Witebski. Uczynił na zasiadaniu J^oMćXdz Poznanski quaerelam, iż Jchmć dla nieschadzania się na umówiony czas wielką szkodę Rzptey ex mora czynią, y że dzisieyszey uchybieniem godziny causerunt, że J^oMćXdz Biskup Krakowski doczekać się nie mogą, non dicta sententia z Zamku do Dworu swego powrócić. Urgabant niektórzy, aby nomine publico do Senatu upraszać go. Reclamarunt insi, mieniąc to być contra praxim et iura Maiestatis, które na ten czas ad Rempubicam devoluta. Stetit nakoniec, aby J^oMćPan Marszałek Poselski kogo swego, swym y J^oMci Pana Podskarbiego Marszałkuiącego imieniem, posłał, oznaymując o sessiey, y ad congressum upraszając J^oMci. Dano tymczasem głos J^oMciXdzu Biskupowi Kamienieckiemu, który praemissis iako insi praeliminaribus, niżej opisane praecedentibus votis accumulavit punkta: Sędziów Kapturowych sine numero numerus aby na teraznieyszey Convocatiey był lege circumscriptus, expostulabat. Interesta Królowey Jeymci, przyznając, że iey autoritate pax interna przeszłego coaluit Seymu, rzesko insinuabat. Szelężne generalne, któreby status utriusque ludzi bez żadnego exemptu stringeret, postanović na potrzebę Rzptey życzył. Woysku nietylko pieniądze, ale aby y provianty obmyślano, ilekolek w głodnym będzie woiowało kraiu, radził świeżym przykładem, iż w przeszley campaniey większą część piechoty fames debellavit. Dymowego żołnierza sufferre, pieniądze na kwarcianego Panom Hetmanom conferre radził. Na acceleratią iak nayprędszą Electiey, na Commissią w Warszawie, y na insze wspomniane wyżej od Panów Senatorów artykuły, zgadzając się subscripsit.

Delata potym votowania activitas Jchmciom Panom Woiewodzie Witebskiemu, y Kasztellanowi Wileńskiemu; ale tamten recenti accessu, ten iterum niegotowością wymówiwszy się, accelerarunt koley Panu Bełskiemu.¹⁾ Mało-co y ten pierwszym zdaniem podniesienia tylko żołdu Żołnierzom, (wyliczając ich koszty, trudy, prace), domagał się; czego iż nieprzyjemność ex vultibus słuchających wyrozumiał, iak nayprędszego Electiey przyśpiechu życząc, mowę skończył.

Przybył za tym J^oMćXdz Biskup Krakowski, który ledwo-co subsellium osiadł, zarazem dicendi iure od J^oMciPana Marszałka poczęstowany. Zaczął mowę ab exaggeratione victoriey, przykładem od lat 50^ou niesłychanym otrzymaney, dzieląc pochwałę y dzięki między JchmćPanów Hetmanów y całą Kawalerią. Wszedł potym w discurs o Electiey, którą po skończoney przed mięsopusty Convocatiey ży-

¹⁾ Niezabitowski Alex.

czył *auspicari* die 15 albo 18 *Martii*. Podatków stanowienia niemożność wywodził, póki z rachunków Skarbowych *non constabit*, siła do Skarbu wniesiono, siła na *retentach* zostaie. Na *remanenta Solne in exsolutionem onerum* ś. p. Króla J^oMci nie pozwalał, aż wprzód *remanenta* Królowi Kazimierzowi *scripto assecurowane, executoribus testamentu* wydane będą. Wniósł też, aby *Zołnierzom* od *weyścia do Obozu Ćwierci* służebne *rachowane* były.

Po skończoney Xcia Biskupa Krakowskiego mowie, zaczął *votum* J^oMcPan Chełmiński.¹⁾ Ten uczyniwszy *facundam* dosyć *prae-maturi fati* Króla J^oMci *indolentiam*, dziękuje Rycerstwu Koronnemu, iż ży z *oczu* *zarzewnionych* *victorios* *abstersit triumphis*. Z *Electią* iako *nayprędzey* *pośpieszyć* radził; na *którey* nie *bogatego* *ab exteris* w *obietnice*, ale z *pośrodka* *siebie* *wiadomego* *praw Pana* *upatrować* *zyczył*; dowodząc *przykładami*, żeśmy *zawsze* na *rzęsistych* *szwankowali* *obietnicach*, y że *Francuzowie* *złote* *mosty* *budować* *pod Warszawą* *obiecowali*, a y *drewnianych* nie *postawili*. Po J^oMciPana *Hetmana*, aby do *spólney* *przybył* *obrady*, *nomine publico* *posłać* *zyczył*, ze *dwoch* *ratii*: *iedna*, że *nikt* *lepiej* *Rzptey* *informować* nie może *in consiliis pacis et belli*, iako on, *któremu* *et rationes pacis, et belli eventus*, *dobrze* *wiadome*; druga, że *honor* *ten* *zasłużył*, *znaczny* *zwycięstwem* *Rempublicam* *honoratam* u *całego* *świata* *uczyniwszy*. *Confoederatią* *zacząć* *radził* *od owey* *paroemiy*: *„Neminem laedere, ius suum cuique tribuere“*. *Napominając* *Dissidentów* *in religione*, aby *pokoy*, *który* *maią*, [*zachowywali*], *boni* *consulant*, *patientiam* *non exasperent*. Na *desideria* *Królowey* *Ieymci* *pozwoił*. *Commissia*, (*wniósł*), aby *raczey* w *Lublinie* *odprawowała* *się*; *rationem* *dał* *illati*, iż-by na *nią* *wprzód* *uniwersały* *rozsyłać* *trzeba*, a *tymczasem* *skończy* *się* *Convocatia*, *która* *lubo-by* *się* *przedłużyła*, *obawiać-by* *się* *potrzeba*, aby *Panom* *Zołnierzom* *podczas* *Seymu* *Commissią* *mającym*, nie *przypadła* *fantasia* *wymodz* *iakie* *postulatum* a *Repca*.

Pan *Kasztellan* *Warszawski*²⁾ *pro basi* *swego* *votum* *Interessa* *Królowey* *Jeymci* *położył*; *insze* *punkta* *usitato* *verbo* *„zgadzam* *się“* *odprawił*; *tknął* *iednak* *Ordinatiey* *Zamoyskiej*, *mieniać* *ią* *być* *szkodliwą* *dobrom* *Ziemskim*, y *exhaereditationem* *za* *sobą* *pociągającą*; ale *się* *oburzył* *na* *to* *Pan* *Podstoli* *Lwowski*, *który* *gdy* *począł* *Panu* *Warszawskiemu* *zadawać*, że *nie* *po* *Senatorsku*, *mała* *fide* *przeciwko*

¹⁾ Kretkowski D.?

²⁾ Oborski.

prawu, mówi, ażeby te wzajemne pomiędzy nimi obelgi non valescerent, do iutra sessionem odwołano.

20. Jan., w sobotę. Przybył do Senatu J^oM^cXdz Biskup Smoleński. Koley zaś wotowania powróciła do J^oMci Pana Woiewody Witebskiego, który się był pridie niegotowością wymówił. Zaczął mowę ab indolentia Pańskiej śmierci, nakierował potym discurs o wojnie Tureckiej, wywodząc wielkość oney przez nas ieszcze nie zwoiowaną, ale raczey rozdrażnioną. Na teyże wojny poparcie życzył nowy iaki podatków rodzaj uchwalić, dawnych zaś dobierać retentów, Kapturem generalny na retentorów uformowawszy. Wymawiał też reces Wojska Litewskiego z okazyey raczey Koronnych Woysk uczyniony, iż korzyścią nieprzyjacielską dzielić się z nimi nie chcąc, aequalitati laboris aequalitatem praemii umknęli. Electią iako nayprędzey pośpieszyć, Commissią w Lublinie raczey złożyć, in loco intermedio, persuadował.

Inszych Jchmciów Panów Senatorów, lubo w Warszawie przytomnych, iż na tey sessiey nie było, devolutus ordo do samego J^oMci Pana Podskarbiego Marszałkuiącego, który mając dosyć materiey do mówienia z Urzędu swego, opuściwszy ceremonialne praeliminaria, zaczął mowę od niedostatku Skarbu Koronnego, a prolixitate zaś długów Rzeczypospolitey; refutując opinionem tych, którzy rozumieć byli, iż podatkami na pszeszłym Seymie uchwalonymi dwie Ćwierci Woysku, a 1ma Maii, ad ultimam Octobris, wypłacone być miały; czego impossibilitatem z tych ratiey wywodził, iż Pogłównie teraznieysze Pogłównego in anno 1662 wydanego Siedmią kroć Stem tysięcy nie donosi, bo go Xięża świeccy, patrząc na regulares, contribuere nie chcieli. Akcizę też po inszych Woiewodztwach, iako w Xięstwie Pruskim, dekretami zniesiono, po inszych wybierać ią zacząwszy rzucano; indziey też przyczyniając iey albo umnieyszaiąc, magno incommodo aequalitatis wybierano. Niemnieyszą y ztąd Skarbowi Koronnemu uymę inferebat, że Pogłowne Żydowskie omnium consensu na pszeszłym uchwalone Seymie, z Constitutiey, (niewiedzieć quo motu) wymazano. A przecie przy takowym podatków umnieyszeniu przyczyniło się expens Skarbowi, kiedy nad ustawę Koronnego Woyska, supraque praescriptum numerum, tym Rotmistrzom, którzy się wprzód z ludźmi swoimi iawili, płacić ex consilio bellico kazano; Piechocie zaś y Draganiey pozwolonego salarium ad exemplum pomkniono. Dał potym sprawę o kleynotach Koronnych, iż połowa onych in exsolutionem długu Woysku Cudzoziemskiemu winnego cessit, połowa zaś u J^oMci Pana Hetmana in obligatione zostaie, który się za wy-

płacenie zasług im należących scripto assecurował. Wniósł też y to, że Rzeczpospolita szwankowała na opiniey o taxie tych kleynotów, bo kiedy ta suppellex na szacunek iubilerów przysła, inventa est minus habens. Przypomniął też Potop, u Pana Grata zastawiony, dług J^oMciPana Hetmana y spezy iego, wojenne, dług furmanom, na wykupienie więźniów naznaczoną summę; na co methodum zapłaty obmyślić radził. Assignatie z Skarbu na Szeleżne, którego dispositio samym Woiewodztwom należała, iustificował, iż są ex Senatus consilio wydane; dziękując Panom Poborcom imieniem Rzptey, którzy tym assignatiom paruerunt; nie mając też y tym za złe, którzy parere nie chcieli. Między inszemi promovendi belli potrzebami naypierwszą być rozumiał Proviand Woysku ad normam Hollenderskiey Bataliey, z którą razem proviand y alimonia na woynach chodzi. Na ten proviand życzył obrócić pieniądze, których iest spes od Oyca Świętego. Temuż Oycu Świętemu, corrigendo errore milczenia do tychczas naszego, życzył podziękować imieniem Rzeczypospolitey za oświadczoną w roku przeszłym szczodroblivość; także Kardynałowi Odeschalco, który zelo motus przeciwko tey Rzeczypospolitey, dwadzieścia tysięcy dobrej monety na woynę Turecką przysłał. Commissiey trzy punkta in considerationem podał: examen Poborców, distributę Chleba, y Sądy o szkody poczynione. Quo ad primum życzył, aby tu w Warszawie Poborców rachunków słuchano; 2^{dum} punctum iuz Commissia Lwowska uprzątneła; Sądy zaś na inszy czas y miejsce odłożyć radził. Remanentów Solnych na wypłacenie długów ś. p. Króla J^oMci nie pozwalał, exemplo Króla Kazimierza, którego od tychże remanentów przeszłego Króla J^oMci Commissia odsądziła. Potiores-by tedy byli do tych remanentów executores testamentu Króla Kazimierza. Drugą dał ratią, że z tych remanentów wypłacać trzeba długi żupne, których się za żywota Króla J^oMci, praeumbrante maiestate Principis, nie upominano, a Żupy też creditem chodziły. Mennicę, tylko nie szelężną, otworzyć radził; ale zniosszy się wprzód cum Principibus, którzy ius cudendae monetae mają; bo oni monetę naszą, lubo tak dobrą, z samey iednak zawsze złey opiniey taniey nieść będą. Z przedłużeniem Electiey allegavit, że nikomu lepiej, iak onemu, którego Urząd podczas Interregnum w naywiększym iest exercitium; prędkiego iednak oney życzył przyspiechu. Królowey Jeymci Interestia exemplo inszych Interregnorum okréślić; po J^oMciPana Hetmana posłać, zgadzał się.

Po skończonych Senatorskich votach zabrał głos J^oMcXdz Biskup Poznański, upraszając J^oMciP^a Marszałka Poselskiego, aby dwoje

punkta, moram nie znoszące, o posłaniu po J^oMciPana Hetmana, y o Commissiey, kędy się ma odprawować, proponował Equestri Ordini; które punkta życzył per verbum „placet“ concludować. Uczynił dosyć J^oMćPan Marszałek desiderio, y opowiedziawszy, że tenorem Confoederationis ad normam Confoederatiewy po Władisławie z-concipował, proposuit Poselskiej Izbie wzwyż mianowane punkta. Stańło pierwsze ex arbitrio J^oMci Xiędza Biskupa Krakowskiego, aby miasto posłania pisać do J^oMciPana Hetmana tak Koronnego, iako y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, zapraszając Jchmciów ad congressum. Drugie zaś o Commissiey punctum różnemi agitabatur pro et contra ratiami. Wywodzili iedni comoda Warszawskiej Commissiey: iż Rzpta pod bokiem mając Commissię, snadno-by się in rationibus perceptorum et retentorum przeyrzć mogła. Od drugich inferebatur, że ten actus w Warszawie prawnego terminu nie ma. Bo Panowie Commissarze Lwowsky annaria lege postanowieni, iako actum hunc obstante fato Króla J^oMci kończyć nie mogli, tak go też prorogare, albo przenosić, zupełney mocy nie mieli. J^oMć zaś Xiąże Primas, lubo tego w swoich uniwersałach dotknął, to iednak in vim propositionis, nie in vim conclusionis uczynił, ani to było instrumentum necessitans Poborców do tego, aż-by to wprzód Seymiki utwierdziły. Insi inferebant odwabienie Zołnierza od czynów woiennych, którego y na same rachunki potrzebna praesentia. Aleć tym concertatiom praevaluit vox vetantis Pana Sędziego Rawskiego, ¹⁾ który za każdym prawie głosem czynił obtestationes ni-do-czego nie przystąpić, aż-by wprzód Senatus Consulta czytane były, które podczas Interregnum stanęły. Wsparła go niektórych Panów Małopolskich zgoda, którzy chcąc wiedziéć, co za Legatie do postronnych Panów ex Senatus Consilio stanęły, obiecali tego w poniedziałek upominać się, teraz solvi sessionem prosząc. Na samym wstawaniu ex illatione J^oMciPana Referendarza Koronnego stanęło, aby Senat y Poselska Izba Królową JeyMć rano w poniedziałek z uroczystą przywitała indolentią.

21. Jan., w niedzielę. Ceremonia oddawanego Xiążęciu J^oMci Primasowi Palliuszu, wielką ludzi frequentią do kościoła S^o Jana zgromadziła. Mszą miał J^oMćXdz Biskup Poznański, kazanie J^oMćXiędz Popławski, które pięknymi dosyć na tę uroczystość ustroił allusiami. Po skończonym nabożeństwie wyszli J^oMćXiędz Nominat Płocki z J^oMciXiędzem Świąćickim episcopaliter do wielkiego ołtarza, y na postanowioney u ostatniego ołtarza gradusa ławie, ieden po prawey

¹⁾ Nowomiejski Adam.

drugi po lewey ręce J^oMćXdza Biskupa Poznańskiego usiedli. Bullam pobok rozpostartą trzymano. Wyszli też Kanonicy Warszawscy, ale ci u ołtarza non subsistendo, poszli ku kaplicy Nayświętszey Panny, przy drzwiach będącey, zkąd iuż Xiąże J^oMć Primas, od JchMciów Xięży Biskupów Kamienieckiego y Smoleńskiego episcopaliter prowadzony, wychodził. Szedł tak, wielką Xięży, Posłów, y niektórych Senatorów otoczony assistentią, ku wielkiemu ołtarzowi, gdzie u ostatniego stanąwszy stopnia, podaną sobie bullam pocałował, y capite inclinato czytał. Wziął potym pontificał, na którym sacra odprawiwszy, postąpił ku samemu ołtarzowi, gdzie przyklęknąwszy, ręką J^oMć Xiędza Poznańskiego włożony, odebrał Palliusz. Podano mu zatym krzyż Arcybiskupi, a subsequenter Laskę, którą Panu Lesieckiemu, dawnemu słudze, conferował. Zabrzmiało potym ‚Te Deum laudamus‘, po którego wyśpiewaniu laetabundus populus odebrawszy benedictią z Arcypasterskiej ręki, rozszedł się, wielkie czyniąc omina.

22. Jan., w poniedziałek. Przybyli ad Senatam J^oMćXiędz Podkanclerzy Koronny, Xiąże J^oMćPan Woiewoda Wołyński, Xiąże J^oMć Pan Podkanclerzy W^oX^aL^o, Pan Kasztellan Rogoziński. Ozdrowieli też J^oMćXiędz Nominat Kuiawski, y J^oMćPan Kanclerz W^oX^aL^o. Na zasiadaniu pytany był ore J^oMciPana Marszałka Poselskiego Pan Sędzia Rawski, an persisteret przy onegdayszey illathey legendorum Senatus Consultorum; który gdy się immobilem w propositum swoim declarował, wziął głos J^oMćPan Kanclerz Litewski, dając verbotenus rationes Senatus Consiliorum. Ale reclamante eodem, że pisaney, a nie słowney chce o nich wiadomości, zabrał głos J^oMćXiędz Biskup Płocki, który krótką dawszy Panu Sędziemu Rawskiemu replikę, iż materią non huius loci neque temporis obradę pospolitą zagaił, nakierował mowę żałując dwóch Panów w lat kilka iednego po drugim postradanych, z których ieden z młodości pracuiąc, na starość fastidiri coepit, drugi otio applicatus wiek swoy praemature skończył. Cieszył potym żal ten otrzymaną victorią, za którą Panom Hetmanom, a specificie Xiążęciu Podkanclerzemu Litewskiemu, praesenti, dziękował. Posłów Tureckiego y Tatarskiego iako exploratores radził [? uważać? odprawić?]. Electey iako nayprędszey życzył; tylko nie po kozacku, ani tumultuarie, iako przeszley, która się pod arkabuzami y pistoletami odprawowała. Na schyłku mowy Xiędza Biskupa Płockiego przyszedł Xiąże J^oMć Primas, który expostulatus od Pana Marszałka Poselskiego, aby powagą swoją Pana Sędziego Rawskiego importantią uspokoił, począł obszerniey sprawę dawać de Senatus Consiliis,

iż na nich nic więcey tractatum nie było, tylko o materiach w uniwersale swoim* wyrażonych, a o legatiach do postronnych Panów, oznaymić im chcąc de fato Króla J^oMci, utwierdzając w dobrej przyiaźni, y o pieniądze subsidia requiruiąc. Quo nomine do iednych posłany Pan Podkomorzy Warszawski,¹⁾ do drugich listy napisane. Acquietowany słowną relatią Xiążęcia J^oMci Primasa Pan Sędzia Rawski, założył inszą quaestionem o Residentach Cudzoziemskich, aby ich ode Dworu rugowano. Ledwo nie per verbum ‚placet‘ concludowana ta illatia, gdyby był Xiąże J^oMćPrimas consensum nachylaiących się nie rozerwał, upominaiąc się wczorayszey namowy o przywitaniu Królowey Jeymci. Ruszyła się ad nomen cała Izba; od Senatu Xiąże J^oMćXiądz sam Primas, ab Equestri ordine Pan Marszałek Poselski, czynili indolentiam Królowey Jeymci.

Po tey odprawioney ceremoniey powrócili do wczorayszey propositiey, chcąc o Commissiey cale concludere. Wznowione były onegdaysze w tey materiey concertationes, różni in diversa studia trahabantur; skoro iednak strona w Lublinie Commissii życzących, z Sądami oraz Woyskowymi, przemagać poczęła, zabrał głos Xiąże J^oMć Primas, y pro concluso prawie, (bo się nikt contra nie odezwał), J^oMci Panu Marszałkowi Poselskiemu podał, aby Commissia z Sądami w Lublinie na Zołnierzów, tak o szkody poczynione, iako y na tych, którzy Obozowey Campaniey omieszkali, odprawowała się; czas iey: pierwszy poniedziałek po popielcu naznaczaiąc. Czytał zaraz w ten sens z-concipowany proiekt J^oMćPan Marszałek Poselski, y żaden mu nie przeczył. O tytuł tylko J^oMćPan Referendarz¹⁾ wniósł, aby się ta Commissia raczey pod tytułem Trybunału Skarbowego odprawowała, maiąc pro exoso nomine Commissią, która y teraz więcey sobie nad prawo pozwołiwszy, nietylko Starostwo iego Warszawskie, ale y Oekonomie, Królów Polskich patrimonium, hyberną aggrawowała. Wniósł też J^oMćPan Krzycki, iako Marszałek Trybunalski, aby w tey Constitutiey dołożono clausulam, ‚salva libertate citandi Zołnierzów o szkody na Trybunał Koronny‘. Tak na tytuł, iako y na illatią J^oMciPana Podkomorzego Kaliskiego wszytka subscripsit Izba.

Uprosił potym głos Pan Kierdey z Xięstwa Litewskiego, y począł mówić o circumscripțiey potestatis Panów Hetmanów, przypominaiąc Korsuńską, kędy ich a iure Electionis odstrychniono było; ale się na to nikt nie odezwał. O Residentach tylko sine conclusionem

¹⁾ Opacki Albr. 1673.

¹⁾ Krasieński Jan B.

podisputowawszy, gdy ad solutionem sessiey wszyscy nachylać się poczęli, wniosł Xiążę J^oM^cPrimas, aby posłać imieniem Rzeczypospolitey do J^oMci Xiędza Nuntiusza, dziękując mu za podjęte około tego Królestwa prace, upraszając oraz, aby w Rzymie *authoritate sua* wymógł, ut *stringantur* nietylko Xięża świeccy, ale y *regulares*, do Poglównego, na Seymie przeszłym uchwalonego. Wysłani tedy *ex* Senatu J^oM^cXiędz Biskup Smoleński, Pan Kasztellan Chełmiński, y po trzech Posłów *ex gentibus*.

23. Jan., we wtorek. Accessit do Senatu J^oM^cPan Marszałek W^oX^aL^o. Miasto *propositiey* począł się upominać J^oM^cPan Marszałek Rycerski czytania *Senatus Consultorum*, czyniąc dosyć obligowi swemu, na dziś J^oMciPanu Sędziemu Rawskiemu danemu. Semotis na tę *illatiam arbitris*, czytano zatym *Senatus Consulta*, począwszy od tych, które *ieszcze stante vita Principis* stanęły, namniey przez godzin dwie. Ostatka doczytać niektórych *pruritus* nie pozwolił, którzy wytrwać do skutecznego przeczytania nie mogąc, wyiechali na plac z wczorayszą o Residentach *quaestiam*. Nie mogła inaczey *acquietari* ta *ur-sio*, aż J^oM^cPan Marszałek wziął na się *provinciam expostulare* z Dworem o *ablegatiey onych*. Po *uspokoioney* o Residentach *materiey*, wszczęła się druga *ex illatione* Posłów Wielkopolskich *dopominaiących się*, aby ci, którzy przeszley obozowey omieszkali *Campaniey*, nietylko od zasług *odstrychnieni* byli, ale aby niektórzy z nich *Posłuiący*, *activitate vocis* na Seymie terazniejszym *careant*. Odezwał się na to Pan Zaklika, *iustificuiąc absentiam onych*; iż *gratior* była Panu Hetmanowi, niż drugich *praesentia* [zruinowanych];¹⁾ bo gdyby świeże w *supplemente* nie przyszły *Regimenty*, nie było-by czym tamtych osadzić *fortec*. Ale mu *odpowiedziano*: „*Non sunt facienda mala*, ut *eveniant bona*“. Nic iednak w tey *materiey non conclusum*, bo J^oM^c Pan Marszałek Rycerski przerwał *controversiam*, zacząwszy czytać *aringam Confoederationis*, w której *nexum* obojga narodów *określiwszy*, wszystkie *exorbitantias* na Seym *Electionis* odesłał. *Dissidentom pacem cavit*; *salvē* im zachowawszy *upomnienia się*, (ieśli-by czego potrzebowali), na przyszley *Electiey*; ale na tę *salvē* *zaszła* od J^oMci Xiędza Podkanclerzego *contradictio*, który *odezwał się refutando*, iż *dissidentes* niczego więcey *potrzebować* nie mogą nad to, co im *prawa* pozwoliły; *życzył* tedy *eliminare* tę *salvē*, aby sobie przez nią *dissidentes* na przyszley *Electiey* *iakiego ius petendi* nie

¹⁾ Rkp. ma: »zmianowanych«.

urościli. Uprosił był sobie po J^oMci Xiędzu Podkanclerzym głos Pan Przepędowski, dissidens de religione; ale iż naznaczona na sessiey wybiła godzina, słuchać go nie chcąc, rozchodzić się wszyscy poczęli; na co y on niewysłuchany z wielką wyszedł indignacją.

24. Jan., we środę. Przybył ad Senatum J^oMćPan Woiewoda Łęczycki. Na zasiadaniu J^oMćPan Marszałek Rycerski opowiedział, iż wczorayszą clausulam in rem dissidentów za admonitią J^oMci Xiędza Podkanclerzego wymazał. Na co Pan Przepędowski odezwał się concessive, contentuiąc się dawnych praw dissidentium confirmatią. Odezwali się też Xięstwa Mazowieckiego Posłowie, stawiając circa specialitatem Exceptów swoich, aby żaden dissidens w Mazowszu nie śmiał commorari. Na co im pozwolono salva praerogativa Posłów postronnych.

Po uspokoioney religionis materiey zabrał głos Pan Sędzia Liwski, ¹⁾ wszystkie wczoraysze recapitulando illatie. Dopominał się naprzód, aby Senatus Consulta czytane do końca były; przypominał hibernę, którą ultra libertatem Starostwa niektóre aggrawowane; tknął y Ordinatiey Zamoyskiey, aby tabulis ultimae voluntatis Króla J^oMci dosyć się stało; tych zaś, na których o niewczesne do obozu przyiachanie dnia wczorayszego invehabat Izba, życzył do Commissarskich raczey odesłać Sądów, nie poczynając na nich iudicium a poena et rigore executionis. Nakoniec wprowadził invectiwę na proiect iakiś pod tytułem Reflexio, cum promotione Xiążęcia Lotaryńskiego wydrukowany, udając, iż nietylko postronnym Panom uwłacza Concurrentom, ale y Królowey Jeymci Ludowiki pobożne allatrat cienie; życzył go tedy ad infamem damnare vulcanum.

Wspomniana była y o ablegatiey Residentów quaestio; ale hac varietate różnych materii concurrente uprosił sobie głos J^oMćXiędz Biskup Poznański, y począł utyskować, iż za wniesieniem gęstych y różnych propositii, iedney nawet słusznie concludere nie mogą. Upraszał tedy, aby singulatim do każdych się propositii przymawiano. Więc iż na niedoczytanych dnia wczorayszego Senatus Consiliach Izba stanęła, ponieważ się ich niektórzy domagaia, skończyć ie persuadował. Itum est chętnie in hanc sententiam. Semotis tedy arbitris czytano Instructie Panu Podkomorzemu Warszawskiemu do Franciey, Angliey, y Hollandiey dane. Do przeczytanych przymówił się Pan Sokolnicki, Poseł Wielkopolski, iż Senat niepotrzebnie sprawował się Królowi Francuskiemu z exclusiey Condeusza ab ambitu Regni, bo

¹⁾ Cieciszewski Tom.

to jest przeciwko powadze narodu iustificare legem. E contra zaś na przeszłej Electiey stanęła exclusa, którą teraz Rzpta omawiać y usprawiedliwiać musi.

Tak uprzątnąwszy Senatus Consulta, czytał Pan Marszałek Poselski wciąż z-concipowaną (ad methodum inszych) Confoederatią. Czytał nexum Korony z Wielkim Xięstwem Litewskim o nieobieraniu Pana alterutro dissentiente. Czytał y obiecane Pruskim provinciom prawo, (którego się ieszcze przy obieraniu Marszałka domagali), aby na-potym, exempló przeszłego Seymu, nic na nich bez nich stanowionego nie było.

Więc iż onegdayszy o Skarbowym Trybunale koncept ieszcze od niektórych dubia mających impetebatur, musiał go powtórzyć Pan Marszałek Rycerski, y każdego scrupulo dosyć uczynić.

Tak tedy firmata o Skarbowym Trybunale Constitutione, dopiero wyszły na plac wyżey założone od Pana Sędziego Liwskiego illatie; a naybarziefy fervebat o tych, którzy woienney okazji omieszkali, quaestio: ieżeli im na tym Seymie odiać activitatem albo nie; ex collisione iednak obronnych y nalegających ratii nic o tym nie concludowano.

Pari passu chodziła o distribucie terazniejszey hiberny quaerela, którą PP. Starostowie o aggrawowanie swoich Starostw serio popierali. Accessit y J^oMćXiędz Biskup Krakowski, skarżąc się o prześladowanie tąż hiberną dóbr duchownych w dioecesiey Krakowskiey; prosił oraz sądu na Commissarzów anni 1671, którzy pierwsi prawie tą hiberną dobra duchowne uciążywszy, exemplum aggravandi drugim zostawili. Nie napisano iednak około tego żadnego artykułu; medium tylko quaerulantibus od niektórych podane, aby dobra tak ciężarne puścili, za które kto inszy uiąwszy, pewnie będzie y hibernę płacił.

Wznowiona była y o Residentach materia, aby ich ode Dworu rozprawiono; J^oMć iednak Xiędz Biskup Poznański nie radził odprawować Cesarskiego Residenta, ażby wprzód Deputaci z Senatu y Poselskiey Izby upomnieli się u niego diploma Cesarzowi J^oMci, de non eligendo tylko de domo Austriaca Principe, w wielkiey Rzptey danego potrzebie; zamilkła potym ta materia. O proiekcie pod tytułem ‚Reflexio‘ wydrukowanym, stanęło: otrąbić, aby exemplarzów iego żaden in posterum drukarz wydawać y przedawać nie śmiał, ani żadnych in posterum paskwilów externis Principibus uwłaczających nie drukował.

Illatum nakoniec od Posłów Woiewodztwa Ruskiego, aby na początku zaraz Electiey Oratorowie Concurrentium audientią mieli, za którą Rzpta dobrze-by się przez cały czas Electionis in qualitatibus Candidatorum przeglądać mogła. Do exorbitantii zaś aby z Senatu y z Poselskiej Izby Deputatów ordinowano, którzy-by dwiema niedzielami przed Electią ziachwawszy, wszystkie exorbitantie in massam redigerent, ultimariam około nich decisionem przy Rzptey zostawisz. Utraque illatio plausibiliter wniesiona, ale tempore excludente do iutra odłożona.

25. Jan., we czwartek. Auxerunt Senatum JchmćPP. Woiewodowie Mazowiecki, Brzeski; y Pan Smogulecki Kasztellan Gdański. Chciał Pan Marszałek Rycerski zwyczajnym trybem w dalszym czytaniu Confoederatiewy progredi, ale PP. Pruscy założyli vetandi voces, broniąc activitatem czytania, pókiby Pan Kasztellan Gdański, który swego indigenatu według praw ich nie wywiodł, fidelitatem Provinciae na Pruskim Generale nie poprzysiągł, swego nie ustąpił subsellium. Miał swoje obrony y obrońców, potissimum J^oMciPana Woiewodę Lubelskiego; y Pan Gdański wymawiał się y sam, że mu aegritudo wywieść indigenatum, y fidelitatem poprzysiądz na Generale, niepozwołała, wywodził się y listem do Generała eo nomine pisanym, ale się tym contradictia Panów Pruskich nie ukoła. Włożył się tedy Senat y Poselska Izba gęstymi do nich instantiami, na które dopuścili-ć quidem pro nunc czytać Confoederatiewy, ale salva libertate arcendi Pana Gdańskiego a subsellio, innego y każdego czasu, póki indigenatu nie wywiedzie. Czytał tedy Pan Marszałek Poselski dalszy text Confoederatiewy, powtarzając wczorayszy punkt o warowaniu praw dissidentom, y salvę in causa religionis Xięstwu Mazowieckiemu ad mentem exceptów ich warowaną. Do tey salwy przemówił się Pan Starosta Wyszogrodzki, urgendo, aby w Xięstwie Mazowieckim prawo religionis Starostowie mieysc exequowali. Wniósł też, aby publicos blasphematores nie okrywało prawo dissidentium, które bluźniercy trahunt in deterius. Dał exemplum świeże we Gdańsku Straucha ministra, którego kiedy Gdański Magistrat chciał za blasphemie in Deiparam karać, tak factione sua pospółstwo wzruszył, że w iedney godzinie kilkanaście tysięcy plebis armatae stanęło; Praesidenta Gdańskiego tak długo in obsidione trzymano, aż pomieniony Strauch przez publicznego Secretarza na ambonę wprowadzony, kazać, y populum a seditione cohortari począł. Urgebat tedy, aby tego ministra pro infami per constitutionem declarowano, y każdemu z niego libera sanguinis executio była. Odezwali się na to Pa-

nowie Pruscy nie tak excusando Straucha, iako raczey życząc podczas Interregnum przez takowe sancitum nie podniecać plebem, która mediis desperatis zawsze causam religionis tueri zwykła; raczey tedy takową acrimonią odłożyć radzili do przyszłego Pana, którego maiestas więcey będzie mogła u Gdańszczan, niżeli lex scripta. Ciż Panowie Pruscy wnieśli querelam na PP^w Duchownych, iż prawa na Arianów y Apostatów uknowanego plus ultra zażywaiąc, Ślachtę nequaquam fidei Arianæ, do rejestru Arianismi pociągają. Ukazali exemplum na Panu Staroście Sztumskim, ¹⁾ którego Xdz [Żurowski] ²⁾. Canonik Chełmiński, extra forum et competens rejestrum pociągnąwszy, ciężki na nim ugonił dekret; tego tedy dekretu prosili lege publica sisti executionem. Opponowało się na to ich postulatum niemało Posłów przy powadze dekretów Trybunalskich; ale naybarzieszy J^oM^c Xiądz Biskup Poznański, który zelando przy dekretach pomienionych powiedział, iż barzieszy wierzą zasiadającym w Trybunale Koronnym deputatom, niż błędlivey wszytkich Lutrów y Kalwinów wierze.

Popierano y codzienney o Residentach materiey, ale ią compescuit mową swoją Pan Woiewoda Witebski, wniosszy, iż tu będzie Moskiewski Resident, którego, kiedy nasz Pan Świdorski w Stolicy magno commodo zostaie, nie życzył ablegare. Inszych zaś Residentów rugować, Moskiewskiego zachowawszy, periculum inaequalitatis proponebat; nikt więcey dnia tego o tym nie mówił.

Ku schyłkowi solvendae sessionis instabat Pan Woiewoda Lubelski, dwa razy mowę swoją powtórzywszy, aby Pan Podskarbi Koronny iutro zaraz rachunek z akcizy, pogłównego, y cła generalnego in facie Rzptej uczynił, iżby się Rzpta informować mogła, siła ieszcze na retentach zostaie, y iak wielkie uchwalić podatki. Wzbraśniał się iednak Pan Podskarbi tego rachunku, allegando, że go uczynić przed Commissią nie może.

26. Jan. Przybył do Senatu Pan Kasztellan Lwowski; siedział y Pan Gdański bez żadney od Panów Pruskich impetitiey.

In vim propositionis założone od Pana Marszałka Poselskiego dwie quaestie: iedna, iezeli dziś ma Pan Breza relationem Szwedzkiej legatiecey czynić; druga kiedy Posłowie Woyskowi publicam mieć będą audientiam. Na pierwszą omnium consensibus itum est. Uprzątnąwszy tedy arbitros słuchano relatiecey onego, którey ta maxima, iż nam Szwedzi 3000 pewney infanteriey w posiłkach dać obiecali. Przysiągł potym super fidelitatem swoiey functiey, za którą od Se-

¹⁾ Guldensztern Wład. ²⁾ Imię wymienione poniżej na str. 20.

natu przez Xiędza Biskupa Krakowskiego, od Izby Poselskiej przez Pana Marszałka, uroczyste odebrał podziękowanie.

Druga quaestia zezwoleniem wszytkich decisa, aby Panom Posłom Woyskowym iutrzeyszy poranek na audientią cedat.

27. Jan., w sobotę. Accesserunt do Senatu Pan Woiewoda Rawski, Panowie Kasztellani Dobrzyński, Żarnowski. Obtemperatum wczorayszey decisiey słuhać Panów Posłów Woyskowych. Posłano tedy po nich; adfuerunt; miał mowę imieniem Woyska Pan Chorąży Poznański, dosyć facunde. Czytane potym punkta Laudi Militaris przez Pana Podkomorzycza Sendomirskiego, których takowa series: Aby Electia iak nayprędzey przyspieszona być mogła; aby się ad instar przeszley nie odprawowała, którą prochem okurzono, zekrwawiono, wolność zdeptano, sublato fundamento vetandi et sentiendi. Skończyli zaleca[iać] tych, którzy w przeszley Campaniey sanguinem profuderunt. Dziękował im Senatus nomine Xiędz Biskup Krakowski, od Izby Pan Marszałek Poselski. Naznaczona potym na osobliwą z nimi sesją deputatia.

Po odprawie tych Posłów wziął impet z wniesioney za sobą Woyskowej instantiey Pan Podstoli Lwowski, y począł Izbę fatigare prośbami, aby tandem chciała Rzpta misereri super miserias eius, przysądziła mu, relevatam iuż a Principis potentia, własną iego substantiam. Podał zatym z-concipowany proiekt do rąk Pana Marszałka Poselskiego, którego sens był: Iż Rzpta potwierdza prawo Ordinationis Zamoscianaey, Commissarzów do odebrania dóbr Ordinatiey podległych in personam Pana Podstolego Lwowskiego naznacza. Koronowany omnium consensu ten proiekt; w samey tylko Ordinatiey iż niektórzy movebant scrupulos, wysadzono przeto deputatów z Posłów y Senatu, do moderowania punktów pomienioney Ordinatiey in rem Reipublicae.

Po uspokoioney taliter Ordinatiey uczynił wzmiankę Pan Podstarości Krakowski o scripcie Cesarzowi de non eligendo tylko de domo Austriaca Principe danym. Magno motu, et rationum certamine agitowała się ta materia. Już się wszytkich nachyliło było zdanie, aby expostulare z Residentem Cesarskim o oddanie onego; sam tylko Pan Kasztellan Lwowski resistit, powiedaiąc: że diploma tego ieżeli się skrzętnie dopominać będziemy, samym ie dopominaniem authorisabimus, które iako non ab integra Repubca dane, tak samo przez się longo silentio nikczemne; raczey tedy sub titulo nullitatis milczeniem ie ominać radził, a niżeli na ową zarabiać paroemią:

,multi fallere docuerunt, dum falli timent'. Nikt więcey o tym scripcie nie mówił.

Wnieśli też Posłowie W^oX^aL^o, iż mają wyrażne o nieobieraniu Piasta y Francuza artykuły, których popierając, prosili onych per Confoederationem pro exclusis declarari. Odpowiedział im Pan Podkomorzy Kaliski, że na exclusią Piasta propter infamiam narodu nie pozwoli; Francuzowi zaś, któremu Rzpta niedawno przeszłej Electiey vitium excusowała, nie radził narażić się, ob spem przyszłych od niego posiłków. Przerwał dalszą około tego mowę Pan Marszałek Poselski, który wniošszy: że Confoederatia nie iest plac obierania Pana, ale spoienie animuszów na obranie onego, revocavit ich do zwyczajnego, z-concipowaney (ad mentem dawniejszych), od siebie Confoederatiey czytania. Czytał tedy, aby apostatowie, blasphematores, pod prawo dissidentium nie podszywali się. Soluta zatym sessio. [28. stycznia była niedziela].

29. ¹⁾ Jan., w poniedziałek. Pomknął się Pan Marszałek Poselski z dalszey czytaniem Confoederatiey. Czytał tedy punkt de securitate Kapturów, y o przysiędze Sędziów Kapturowych. Dalsze czytanie zatamowała relatia deputatów do Zamoyskiey Ordinatiey, którzy opowiedzieli, iż ta ordinatia nic w sobie nie ma przeciwnego iuribus Reipcae. Okrzykniono tedy, aby on projekt, od Pana Podstolego Lwowskiego podany, był pro ratificato. Sam tylko J^oM^cPan Pisarz Nurski restitit, dając znać, że w tey sprawie interveniente dóbr impugnatione od Pana Starosty Dolińskiego, obawiać się lanienam, y że ta Ordinatia Rzptey non fructificat. Tą contradictią wzruszył J^oM^cPan Pisarz Pana Podstolego, że instantanee declarował się 200 ludzi chować obsequio Reipcae. Cessavit zatym zatamowana ludzi wielkich instantiami J^oM^cPana Pisarza contradictio.

Po concludowaney taliter Ordinatiey, recrudit Panów Pruskich instantia za P^m Starostą Sztumskim, którzy omnino nalegali, aby był a decreto Tribunalitio od Xdza Żurowskiego obtento, przez Constitutią relevatus. Broniły wszytkie prawie Woiewodztwa powagi dekretów Trybunalskich, usprawiedliwiał y Pan Podkomorzy Kaliski, (iako Marszałek Trybunalski y sędzia tey sprawy), dekret swoy; nie przekonał iednak zaciętych przy tey materiey Panów Pruskich. Trwała prawie cały czas disceptatia, aż kiedy J^oM^cXiadz Podkanclerzy Koronny declarował, że nic na Rzeczypospolitey nie wymuszają z uszczerbkiem powagi dekretów Trybunalskich, do osoby zaś iezeli iaką mają urażę,

¹⁾ Rkp. ma myłkę: „28°“.

sądzić onego swoje oświadczył gotowość; za tą deklaracją uciszone Panów Pruskich desiderium.

Ostatek sessiey wzięła o prolongathey Convocathey rozmowa; przedłużyć ją do soboty wszyscy zgodzili się.

30. ¹⁾ Jan., we wtorek. Przyśli do Senatu JchmćPanowie Woiewoda Witebski, Hetman W^oX^aL^o, Xiądz Biskup Wileński. Staęło ex propositione Pana Marszałka Poselskiego nemine contradicente, aby ci, którzy przeszley omieszkali Campaniey, dwie ćwierci de suo służyli; cognitio zaś omieszkania tego na Trybunale Skarbowym być ma. Ex occasione prawa tego uprosił sobie głos Pan Przepędowski, Poseł Inflantski, y począł exaggerare Panów Woiewodów Chełmińskiego, Malborskiego, iż pobrawszy z Provinciey Pruskiey po złotych 90 na pieszego dobrej monety, z temiż ludźmi przez rok niemal wioski pładrowawszy, omieszkali z Regimentami swymi przeszley Campaniey; prosił tedy osobliwą na nich decerni poenarum extendentiam. Ale odezwał się Pan Kanclerz W^oX^aL^o, broniąc P^a Woiewody Chełmińskiego, iż in absentem invidiose invehit; wsparł go y Pan Kasztellan Chełmiński, udaiąc iż docebit attestatią Hetmańską, że był in obsequio Reipbcae. Silentio tedy tę illatią potrząsnąwszy, inszą wnieśli Panowie Podlascy quaerelam, skarząc się na Litewskie Woyska, które powracaiąc z Campaniey, dotychczas w Podlaskim Woiewodztwie spoczywa. Dał declarationem Pan Hetman Woiewoda Wileński, iż gotów każdego excessivum etiam tu w Warszawie sądzić, byle był zapozwany. Ten też modeste o naszey z Turków victoriey disseruit, gloriam oney prudentiae Pana Hetmana Kor^o przyznaiąc.

Ostatek sessiey dzisiejszey zabrała Ordinatia Ostrogska, którey promotores domagali się, aby ius advitalitium Xiężney Podkanclerzney Litewskiey Constitutione stwierdzone było. Opposuerunt się temu Posłowie Woiewodztw Sandomierskiego, Ruskiego, Płockiego, allegando, że iuz Xiężna Jeymsć wyrok prawa tego w Trybunale uczyniła, któremu lubo-by non renuntiasset, nie mogło-by iednak cum potiori iure Ordinationis być compatibile, bo są utraque iura possessoria. Dał sprawę o tey abrenuntiathey sam Xiąże Podkanclerzy Litewski, iż iako conditionate dla płacenia długów ex consilio maiorum domus stanęła, tak iest per contractum rescissa, o czym punkt contractus specificie czytał. Non persuasit iednak contradicentibus, którzy, gdy Xiąże, Laskę trzymaiąc, dla tey sprawy długo w noc sessiā przedłużył, ultro się porwali, y sessiā całą za sobą pociągnęli.

¹⁾ Rkp. mylnie: »29°«.

31. ¹⁾ Jan., we środę. Aduit Pan Woiewoda Chełmiński. Pan Marszałek Poselski nie uchybiając zwyczajowi swego, czytał daley Confoederatią o Quaracie, aby retentores oney, także dawnych extraordinarynych podatków, w Trybunale Skarbowym, albo na Generalnym Kapturze, sprawowali się. Do tych extraordinarynych podatków przymówili się Panowie Podlascy, aby przy wypłacaniu onych dwie włoce w łan Woiewodztwu Podlaskiemu rachowane były. Lecz iż około tego nie mieli, tylko annuariam legem, dissensu Reipbcae odstąpić od tey illathey musieli, wolne oney popieranie przy uchwale podatków sobie zachowawszy. Daley potym Confoederatią czytając, Pan Marszałek, devenit ad quaestionem o czasie Electiey. Zgadzałi się wszyscy Panowie Koronni, aby ultimis diebus [Martii] ²⁾ albo 1^{mis} Aprilis, Electia odprawowała się; ale Panowie Litewscy declarowali się, iż dla odległości niektórych Woiewodztw na prędszy czas Electionis tylko we dwanaście niedziel po Convocathey pozwolić nie mogą. Inter disceptandum o czasie Electiey przysłał Xiąże J^oM^c Primas listy od Pana Hetmana, do Pana Marszałka Poselskiego. Czytał ie Pan Marszałek publice; textus ich był: dając znać, iż Sołtan Gałga ze 40.000 Ordy, Husseim Czerkies Basza ze 20.000 Turków, do Wołoch weśli; Woyska nasze, po zniesionym podieździe swoim aż pod Śniatyn wyparli. Tak tedy częścią tych nowin metu, częścią Panów Koronnych instantiami, perciti Panowie Litewscy, z wielkim targiem ledwo pozwolili na czas Electiey pro die 14 Aprilis. Ciż Panowie Litewscy, (potissimum J^oM^cPan Kanclerz W^oX^aL^o, [y] Pan Woiewoda Witebski), pytali się Panów Koronnych, iezeli z Chorągwiemi na mieysce Electionis przybędą; aby y oni toż uczynili; skarżąc się, że na przeszłey Electiey per pluralitatem opressa vox W^oX^aL^o. Intimabant y to Panom Koronnym, aby Koronnego Woyska na oku mieli ausum, które się in ius Electionis wdziera; dla tych tedy przyczyn prosili circumscribi Electionis securitatem; ale interveniente sessiey solutione nic około tego nie stanęło.

1ma Februarii, we czwartek. Na zasiadaniu wniosł Pan Marszałek Poselski, iż Posłowie Woyska Koronnego mając opisane niektóre listem Pana Hetmana ad proponendum Rzp^tey punkta, proszą, aby im dana była audientia. Zgodnie, aby ią in instanti zaraz mieli, pozwolono, y zarazem po nich posłano. Interea Xiąże Podkanclerzy Litewski wyiachał z Ordinatią Ostrogską na plac, żądając iuż nie confirmationem dożywocia Małzonki swoiey, ale reiectionem tey sprawy

¹⁾ Rkp. ma mylnie: „30°“.

²⁾ Rkp. ma „Maij“ oczywiście mylnie.

sądzenia do Seymu Coronationis, nikomu non derogando; y tego iednak wymodz (obstante contradictione Woiewodztwa Ruskiego Posłów) nie mógł. Podał był y projekt eo nomine do rąk Pana Marszałka Poselskiego, ale iż go wyżej pomienieni Posłowie czytać nie pozwalali, a Posłowie Woyskowi iuż pospieszali, oddał go P. Marszałek contradicentibus do dalszey uwagi, aby uważyli, iż simplex reiectio nihil [decisivi] ¹⁾ w tey sprawie za sobą prowadzi.

Przyszli zatym Panowie Woyskowi, którzy należytą od Wodza swego Rzptey oddawszy veneratią, niżey wyrażone przełożyli punkta:

- 1) Opowiedziawszy iż Woysko nasze wyparte z Wołoch, w głodnym zostaie kraiu, żądali a Repbca obmyślenia, aby go fames nie woiowała.
- 2) Jak nayprędzey ex mente J^oMci Pana Hetmana życzyli Electiey, abyśmy na wiosnę nietylko Woyska, ale y fortunam Principis in aciem wyprowadzili.
- 3) Opowiedzieli nieostygłą Pana Hetmana ku usłudze Rzptey ochotę, który lubo wie dobrze o znużonych Koronnych Woyskach, audet ²⁾ iednak pro Repbca wydał ordinansy, aby się ku niemu zbliżały Chorągwie, y chce dać prędki Nieprzyjacielowi odpór.
- 4) Prosil, aby iak nayprędszą mogli mieć odprawę.

Odpowiedział im od Senatu Xiądz Biskup Krakowski, ab Equestri Ordine Pan Marszałek Poselski: iż przełożone od nich punkta magna egent deliberatione; biorą ie tedy do spólnego z Panami Litewskimi, (którzy prywatną mają na ten czas sessiā), porozumienia.

Słuchano potym relathey naznaczonych do sessiey z tymi Panami Woyskowymi deputatów; na którey Panowie Woyskowi domagali się, aby in loco victoriae był wybudowany S^o Marcina kościół, na co życzyli pogłównie od samey tylko Ślachty pochwalić*; aby wysłano specialnego Ablegata do Cara Moskiewskiego, który-by się upomniał, przyobiecanego pactis, fortece Białocerkiewskiej uproviantowania; item, aby Rzpta długi Woysku winne in consideratione miała, y na przyszłe Ćwierci płacę obmyśliła.

Po wysłuchaney tey relathey uprosił sobie głos J^oMćPan Kasztelan Lwowski, życząc, aby pieniądze od Oyca S^o, 170.000 dobrej monety, przy Xiędzu Nuntiuszu będące, na podsycenie Woyska ordynowane były. Tenżeż zagrzewał mową swoją Panów Litewskich, aby

¹⁾ Rkp. „decisuri“.

²⁾ [audendo]?

w takowym razie Rzp̄tey Zołnierzem swym znużone Koronne Woyska posiłkować nie odmówili. Zabrał po nim głos J^oM^cXiędz Podkanclerzy Koronny, informując Rzp̄tą, iż Xiędz Nuntiusz te pieniądze, które ma, na proviant Woysku y na Artilerią chce obrócić. Wniósł też ad relevandam famem w tamtych krajach medium, aby akcizę we Lwowie zniesiono, dla której Zadnieprscy formani zbóż do Lwowa nie prowadzą. Excurrit potym w discurs o posiłkach Moskiewskich, przestrzegając, iż się ich Rzp̄ta strzedz raczey, nie napierać ma. Probował tego listem iednego Senatora Moskiewskiego do niego w ten czas pisanym: Iż Car wydał Kazni do Hotomanów* na zniesienie Doroszeńka, Tureckiego poddanego, y na odebranie Zamków iego; zkąd constat, iż Moskwa barzicy dla Ukrainy, niż dla nas posiłki gotuie. Nakoniec radził, aby do odprawienia Tureckiego Posła, et ad tractanda quaeque secretiora, (których fides tutior in paucitate), deputaci z Senatu y Poselskicy Izby naznaczeni byli. Obtemperatum temu zdaniu; zaraz stanęła tak z Posłów iako y z Senatu deputatia.

Po J^oM^ciXiędza Podkanclerzego mowie wziął głos Pan Woiewoda Witebski, który daiąc remet na desiderium Pana Lwowskiego, replikował, iż Xięstwo Litewskie dla wielkiej Woyska swego nuży posiłkować Korony nie może; boi się do tego eam inhospitalitatem, która ich przeszley Campaniey potkała, kiedy im nietylko dachów broniono, ale y sprzedać chleba nie chciano. Praesentius tedy auxilium pokazywał Haneńka, który stojąc na granicy z sześciami tysięcy ludzi czeka ordinansu Rzp̄tey; żebrze tylko instantiam Rzp̄tey do J^oM^ciPana Hetmana, ut parcat supplicii reo. W tey też mowie dopominał się, aby część trzecia kleynotów, y summy od Oyca S^o daney, Woysku Xięstwa Litewskiego wydzielona była. Odpowiedział na ten wydział Pan Woiewoda Lubelski, iż kleynoty na długi Woysku podczas Moskiewskicy expeditiey, subsidiando Xięstwo Litewskie, cesserunt; summy zaś od Oyca S^o lubo-by trzecia część ex aequo im należała, ma mieć iednak Xięstwo Litewskie rationem necessitatis praesentis, ponieważ nie zawarta ieszcze Oyca S^o ad ulteriorem liberalitatem ręka. Po takowey disceptatiey wniósł Xiędz Biskup Krakowski, aby Izba extravagantes materias mimo się puściwszy, iedney się presse trzymała materiey; radził, aby na ten czas samo tylko poparcie woyny tractowane było. Ogłosiła iednostayna to zdanie zgoda; ale częścią ob sterilitatem mediorum y conceptów w tey materiey, częścią dla niewiadomości Computu Woyska, nic o tym nie concludowawszy, sessiā solwowano.

3. Febr., w sobotę. Lubo wczorayszy ¹⁾ punkt o poparciu woyny wszyscy wziąć przed się zgadzali się, że iednak Pan Marszałek Poselski intulit, iż o tym niżey concept napisał, y czytać go będzie internam wprzód securitatem ugruntowawszy, łatwo Izba zdaniu iego concessit. Powrócił tedy do czytania punktu circumscribendae Electionis. Różne około tey circumscriptey były zdania: iedni inferebant, aby Pańskie assistentie praefinitum przyjeżdżania na Trybunał numerum nie przechodziły, insi 200 tylko ludzi Panom Marszałkom oboygą narodów pozwalali. Stetit nakoniec, aby Ślachta pod Chorągwiami na plac Electionis nie przychodziła, sub nullitate suffragii. Assistentie zaś aby każdemu, iakie mieć będzie chciał, były wolne, byle nie z uciążeniem ludzi ubogich; o co forum w Kapturze. Panom Woyskowym, Pułkownikom, Rotmistrzom, liberum ius Electionis warowane, byle z sobą Towarzystwa od Chorągwi nie odrywali, z strzelbą do Koła nie przyjeżdżali, ale się modeste każdy przy swoim Woiewodztwie zachowali; secus tamquam [contra] hostes patriae consurgetur. Do bezpieczeństwa teyże Electiey pertinere niektórzy rozumieli: upomnieć się scriptu Cesarzowi J^oMci de non eligendo Principe tylko de domo Austriaca, danego; a lubo Pan Kasztellan Lwowski wzniecił onegdaysze ratie, aby scriptu tego upominaniem się nie authorisować, który Constitutione } będzie } o takowych scriptach lata zniesiony; że iednak Constitutia zdała się niektórym tylko ad scripta intra Regnum będące, napisać: iż ktorekolwiek inscia Repbca dane, y na Seymach nie ratificowane, pro cassatis censeri mają.

Okolo tego scriptu przymawiając się Pan Woiewoda Chełmiński, wniósł nakoniec querelam na Pana Przepędowskiego, Posła Inflantskiego, że go absentem dnia onegdayszego invidiose, przed całą Izbą tradukował. Podziękowawszy tedy JchMćPanom Kanclerzowi W^oX^aL^o, y Kasztellanowi Chełmińskiemu za tutamen w niebytności swoiey honoru swego, iako za szczery exemplar przyiaźni, wymierzał się, iż omieszkanie obozowej Campaniey officierowie iego raczey, a nie on sam causatus, ponieważ on sam pomienoney nie omieszkał potrzeby; prosił tedy, aby go Rzpta ab impostura Pana Przepędowskiego immunem mieć chciała. Zabrał J^oMćXiadz Podkanclerzy Koronny na te iustificatie głos, informando Rempbcam, iż ludzie Regimentów tak Pana Woiewody Chełmińskiego iako y Malborskiego, rokiem ieszcze przed okazyą magno sumptu Provinciey Pruskiey zaciągnięni, circumcirca po wioskach krążąc [propter] ²⁾ vitiosum circu-

¹⁾ [Właściwie przedwczorajszy; bo 2° święto.]

²⁾ Rkp. »praeter«.

lum uchybili okazji; o czym exstat tegoż J^oMci Xiędza Podkanclerzego we Lwowie zaniesiona z Panem Przepędowskim manifestatia, którey przy inszych szkodach na Trybunale Skarbowym popierać declarował się. In eundem sensum począł był mówić y Pan Przepędowski, ale Izba, aby te certamina Confoederatiew nie bawiły, miejsce onym na Trybunale Skarbowym verbaliter pokazała. Postąpił zatym Pan Marszałek Poselski w czytaniu dalszey Confoederatiew. Czytał punkt o gospodach na przyszłą Electią do którego przymówiono się, aby servitoraty y exempty nikomu z obywatelów miasta tego patrocinari nie mogły. Czytał daley punkt o revisiey Skarbu. Przymówił się do tego punktu Pan Podskarbi Koronny, iż revisia Skarbu przed Electią. dla potrzebney onego na Trybunale Skarbowym bytności, być nie może, ale in medio tempore między Electią y Koronatią. Prosił przytym, aby Panom Woiewodom do Skarbu należącym pozwolona była facultas substituendi personas idoneas na zrevidowanie y scorigowanie scriptów potrzebnych in Archivo, złym barzo porządkiem zostających. Przypomniał, iż w Skarbcu raz będąc znalazł w piasku przywilej Rzeczyptej na summy Neapolitańskie służący. Ex occasione tego przywileiu wziął głos Pan Starosta Oświęcimski, pytając się, iako te summy Neapolitańskie, Reipubcae służące, chodzą. Dał o tym sprawę J^oMćXiędz Podkanclerzy, że te summy trzech mają concurrentów: Królownę Szwedzką Krystynę, vigore iuris successivi po Władysławie y Kazimierzu; drugą Xiężnę Palatinę Rheni; trzecia Rzeczpta nasza, którey Zygmunt Trzeci te summy per pacta conventa darował, a potym one przywileiem utwierdził. A lubo się skarżył, że Rzeczpta iuri suo derogavit, usum fructum summ tych Władysławowi y Kazimierzowi pozwoliwszy, possibilitatem iednak vindicowania onych asseruit, byle sumpt na Agentów y Procuratorów do Neapolim, był obmyślony. Słuchali wszyscy arrectis auribus o tych summach, ale kiedy sumpt wspomniono, surdis auribus acceptum.

Czytał daley J^oMćPan Marszałek Poselski punkt de aggregandis Xiążęciu Primasowi personis, którzy z nim mają in causis gravioris momenti deliberare; electionem iednak onych na koniec Convocatiew odłożono.

Czytał daley o Commissiey z Moskwą. Stanęło ex arbitrio Pana Kanclerza W^oX^aL^o, aby ją aż po Electiew zatrzymać in suspenso; Commissarzów też oznaczenie na koniec Convocatiew odłożono.

Czytał ultra o ablegatiew Residentów ode Dworu. Popierali executionem prawa tego Posłowie Woiewodztwa Ruskiego, ale ich J^oMć

Xiądz Podkanclerzy niżej wyrażonymi zatrzymał ratiami. Wniósł naprzód, że Residentów odesłać, jest sobie notitiam o Candidatach odebrać, o których ieszcze non constat; y obawiać się, aby ob defectum Candidatów Electia zatrudniona nie była. Drugą dał ratią, że Moskiewski Resident do nas iedzie, którego odepchnąć nie zda się, aby naszymu Panu Świderskiemu, magno commodo w Stolicy zostaiącemu, tegoż nie uczyniono. Tego zaś zachować, inszych rozprawiwszy, odiosa comparatio. Trzecią intulit ratią, że Residentów rozprawić tych Panów, u których posiłków żebrzemy, jest toż uczynić, co ów creditor, który dłużnika swego z Państwa wytrąbiwszy, gdy widział, że mu dług y z dłużnikiem przepada, przytrąbić go znowu kazał, aby dług powoli wypłacał. Argumentatur y z practiki¹⁾ postronnych Dworów, na których kędykolwiek Filia * Coronae²⁾ zostaie, Residentey nie bronią; dał exemplum Francuskiego Dworu, gdzie lubo woyna między Francuskim y Hiszpańskim Królem toczyła się, Hiszpański iednak Resident przy Siostrze Hiszpańskiego Króla zostawał. Radził tedy, aby ad ipsum tylko actum Electionis postronni Residenci ustąpili, iako bywa przy obieraniu Cesarza; y persuasit, bo Panowie Ruscy illathey swoiey odstąpili.

Czytano potym dalszy text Confoederathey, de circumscriptione potestatis Panów Hetmanów, aby woysk in viscera Regni y na plac Electionis nie prowadzili. Zamknął sessią punkt o Pospolitym ruszeniu, które in casu ingruentis hostis za Wiciami Xiążęcia Primasa, ad normam przeszłej Confoederathey uchwalone.

[4° lutego była niedziela].

5. Febr., w poniedziałek. Dzisieysza sessia dla zapustnych commessatii iako w małej liczbie, zwłaszcza Panów Senatorów, odprawowała się, tak mało-co ad corpus Confoederationis przyczyniła. Bo po przeczytanych dwóch tylko Confoederationis punktach, iednym o Trybunale Koronnym, któremu termin we dwie niedziele po koronatiey naznaczono, drugim o Justratiey dóbr Ekonomicznych, wziął głos Pan Podstarości Krakowski, który niżej wyłożone założywszy materie, cursum dalszego Confoederathey czytania zatamował. Wniósł naprzód: pertinere ad puncta o dobrach Ekonomicznych provisia Królowey Jeymci, która z tych dóbr płacona być ma; przymawiając się tedy życzył upraszać Królowey Jeymci, aby się medietate provisiey Królowey Ludovice naznaczoney contentowała, a to habita ratione Status, który był na-tenczas florentissimus, teraz afflictissimus. Reliquum

¹⁾ Rkp. „pragmatiki“.

²⁾ Odnosi się to do Królowej Eleonory.

zaś provisii Ekonomicznych, także solne remanenta, radził obrócić na podsyćcie znużonego Woyska. Wniósł, aby y około ciała Królewskiego sumptu uiąć na też Woyska potrzebę, daiąc znać, że non decet Rzptey regalizare w takowey fortunie. Do teyże Królowey Jeymci żądał instantiey a tota Repbca za miastami Spiskimi, które od ludzi Cesarskich nullo merito impetuntur. Uciszenia tedy tych naiazdów efficax medium być rozumiał, aby Królowa Jeymść powagę swoię do Cesarza J^oMci eo nomine włożyła. Wzruszył suo loco ukoioną iuż dnia onegdayszego o Residentach materią, powiadaiąc, iż Pan Sztum, funduiąc się na iakich-si tu w Izbie protectiach, iactat praesumptuose, że go tu ztąd nikt rugować nie może; declarował się tedy ni-do-czego nie przystąpić, aż Residenti wprzód rozprawieni będą, a to innitendo illi axiomati, że na obronę starego prawa sufficit unius defensio, na zbudowanie zaś nowego, wszystkich requiritur zgoda. Te wniesione od Pana Xięskiego materie różnemi agitabantur ratiami. A naprzód provisia miała swoich obrońców, potissimum J^oMci Pana Woiewodę Lubelskiego, który certando exemplis, iako legibus o provisiach inszych Królewskich, dał też rationem honestatis, że indignum Polskiemu narodowi, aby Królowa Wdowa, Maiestate ad Rempublicam devolutâ, głód w Polsce cierpieć miała. Przykładał y expensas Królowey Jeymci, które na Paziów ad decorem gentis, y na Gwardie łożyć musi. Nie znalazł iednak temi ratiami gratiam in auribus Panów, Krakowskiego y Ruskiego Woiewodztw, Posłów, którzy sufficere Królowey Jeymci 100.000 na provisią zarozumieli.*

O impetitiey Starostwa Spiskiego dał sprawę sam Pan Marszałek Nadworny, że Cesarscy ludzie naięchawszy na iedno miasto Spiskie, w nim Ministra Luterskiego gwałtem porwali, a nadto hiberny z tamtych miast, do Korony zdawna należących, dopominaią się; prosił tedy, aby mu Rzpta evincat do Cesarza instantią u Królowey Jeymci; ale ex varietate consiliorum nic definitive nie stanęło. Trzecią o Residentach illatią wniesionymi dnia onegdayszego ratiami dużo wspierano; nie nachylono iednak contradicentem, który ten punkt do dnia iutrzeyszego ad deliberationem wzięwszy, prosił solvi sessionem.

Przymawiając się do Residentów, Panowie Litewscy rzesko urgebant exclusionem Piasta propter secretas rationes; urgente iednak solutione sessionis nikt im nie odpowiedział.

6. Febr. Wtorkowa sessya ob generalem po całej Polsce świąt zapustnych solennitatem zszedszy się kilkunastu Posłów, do iutra odłożyli.

7. Febr., we środę. Controversia o Residentach iako onegdayszą

sessią skończyła, tak dzisieyszą zagała. Urgebant dziś ferventius Panowie Krakowscy, pomagali Panowie Ruscy, kładąc pro ratione legem, aby Residentes precz odiechali; y już kilka godzin disceptatiami w noc przeciągnionemi nieprzekonani evicerunt u całej Izby, aby ablegatia onych per deputationem z Senatu y Posłów perficeretur, kiedy Xiąże Biskup Krakowski odezwał się, iż na deputacją z Senatu pro forma rothału swego „quicquid nocivum scivero“ nie pozwoli. Pochwalił to zdanie J^oM^cXiądz Podkanclerzy, y onegdaysze de non ablegandis Residentibus powtórzył ratie. In ea tedy collisione obronnych y ralegających ratii, przyszło nakoniec podane od Pana Woiewody Lubelskiego capessere medium, który censuit: Xiędza Biskupa Poznańskiego z Panem Marszałkiem Poselskim do Xiążęcia Primasa deligere,* aby Xiąże Primas opowiedziawszy Residentibus, niepochybne na nich założył ablegationis vadium, inquantum się intra cancellos modestiae, bez praktyk, nie zachowaią.

Tak tedy ukołwszy walną o Residentach disceptacją, czytał Pan Marszałek Poselski punkt Confoederationis o Zupach, do których Commissarzów na końcu Convocatiey oznaczyć maią. Czytał y o remanentach solnych, iż z nich długi żupne, także długi ś. p. Króla J^oMci, wypłacone być maią; ale między pierwszymi dłużnikami odezwały się Woiewodztwa, aby im sól zatrzymana, z tych remanentów wydzielona była. Placuit to desiderium generaliter napisać; samo tylko Woiewodztwo Sandomierskie, maiąc iakąś ad conferendum z Panem Podskarbisem specialitatem, prosiło, na tym punkcie solvi sessionem, et soluta.

8. Febr., we czwartek. Dopominali się zaraz in primo limine sessionis Panowie Sandomierscy relationem, iaką Panowie Residenti na illatią Xiążęcia Primasa dali declarationem. Retulit Xiądz Biskup Poznański, iż się nowymi ad Rempubicam składaią Characterami. Videtur ta być już umartwiona quaestia, bo się tey sessiey nikt więcej do niey nie przymówił.

Skoczyło zaraz Woiewodztwo Sandomierskie do zachowaney sobie dnia onegdayszego przy solnych remanentach specialitatem, żądaiąc, aby Woiewodztwo Sandomierskie pierwszą odebrało z pomienionych remanentów satisfactionem. Na tę illatią poczęły wszystkie Woiewodztwa concurrere de potioritate; przeciągnąwszy jednak ku wieczorowi niepotrzebną altercatią sessiey, powrócili do wczorayszey generalitatem: aby wszystkim Woiewodztwom według prawa, sól zatrzymana wydzielona była.

Tak uspokoiwszy przyjemną Woiewodztwom o soli materią, czytano punkt Confoederationis o kosztach około ciała Królewskiego, y provisiey Królowey Jeymci. Co do kosztów, wszystkich inclinabant zdania, aby ad egestatem Reipbcae moderowane były, a provisia Królowey Jeymci magno motu agitata. Promovebant interes Królowey Jeymci J^oMcPan Kanclerz W^oX^aL^o, Panowie Woiewodowie Chełmiński, Witebski, Sandomirski. Lubelski, Xiądz Biskup Poznański, y wszyscy niemal Posłowie Wielkopolscy, każdy wielkim usiłowaniem ochotę y studium przeciwko Paniey zaszczycając; same tylko Woiewodztwa Sandomierskie, Ruskie restiterunt. Aleć Ruskie nalegającym prośbom facile cessit, Sandomierskie zaś stawiając przy declaratiey, iż więcey nad 100.000 provisiey nie pozwolą, do pierwszey godziny w noc sesią pociągnęło, y iuż desperatum erat, aby więcey pozwolić miało, kiedy Pan Woiewoda Lubelski wnioşszy permoventem rationem, iż Królowa Jeymc, in casu Króla nie-młodziana, na discretiey onego, contra suam dignitatem, zostawać-by musiała, począł z inszymi Panami Senatorami y Posłami obstępem * prosić, aby modestiae przynajmniej świątobliwej Paniey, która się w żadne publiczne nie intricuie interesa, to honorarium legibus et exemplis concessum, darowali. Tak tedy gęstymi instantiami, a nakoniec insomnio zmorzeni, po wtórey iuż z pół-nocy godzinie, 200.000 provisiey, oprócz nuptiale donum, pozwolili, et in eam sententiam discessum est.

9. Febr., w piątek. Pan Marszałek Poselski idąc zwyczajnym trybem, czytał dalsze y ostatnie iuż Confoederationis punkta. Czytał o Residentach przy Królewskim cielem, których naznaczenie ad exitum Confoederationis odłożono. Czytał potym o praesidium miasta Krakowa, aby ad normam inszych Interregnorum w tamtym zamku trzymane było. Do tego punktu przymówił się Pan Starosta Biecki, opowiadając, iż ma w artykułach Woiewodztwa Krakowskiego, aby Biecz y Sącz, iako fortalitia Krakowu praeliminaria praesidiis z-twierdzone były. Odpowiedziano na to, iż tego w inszych Confoederatiach nie-masz prawa o tym, a sic stantibus rebus pilniey Lwowu miastu, antemurali Ruskich krajów, obmyślić securitatem, a niżeli składom winnym w Biecu. Ta iednak odpowiedź y całej Izby prośba, nie uczyniła dosyć Panu Staroście Bieckiemu; trzymał się cum indignatione wszystkich, y własnych nawet iego Collegów, illatiey swoiey namniey godzinę, aż Pan Marszałek Poselski assecurował go, iż punkt o praesidium Krakowskim niżej przenosi, do którego natenczas wolne przymówienie się, aby tymczasem punkt o obronie Rzptey mógł być przypuszczony.

Tak tedy uspokoiwszy desiderium Pana Starosty Bieckiego, czytany przez Pana Marszałka Poselskiego o Obronie concept, który te w sobie zamykał quaestiones: Naprzód czym Woysku dwie Ćwierci winne, Augustową y Maiową, wypłacić; iak wielka na poparcie wojny ma być Woyska quantitas; zkąd melioratią, hiberny, y recruty Woysku, zatrzymując te od Confoederatией, obmyślić; y iakie na to mają być podatki. Przymawiając się do tego zabrał głos Xiądz Biskup Krakowski, informando, iż Woyska iest, iako z Skarbowego doszedł computu 33.400 ludu, którym na Ćwierć 1,200.000 zapłaty wychodzi. Poglówne zaś, (iako ex coniecturis doysć może), uczyni 2,800.000. Tak tedy, aby satisfiat desiderio Pana Hetmana, który na tę wojnę 60^m Woyska potrzebuie, radził, aby Poglówne, (iako aequissima omnium contributio), co Ćwierć uchwalone y wydawane było. Na ukontentowanie zaś Woyska w hibernie y recrutch, życzył akcizę generalną zniosszy, particularną tylko od win y droższych napoiów, które Panowie piiają, uchwalić, Szeleżne y Cło generalne utwierdzić. Nie miało to zdanie contradicentem. Declaratii tylko Woiewództw, per seriem porządku, dopominali się; które ich desiderium Pan Marszałek Poselski dissolvit, wniowszy, że materia Obrony łacniey determinari nie może, tylko praevia deputatione z Senatu y Poselskiej Izby, która deputatia poszuka łacnieyszych sposobów poparcia wojny, y iuz rem masticatam trutinae caley Rzptej poda. Itum est in hanc sententiam, Deputatią naznaczono, Sessią do iutra solvowano.

10. Febr., w sobotę. Wszytkich certabant consensus, aby przesłuchawszy relatией Deputatów wczora ad investiganda poparcia wojny media naznaczonych, mogły przystąpić Woiewodztwa do declaratii. Same tylko Woiewodztwo Podlaskie intercessit, nie chcąc ni-do-czego przystąpić, póki-by im Rzpta dwuch włok w łan nie pozwoliła. Prawa na to nie pokazowali, tylko annariam legem raz im na hibernę pozwolono, a do tego simplicem appendicem przy declaratией quondam Posła Podskarbiego. Przy tey tedy declaratией kilka godzin w noc sessią zagaiwszy, kilka razy z protestatią wychodzili; ale widząc immotam rozerwaniem Confoederatией Rempublicam, nic nie skończywszy, activitatem przywrócili.

Czytał zatym Pan Chorąży Sendomierski namówione na deputackiey sessiey praeparatoria bello promovendo punkta, których takowa była series:

1. Quantitas Woyska, iaka praesens iest, ad famam iednak czytano 80.000.

2. Zapłata onemu dwoie Pogłównie zdało się, jedno a 5ta Aprilis ad 5^{tam} Majj, drugie a 1ma 8bris ad 1^m Novembris.
3. List do Pana Hetmana napisać, aby te Regimenty, które przeszły okaziey omieszkały, podał na delacie Trybunałowi Skarbowemu.
4. Do tego napisać, aby Regimenty Arkabuzerskie pozwiać kazał, a na tych miast Usariey przyczynił.
5. Żydzi Pogłównie aby dali, którego się przeszły Constitutiey scandalose uchronili.
6. Kupieckie Donativum aby nie było postpositum.
7. Akciza od win y droższych napoiów, które Panowie piiaią, aby podniesiona była.
8. Wybraniecka piechota aby ad normam dawnych praw szła na expeditią.
9. Ktoby-kolwiek ex Plebeis et Advenis uczynił znaczną przysługę Rzeczypospolitey, albo zasługując się w okaziey osobą swoją, takowy aby na Seymie Coronationis był przypuszczony do kleynotu Ślachtetwa, albo do Indigenatu za recommendatią Pana Hetmana.
10. U Panów postronnych aby się in tempore upomnieć posiłków: u Króla Szwedzkiego 3000, u Xiążęcia Brandeburskiego 1200, u Kurlandskiego 1800 ludu; tylko aby według namówionego z nimi pactum swoim ich kosztem sustentowali.
11. Upraszać Panów Litewskich, aby iako fortunarum et infortuniorum socii, dopomogli w tym razie znacznymi posiłkami Rzptey.

Po tych punktach in vim praeparationis przeczytanych, przystąpiły Woiewodztwa do declaratii. Woiewodztwo Poznańskie po małym około podatków targu, nakoniec zdaniu Pana Podskarbiego cessit, który censuit, aby się Woiewodztwa do taryfy 1662 stosowały ze wszystkimi podatkami. Za tym tedy zdaniem pomienione Woiewodztwo idąc, podatki ad tariffam iednego Pogłównego 62^{di} pozwoliło, biorąc modum contribuendi do Braciej. Woiewodztwo Krakowskie totidem, z tą iednak declaratią, iezeli to sufficet Woysku. Odezwał się na tę declaratią Pan Podskarbi Koronny, iż Pogłównie iedno ledwo na dwie Ćwierci uchwalonemu Woysku wystarczy. Poparł tego Xiądz Biskup Poznański, żądaiąc, aby ta quaestia tractowana była in pleniore numero Panów Senatorów, którzy w tey materiey mogli afferre lumen Rzptey. Soluta in hanc sententiam sessio.

12. Febr., w poniedziałek. Przyszła kolej declaratiewy do Xięstwa Oświęcimskiego; zgadzało się na podatki z tymi Woiewodztwy, które nawięcey dadzą, cum eo iednak appendice, aby z tych też podatków Podymne sobie, które dotychczas supra aequalitatem dawali, wytrącili; allegując, iż Rzpta cała dawała Podymne ad tariffam 61^{mi}, oni zaś ad tariffam anni 29ⁿⁱ. Prosili tedy, aby im per constitutionem wolne* wydanych nadto podatków caveretur; co po długich w noc około tego controversiach, otrzymali. Tetigit zatym series Woiewodztwo Wileńskie, które z początku odkładało deklaratią swoię ad generalem Xięstwa Litewskiego declarationem, ale kiedy insze Woiewodztwa Litewskie ingruere poczęły, aby się clare et particulariter w podatkach declarowało, petiit do dnia iutrzeyszego declarationem. Więc że w nocy magna rerum confusio dalszych declaratii tractum przeskadzała, wygodziło się huic desiderio, bo sessią na poranek solwano.

13. Febr., we wtorek. Przybyli do Senatu Pan Woiewoda Trocki, y Pan Kasztellan Trocki. Rediit kolej declarowania kędy desiit, do Woiewodztwa Wileńskiego; którego Posłowie trinas condiciones przed deklaratią swoię a Repbca decernendas podali. Pierwsza, aby czasu Electionis tak wiele pomknąć, iak wiele go przedłużona Convocatia przybrała; druga conditia, aby summa Trubecka Panu Marszałkowi Xięstwa Litewskiego Constitutią Seymu przeszłego assecurowana, była wypłacona ze Skarbu Koronnego, prosili approbationem legis et executionem; trzecia conditia: obmyślenie przechodzącemu Woysku Litewskiemu proviantów; nie żeby darmo dawane, ale żeby iuxta debitam taxam przedawane były. Do założonych tych conditii przymówił się Pan Kanclerz Litewski; a naprzód, czas Electiewy aby ad 21^m Aprilis był pomkniony, ratiami odległości Woiewodztw longinqui itineris promovebat; summę Trubecką iako prawną, iako y słuszną, non posse removeri, wnosil; y proviant aby był tu namówionym sposobem iusto praetio Woysku Litewskiemu w ciągnieniu na potym przedawany, domagał się. Mówiąc około proviantu, przymówił się per figuram praeteritionis, aby Woysku Litewskiemu per iura hospitalitatis w Koronnym marsie prawe skrzydło dawane było. In eundem sensum o pomienionych conditiach disseruit Pan Woiewoda Wileński; przydał tylko relationem et rationem oderwania się Woyska Litewskiego od Koronnego w przeszłej Campaniey, powiadaiąc, iż gdy znużone Litewskie Woysko ob annonae caristiam, nie słuchając zakazów Hetmańskich, ruszyło się było nazad, uiał ie był w drodze autoritate sua, y pisał eo nomine listy do Pana Hetmana Koron-

nego z kilku noclegów, ale nie odebrawszy na żaden responsu, rozumiejąc być niepotrzebne Woysko Litewskie, permisit onemu reditum do Xięstwa Litewskiego. Nakierował potym mowę do Posłów Xięstwa Litewskiego, prosząc, aby się in ea necessitate liberalius chcieli stawić Rzp̄tey.

Z mowy Pana Hetmana Litewskiego wziął ansam Xdz Biskup Krakowski do podziękowania tym wszystkim, którzy w przeszley okazji znaczną Rzp̄tey uczynili przysługę. Ex consensu tedy Senatus dziękował przytomnemu Panu Hetmanowi Litewskiemu, Panom Hetmanom y Senatorom Koronnym, Panom Senatorom Litewskim. Toż uczynił Pan Marszałek Poselski, specificie każdego przysługę y ludzi wystawionych numerum recensendo.

Tegoż Xiędza Biskupa arbitrio o wniesionym proviencie stetit, aby Commissarze z tych Woiewodztw, przez które tractus Woysku Litewskiemu należć będzie, eligendi, providowali, aby provianty przechodzącemu Woysku Litewskiemu sine depactatione sprzedawane były; około czego modum aby Deputatia z Senatu y Posłów namówiła.

Drugą conditią o pomknieniu czasu Electionis deprecabatur Xdz Biskup Krakowski z Panami Koronnymi, prosząc, aby iuż na dość nierychło naznaczonym terminie zaczynała się Electia. Pan Woiewoda zaś Lubelski, widząc nieustaiące około tego głosy Panów Litewskich, pomknąć czasu Electiey w pięć dni, samey zaś niedziel dwie skrócić Electiey, censuit. Videbatur to zdanie mieć assensum, [ale] ¹⁾ definitive nic około tego nie stanęło.

Summa Trubecka maiori contentione agitata przez contradictiā Panów Ruskich, którzy chcieli, aby z tą summą poczynione przeszlego Seymu largitie paritate wypłacenia otrzymali.

Odezwał się też y Pan Wysocki, upominając się, aby mu Rzeczpospolita za koszty y spezy iego na legatiey Tureckiey podięte, summę przez kilku Senatorów liquidowaną, wypłacić kazała; ale mu odpowiedział Pan Podskarbi Koronny, iż z iego legatiey ten pożytek ma Rzpta, że straciwszy nullo merito 20^m talarów, przyjechał do Polski na Hussein Basie. Poprawił P. Woiewoda Lubelski, że prodigaliter na tamtym mieyscu pieniędzmi Rzp̄tey szafował; iż nietylko aversionem belli na tamtym mieyscu nie tractował, ale o niey Panu niewierzającemu znać nie dał, ut bellum Principi fabula videretur; a nakoniec legatią swoię niewinnym obwinieniem P^a Podskarbiego skończył. J^oMé tedy Xiędz Biskup Krakowski, mówiąc ad pacificationem tych

¹⁾ Rkp. „iżet”.

summ, prosił, aby Pan Marszałek W. Litewski wypłaceniem medietatis summy swojej teraz contentował się; druga zaś medietas y in-sze largitie aby feliciora tempora poczekały. Wszyscy na to zdanie consentientes ibant, sami tylko Panowie Pruscy z dissensem się odezwali; ale im głosu nie dawszy, sessia solwowana.

[14. Febr.], we śrzodę. Wczoraysze conditie Xięstwa Litewskiego o pomknięciu Electiey ad 21^m Aprilis, skróceniu iey trzema* niedzielami, o wypłaceniu medietatis summy Trubeckiey, o oddaleniu zaś medietatis z inszemi largitiami ad feliciora tempora, miane dziś pro conclusis, bo iuż więcey in quaestionem non vocabantur. Sam tylko sposób przeprowadzenia Woyska Litewskiego rationibus agitabatur. Bo te Woiewodztwa, przez które trakt temu Woysku należy, nie pozwalali na Commissarzów, etiam z swych Woiewodztw, obawiając się, aby ci Commissarze, usurpata ex lege potestate, impulsu armati exercitus, Ślachie sprzedać recusantibus, albo na ich taxę nie zezwalaiącym, violenter gumien nie zabierali. Kiedy iednak tymże przeczącym Woiewodztwom przekładać począto, że to u Woyska Litewskiego armatae preces, a u nich gołe [brożki],¹⁾ y Panowie Litewscy, kiedy porządek prowadzenia Woyska promovent, onychżeż rem, non suam, tractant, łatwo sobie dali persuadować, aby deputatia na obmyślenie sposobu naznaczona była. Nim iednak ci deputaci naznaczeni, zabrał głos Pan Woiewoda Lubelski persuaduiąc, aby ta deputatia nietylko Litewskiego, ale y Koronnego Woyska przechody, (które więcey niż podatki kosztuią), iakim sposobem określiła. Plausibiliter tę illatią wszystkie Woiewodztwa exceperunt.

Czytany też był listu od Pana Hetmana do Pana Podskarbiego pisanego punkt, życząc, aby Rzpta summę u Xiędza Nuntiusza 170.000, na proviant Woysku w głodnych kraiach będącemu, evincat. Za tę summę życzy w zyzniejszych kraiach nakupić [proviantów],²⁾ dobrymi teraz drogami do Przemyśla sprowadzić, z tamąd do Dniestru, a Dniestrem do wystawioney na to Magaseny,* aby Woysko wczesnie w pole wyszedszy, miało w tamtych głodnych kraiach o czym subsistere. Wszyscy consenserunt, ale się do tego non applicuerunt.

Po naznaczonych do pomienioney [Commissiey]³⁾ deputatach, należała Korona na Panów Litewskich, aby categoricam swych posiłków dali declarationem. Declarowali 8.000; urgebat Korona, aby iako na przeszłym Seymie, 12.000 pozwolili. Panowie Senatorowie Litew-

¹⁾ Rkp. „broszki“.

²⁾ Rkp. ma tu, zapewne przez omyłkę przepisywacza, wyraz: „Lenungów“.

³⁾ Rkp. „Sessiey“.

scy reducerunt numerum do dziesiątka tysięcy. Do namówienia tylko podatków na to, prosili o osobliwą sessią; która im pozwolona, et illico abierunt.

Ante abscessum Panów Litewskich Pan Podkomorzy Pomorski, imieniem Pana Podkomorzego Koronnego, oddawał koronę Moskiewską, ieszcze Zygmuntowską, którą u niego Król Kazimierz zostawił był in deposito, do rąk Pana Podskarbiego Koronnego in facie Reipublicae. Odebrał za wierne onę dochowanie od Senatu ore Xiędza Biskupa Krakowskiego, od Poselskiej Izby ore Pana Marszałka Poselskiego, uroczyste podziękowanie.

Przystąpiły zatym Woiewodztwa do dalszych declaratii. Series devoluta do Woiewodztwa Sandomierskiego, które omne genus contributionum z inszymi Woiewodztwy declarowawszy się pociągać, te non omittenda ad decisionem inszych Woiewództw podało: aby Donativum Kupieckie, Poglówne Duchowne, Poglówne Żydowskie, iako znaczne contributiones, nie były opuszczone; piechota wybraniecka, ludzie z Ordinathey Ostrogskiej, Myszkowskiej, aby teraznieyszą Constitutią admoneantur do swych powinności. Takoweż y innych Woiewodztw stawały declaratie. Stanęło na Ziemi Dobrzyńskiej, aby Czopowe generalne szło do Skarbu. Więc że Pana Starosty Śrzedzkiego obstabat contradictio, który imieniem collegów swoich, na ten czas niebędących, tę illatią impugnabat, zdało się Panu Marszałkowi Poselskiemu, aby ta materia, graviorem deliberationem potrzebująca, in numero pleniori Panów Senatorów y Posłów tractowana była. Solwowana tedy sessia.

[15. lutego], we czwartek. Ziemia Dobrzyńska sessią dzisieyszą od wczorayszey Czopowego illathey, aby do Skarbu oddawane było, zagaiła, ale ob contradictionem Panów Wielkopolskich irritu conatu [odstąpiwszy. ¹⁾ Poglówne ad tariffam [166]2^{di}, iak y inne Woiewodztwa declarowała.

Woiewodztwo Ruskie do declarathey przystąpić nie chciało, ażby wprzód miastu Lwowu fortificatia obmyślona była; obsidum tegoż miasta wykupno, Constitutią Seymu przeszłego warowane, itidem obmyślone było; insuper, aby toż miasto inhaerendo Constitutioni Seymu przeszłego, od wszelakich podatków y od Poglównego, uwolnione zostało. Po długiey około tego disceptathey pozwolono, aby Poglówne miasta tego y Szelężne na fortificatią onegoż, za wiadomością Pana Hetmana obrócone było; obsidibus zaś, aby spem eliberationis w Con-

¹⁾ I kp. „odstąpiwszy“.

stitutiej uczyniono. Tak in desideriiis uspokoieni Panowie Ruscy, dwoie Poglówne ad tariffam 62^{di} pozwolili. Tęż declaratią trzymały particularne Ziemie Woiewodztwa tego. Ziemia Chełmska instabat, aby summa 12000, którą na potrzebę Rzptey erogavit, była w Poglówne potrącona; ale ta instantia ad feliciora tempora odłożona.

Woiewodztwo Lubelskie recompensam ruin przez Pospolite ruszenia poczynionych, najmniej przez godzinę bawiąc, domagało się; ale instantibus cunctis nadzieję in feliciori tempore Rzptey otrzymawszy, toż, co y inne Woiewodztwa, concessit.

Woiewodztwo Płockie na wszystkie podatki z innemi Woiewodztwy subscripsit, nadto Czopowe Rzptey declaravit.

Mazowieckie ze wielkim szeregim z Ziemiami swemi następowało, a już w noc późno było, sessia solwowa.

[16. lutego], w piątek. Dzisiejsza sessia od declaratiej zaczęła się Woiewodztwa Mazowieckiego, którą do namienionych przez in-sze Woiewodztwa punktów, soli też nie przepomniawszy, dwoie Poglówne declarowało.

Podlaskie Woiewodztwo przy declaratiej iednego Poglównego annatę od PP* Duchownych, per Constitutionem należącą, przypomniało.

Provincia Pruska, more usitato, tak przeszłe podatki, (z których Poglównego Sześćdziesiąt tysięcy, Akcizy y Szeleżnego, nie wypłaciła), iako y teraznieysze, z dobrą [chęcią] y obietnicą wzięta do Braci. In-sze Woiewodztwa na iedno Poglówne zgadzały się.

Po odprawionych declaratiach uprosił głos Pan Wysocki dając iustificationem na onegdayszą functiej swoiey przez Pana Woiewodę Lubelskiego inculpatią: iż cokolwiek w Stambule robił, bona intentione in rem Rzptey [operabatur]; ¹⁾ co iure iurando firmavit; wyliczał spezy y koszty swoje, które in obsequio Rzptey pro honore stawiając, zaciągnął. Suffragatus mu Xiądz Biskup Krakowski, y Xdz Podkanclerzy mową swoią, aby przynamniej naznaczona per Senatus consultum summa była mu wypłacona; na co J^oMćPan Podskarbi zezwolił. Summa zaś, którey się in vim gratitudinis domagał, silentio sepulta.

Pytany za tym Pan Podskarbi Koronny, aby dał sprawę de oneribus Rzptey, y ieżeli iedno Poglówne wystarczy na wypłacenie przeszłych y przyszłych Ćwierci Woysku. Dał tedy informationem, że za przeszłe y przyszłe Ćwierci Woysku ad ultimam przyszłego Decem-

¹⁾ Rkp myłką: „operabatur“.

bra, przydzie Sześć Millionów. Długi zaś, iako to: summa Trubecka, largitie, wykupno kleynotów z rąk Pana Marszałka Koronnego, y inne onera, wyniosą na trzy Milliony; uczyni to wszystko Dziewięć Millionów. Na tę tedy summę Rzpta tylko Dwa Milliony Siedmkroć Sto tysięcy pozwala, bo tak iedno Pogłowne wynosi. Akcize zaś y Szeleżne, na Seymie przeszłym uchwalone, rachował Million ieden, lubo ieszcze non constat tariffa onego. Przymawiając się do tey informathey Xiądz Podkanclerzy radził, aby Rzpta na drugie pogłowne iednostaynie zgodziła się, do którego kiedy ieszcze Szeleżne po dwóch szelągach, akcize od droższych napoiów, Pogłowne Żydowskie, Donativum Kupieckie, przyda, adaequabit summę Dziewięciu Millionów. Przyjęte to zdanie silentio, quasi consensu, ale dla spóźnioney w noc sessiey nic definitive około tego nie stanęło.

Ex occasione wspomnianych w zastawie u Pana Hetmana kleynotów, wziął głos Pan Kochanowski, Poseł Sandomierski, dopominając się, czemu Pan Podskarbi na przeszłym Seymie assecurował Rzptą, że kleynoty wynieść miały na ośm millionów, a nie wyniosły y milliona; czemu, lubo zaszła od Pana Krakowskiego protestatia, brał one ze skarbcu; nakoniec, iezeli zarozumianey taxy nie wynosiły, czemu one starym Oberszterom y Cudzoziemcom w długi oddawał, których iako nullus usus na tę wojnę, tak mogli byli ad feliciora tempora, albo przynamniy do Seymu teraznieyszego być zatrzymani. Wniósł przytym, iż salvę zostawie Braci, upomnienia się na Electiey, aby Pan Podskarbi tak super fidelitatem taxae, iako y na to, że żadney na kleynoty nie kupił assignathey, przysięgł in facie Reipbcae.

Odpowiedział na to Pan Podskarbi, że assecuratiey onego Rzpta in scripto nie ma, a iezeli szwankował in opinione, erravit cum ceteris, bo insi toż rozumieli; protestatia Pana Krakowskiego, ex postfacto uczyniona, nie mogła tamować Reipbcae consensum; długi Woyску cudzoziemskiemu ex Senatus Consilio wypłacał; przysięgi, lubo taxa przez przysięgłych iubilerów stawała, iezeli insi Commissarze przysięgą, non detrectabat.

[17. lutego], w sobotę; Combinatia declaratii wszystkich Woiewództw stanęła, y punktów przy declaratiach wniesionych. A naprzód po disceptatiey kilku godzin, dwoie Pogłowne cum novis abiuratis omnium consensu stanęło, którego registra aby Poborcy ad acta podali, dopominały się Woiewodztwa. Szeleżne y Akciza aby iuxta Constitutionem Seymu przeszłego ad 1^{mam} Maj currat, zgodzono się; a które Woiewodztwa te podatki zrzuciły, summam proportionatam, iaką te contributiones w pierwszej ćwierci wyniosły, mają na tych-

miast wnieść do Skarbu. Te podatki rachowano że uczynią circiter siedm millionów. Woysku in vim gratitudinis naznaczono ze Skarbu pięćkroć sto tysięcy za podjęte prace, y w nagrodę nieodebraney hiberny. Donativum Kupieckie, Poglówne Żydowskie, także summę 105.000, którą ci Żydzi corok do Skarbu wnosić powinny, uchwalono. Piechota Wybraniecka, ludzie Ordinathey Ostrogskiej, Myszkowskiej, mają iuxta legum praescripta na teraznieyszą wychodzić expeditią.

Po uchwalonych powyższych punktach czytał Pan Marszałek proiect Confirmationis iurium Xiążęcia Kurlandskiego, in vim gratitudinis za to z-concipowany, iż nam ośmnaście-set ludzi na poparcie woyny declarował. Odezwały się Panów Litewskich dissonae voces, vetantium Confirmathey Xiążęcia Kurlandskiego; potissimum Pan Wiewoda Wileński wniósł, iż ta summa, za którą Kurlandskie Xiąże ludzi obiecanych zaciągać chce, samemu tylko Xięstwu Litewskiemu należeć ma, ex vi donationis ś. p. Króla J^oMci. Szerzey o tym informavit Xiądz Podkanclerzy Koronny, donosząc, iż summę na ten zaciąg ad requisitionem ś. p. Króla J^oMci cała Kurlandia złożyła, po stu złotych z konia, iuxta modum contribuendi w tamtych krajach, pozwoliwszy. Ex vi tedy iuris feudalis, które * nietylko Xięstwu Litewskiemu, ale y całej Koronie, summa werbunkowa należeć ma. O czym szerzey mówić iż późna noc nie pozwalała, radził Xdz Podkanclerzy, aby ta materia in pleniori numero Panów Senatorów tractowana była. Obtemperatum zdaniu; sessią difficulter solwano, ob urgentes niektórych voces, aby ją dziś kończyć.

[18. lutego, niedziela]

19., w poniedziałek. Nim Panowie Litewscy z privatney swoiey przybyli sessiey, wnieśli Panowie Posłowie Sandomierscy per modum otii, aby im pewney Królewsczyny usus fructus do lat pietnastu był pozwolony. Sam tylko J^oMcPan Pisarz Nurski temu restitit, obawiając się, aby inszym tam wielu, którzy także sanguinem pro patria litarunt, nie był pochop do podobnych expostulatii obradę Rzpłey tamaiących; ale gęste Panów Małopolskich instantie evicerunt, że tey ustąpił contradicthey.

Nadeśli zatym Panowie Litewscy, którzy vix consederunt, zabrał głos Pan Kierdey, Marszałek Grodzieński, w którym ex mente Xięstwa Litewskiego ogromne założył propositie. A naprzód sobotni punkt potwierdzenia praw Xiążęciu Kurlandskiemu wziął in discussionem: iż Xiąże na przeszley coronathey u dwóch osob z Korony uchwyciwszy iakieś dominii ius na Ślactę Kurlandską, chce modo subreptitio otrzymać onego approbationem. Druga, że tenże Xiąże chce, aby summa

werbunkowa 6000 talerów na zaciąg osimnastu set ludzi była obrócona, którą od Ślachty Kurlandskiej złożoną in subsidium Rzpłey ś. p. Król J^oMć per certum rescriptum Xięstwu Litewskiemu darował. Prosił tedy imieniem całego Xięstwa, aby ich Rzpłta przy tey summie darowanej zachowała, a Xiąże jeżeli chce osimnaście set ludzi in subsidium wystawić, aby ie de suo zaciągał, ponieważ 6000 talerów mało-co na ten zaciąg contribuet. Co się tknie iurium confirmationem, życzył, aby to desiderium, któremu na Convocatiey miejsca niemasz, do Coronationis Seymu było odłożone. Drugie wniosł imieniem Xięstwa Litewskiego desiderium, aby, ponieważ się Convocatia przedłużyła, czas Electionis był ad 28 Aprilis pomkniony. Trzeci punkt był illationis: exclusio Piasta. Dopominał się imieniem Xięstwa Litewskiego wyraźnego prawa, aby ktokolwiek-by śmiał Piasta, lubo przez Woyska, lubo przez Pospolite ruszenie, promovere, był declarowany pro hoste patriae. Potwierdził tych punktów Pan Pisarz Litewski declarując się ich nie ustąpić, choć-by się miała rwać Confoederatia. Denotabat * przeciwko Piastowi, że y Panowie Koronni mieli artykuły na exclusią onego, z którymi teraz subticuerunt, mając snadź kogoś nasadzonego. Temi pogrozkami excitus Xiądz Podkanclerzy Koronny, naprzód Piasta wielkimi tuebatur ratiami, pokazując dowodnie, exclusionem iego nietylko całemu narodowi infamem, ale y osobie ś. p. Króla J^oMci uwłaczającą, o którym wyszłaby niepochybna do postronnych coniectura, że Polonus Polonis dum male regnaret, Regni ostium praeclusit. Przytoczył y exterorum przykłady, w których extra Regnum ten klejnot wynieść nefas; aurea bulla mówi: Ne decus Imperialis Coronae ad exteros transferatur. Wniósł y tę ratią, że electionis ius jest delicatissimum, każdemu Ślacheicowi kogo chceć obierać wolno. Circumscribere zatym libertatem sentiendi Braciey w domu pozostałych, pisać in absentes na nich bez nich na Convocatiey prawa, prawo nie każe.

Do czasu Electionis przymówił się, iż go przedłużyć idem est, co y Panów Hetmanów, Pułkowników, Woysko całe, a iure suffragii Nobilitatis excludować, bo im go za pomknięciem Electiey woienna eripiet pora; a przecie declarowali się omnino na Electią przybyć, lubo-by też na taką ćwierć służbę Rzpłey wypowiedzieć im przyszło.

Summa Kurlandska sześciu tysięcy talerów, ponieważ ś. p. Król J^oMć rem Reipbae a Republica transferre nie mógł, prosił Panów Litewskich, aby aequaliter do Korony należała.

In contrarium Pan Kanclerz Litewski disseruit. Piasta potissi-

num, aby Rzpta suis malis doctior, proscibat, y ambitum potentioribus, który ią może distrahere, prawem proscibat, życzył. Inszych ratii palam nie chciał effari ob multitudinem arbitrorum. Czasu Electionis omnino pro 28 Aprilis naciągał. Ratią Xiędza Podkanclerzego respectu Woyska zbiiając, iż Woysko y Hetmani nie króla obierać, ale granic pilnować powinni. Summy Kurlandskiej sześciu tysięcy talerów declarował się ullatenus nie odstąpić.

In hac collisione ratii wziął mediationem Xiędz Biskup Krakowski z inszymi Panami Senatorami, którzy tacitis persuasionibus oboiey strony evicerunt, że czas Electionis ad 20 Aprilis pomkniony; Piasta zaś verbali lege zgodną declaratią wszyscy excludowali, nic o tym w Constitutiei nie pisząc; do Ablegatów Kurlandskich ratione subsidii deputatia naznaczona, y całe negotium do iutra odłożone.

Tak ukoiwszy zawzięte o pomienionych materiach controversie, czytał Pan Marszałek Poselski textum dalszych conceptów. Akciza, Szelężne y Cło generalne a 1ma Majj zniesione; Trybunały Skarbowe w Radomiu, ieden pro die 26 Julij, drugi pro die 3 Februarij in anno sequenti postanowione, ad celeriorem podatków vindicationem; miastu Krakowu, Lwowu, Trębowli, praesidia według dawnych Constitutii Interregnorum warowane. Soluta zatym sessio.

20. Febr., we wtorek. Na zasiadaniu poczęły rzesko privata desideria Woiewodztw emergere, ale ie wszyscy między sobą, nic ieden drugiemu nie pozwalając, negative consepeliverunt. Jedno tylko desiderium, o instantią do Rzymu za Canonisatią S^o Stanisława Kostki, zgodą wszystkich coronatum. Toż studium S^o Jana Kantego, y S^o Josaphata potkało.

Zaszła potym Panów Litewskich requisitia o relatią sessiey z Ablegatami Kurlandskimi, którą uczynił Xdz Biskup Krakowski takową: Naprzód Posłowie Kurlandscy porwali się z ochotą, iż Xiąże chce kilka tysięcy ludu na usługę Rzptey wystawić, Syna swego z nimi posłać, byle temu woysku w Koronie Monster-plac był naznaczony, zołd, lenungi, hiberna, póko in actu belli zostawać będą, obmyślono, y żeby summa werbunkowa Sześć tysięcy talerów ś. p. Królowi J^oMci obiecana, na ten zaciąg była pozwolona. Expostulavit z nimi sessia, iż lenungi, zołd, hiberne, dawać, praegrave his temporibus Rzptey, raczey tedy prosiła, aby Xiąże mnieyszą ludzi quantitate, Dwanaście set, wystawił, aby im iednak wszystkie unkoszty, lenungi, hiberne, zołd, obmyślił; ponieważ też Xiąże według Canonu Dziesiątka Tysięcy złotych, które za każdą w Koronie podatków uchwałą dawać powinien, dawno iuż do Skarbu nie wnosił. Odpowiedział Ablegat,

iż mówić kolo tego nie ma commissum od principała swego; revocavit się tedy ad informationem Xiążęcia, za niedziel kilka declarationem ofiarując. Po uczynioney taliter relatyey zlecono per Constitutionem to negotium Xiążęciu Primasowi y Residentibus.

Requirebant ieszcze Panowie Litewscy, podawszy proiect do rąk Pana Marszałka Poselskiego, aby incolis Biskupstwa Piltyńskiego z Xiążęciem Kurlandskim iurium reproducendorum terminus na przyszley Electyey był naznaczony; ale obstante contradictione niektórych, którzy disquisitionem iurium Seymowi Coronationis competere wnosili, zdrapano ten proiect.

Na requisitią Posłów Woiewodztw Podlaskiego, Lubelskiego, Bełskiego, Commissia o szkody przez Woysko Litewskie poczynione, w Brześciu naznaczona, która się ma podczas Electyey odprawować. Na instantią Pana Woiewody Lubelskiego stanęło, aby iurisdiction Trybunału Skarbowego Lubelskiego Securitatis, non extendatur do obywatelów miasta y Woiewodztwa Lubelskiego, ale tylko do osób na Commissią przyjeżdżających.

O kleynotach w zastawie u Pana Hetmana zostających stetit napisać do niego, aby uiąwszy autoritate sua Woysko cudzoziemskie starego zaciągu, zatrzymał przy sobie kleynoty do Seymu Coronationis.

Przeczytanie Scripti ad Archivum porrigendi miało zakończyć Koronne Constitutie, ale Panowie Litewscy czytać go nie pozwalali, ażby wprzód ich Constitutie przeczytane były. Dzień tedy iutrzeyszy Litewskim Constitutum naznaczono, soluta ad praesens sessione.

[21. Febr.], we śródę. Sessią dzisieyszą Litewskie Constitutie zagaiły. Commissią na zapłatę Woysku Litewskiemu teraznieyszego zaciągu, w Brześciu pro die 20ª Martij naznaczono, kędy y Koronnym Woiewodztwom wolne dochodzenie krzywd od Woyska Litewskiego w przechodzie poczynionych warowano. Czas zaś Commissiey na zapłatę Woysku Litewskiemu starego zaciągu ma namówić Commissia Brzeska, woienney porze non praeiudicando, ieszcze iednak o tym na prywatney maiąc mówić sessiey. Woyska Koronie 12000 declarowali, któremu zapłatę siedmioro Podymnego uchwalili. Ostatek czasu prywatne tychżeż Panów Litewskich zabrały [desideria?] y Constitutie. Czytanie Scripti, z Pożegnaniem, do iutra odłożono.

22. Febr., we czwartek. Czytano semotis arbitris Script ad Archivum, w którym Koronnego Woyska quantum satis, Litewskiego 12000, Brandeburskiego 1200, (które ma być lenungowane), Szwedzkiego 3000. Mówiąc o proviencie woysku Szwedzkiemu, excitavit metum Pan Podskarbi Koronny, obawiając się, aby in casu dissidio-

sae Electionis ktożkolwiek forytuiąc Candidata ex promotione Króla Szwedzkiego, nie użył posiłków defensionis, in offensionem Rzptey. Potwierdził tego * Pan Woiewoda Chełmiński przykładem Romanae Reipublicae, którey res ferendo sociis auxilia crevit. Te iednak meticulous cautiones zwyciężyła ratio necessitatis et dignitatis Reipbcae, którey-by indignum było: prosić y niechcieć posiłków.

Na proviant tedy Woysku temu pokazano Summę Oyca S° u Xiędza Nuntiusza, która ieżeli-by nie wystarczała, reliquum ma Skarb Koronny supplere. Trakt y czas ruszenia się Woyska tego in arbitrio Xiążęcia Primasa et Residentium zostawiono. Artillerią Koronną do teyże summy Oyca S° odesłano; Quarta zaś, zwyczajny na te expensa trybut, aby tym prędzey przed porą wojenną wydana była, pro die 15ta Aprilis zwiezienia iey termin na miejsce zwyczajneznaczono. Woysku Koronnemu Dwakroć Sto tysięcy ze Skarbu łożyć kazano na proviant, takim sposobem, ażeby go nakupiwszy w zyniejszych kraiach, do Dniestru sprowadzono; Dniestrem do Magasenów, których dwie ma być, pro commoditate loci; ea iednak adiecta conditione, ażeby każdej Chorągwi, ile która z Magasenów weźmie, tyle ex stipendiis pro persoluto Skarb rachował. Przechody Żołnierskie chwalebny, tylko boday skutecznym, określono sposobem: aby wszystkie Woiewodztwa y Ziemie obrały sobie Commissarzów na Seymikach, którzy przechodzące Chorągwie na granicy Ziemie swojej przejawszy, mają one prostym gościńcem bez uciążenia ludzi, ku zamierzoney consistentey prowadzić, aby circulis vitiosis nie narabiali. Kapitani, także Rotmistrzowie, Pułkownicy, mają się z przechodem swoim tym Commissarzom opowiedzieć.

Utesknieni] ¹⁾ zatym diurnis et nocturnis lucubrationibus Postowie gęstemi Pana Marszałka Poselskiego poczęli compellare głosami, aby tak insomniis laboribusve, iako y Panom Senatorom, vale powiedział. Po naznaczonych tedy do Residentey, zrevidowania Skarbu, Żup, y innych functii, Deputatiach, paruit desideriiis. Dziękował Panom Litewskim za subsidia; żegnał Panów Senatorów; y sam vice versa od Senatu ore Xiędza Biskupa Krakowskiego, ab Ordine Equestri ore Pana Starosty Nowodworskiego, uroczyste odebrał podziękowanie.

¹⁾ Rkp. „Wstęknieni“.

DIARIUSZ SEYMU WARSZAWSKIEGO

„Electiey“ Jana III°

od dnia 20° kwietnia, do dnia 9° czerwca 1674.

— x —

1674. 4. 20.
do 6. 9.

Z Rkp. Akad. Krak. Nr 44, str. 690—698.

Diaryusz Electiey walney Warszawskiej,
Anno Domini 1674 odprawioney.

20° Aprilis. Zrana naprzód oddawali *visity* J°Mci Xiędzu Florianowi Xiążęciu Czartoryskiemu, Arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu, iako Primasowi, który na ten czas chorym będąc na łóżku *audientie* dawał. O iedynastey śpiewał mszą o Duchu Świątym J°Mci Xiądz Biskup Poznański, na którey kazał J°M Xiądz Popławski: Wiodąc do cnoty y zgody Ordines, y obiecuiąc, że takiego Electa mieć będziemy, iacy-śmy sami; ieśli dobrzy, dobrego; ieśli źli, złego. Wróżył tandem, że dobrego; chwając cnoty *procerum* każdego in *singulari*, et *zelum religionis in Ordinibus*.

Jechali potym w pole z kościoła zaraz; kędy zgromadziwszy się w Szopie *uterque Ordo*, poszedł *Ordo Equestris* między okopy, y zasiadłszy z przeszley *Convocatiey* Marszałkiem, J°Mci Panem Bilińskim, Miecznikiem Koronnym, obraliśmy z *alternaty* Xięstwa Litew-

skiego J^oMciP^a Benedikta Sapihę,* Podskarbiego Nadwornego W^oX^oL^o; nie króskami, ale przez declaracie zgody z każdego Woiewodztwa, bo nań zgoda wszytkich była. I chcieli go byli obrać per verbum „placet“, gdyby non obstitisset consuetudo. Po obraniu którego y oddaniu mu Laski, wykonał przysięgę w ręku J^oMciPana Marszałka przeszłego in eum sensum et rotam: Quia me in officio directoratus fideliter geram, neque Electionis Actum cuiquam extradam, nisi libere, nemine contradicente, Electo. Posłał potym z Koła J^oMcPan Marszałek do Senatu cum denuntiatione electiey Marszałka: z Xięstwa Litewskiego Pana Kierdeia, Marszałka Grodzieńskiego, (który y perorował do Senatu, bo snadź tak usus obduravit, że na alternacie Litewskiego Marszałka Litwin zwykł denuntiare; w inszych zaś aktach alternata nie idzie, tylko między Małą a Wielką Polską), z Małej Polski J^oMciPana Pękosławskiego, z Wielkiej Polski J^oMciPana Starostę Kościańskiego, Korzeniowskiego. Po powrocie Panów Deputatów z Senatu soluta sessio.

21° Aprilis Zasiadzy w okopach zaraz na illatią J^oMciPana Marszałka poszliśmy do Koła przywitać się z Senatem. Tam usiadzy Pan Marszałek Rycerski na mieyscu zwyczajnym, witał competenter Senat; kędy vicissim odpowiedział od Senatu Xiądz Biskup Krakowski, y zaraz, praeundo exemplo, mianował Deputatów ex Senatu do Kapturu Generalnego: J^oMciPana Kasztellana Wileńskiego, Kotowicza; Woiewodę Chełmińskiego, Gnińskiego; Woiewodę Lubelskiego, Reia; respektem zaś spraw pewnych Skarbowych, które z Commissey Lwowskiej odeslane są circa limitationem oneyże do Kapturu Generalnego, mianował insuper y Pana Podskarbiego Koronnego; który wzięwszy głos declarował się, że tylko do spraw zasiadać będzie skarbowych, kiedy przypadną, gdyż bez iego informatiey nie mogłyby definiri słusznie. Poszliśmy potym do Koła; tam trochę Pan Skolimowski, z Podlaskiego Woiewodztwa, zatrzymał nominatią Deputatów z Koła Rycerskiego do tychże Sądów, napieraiąc się, aby ich obierać per calculos; co że iest y difficile y inusitatum, po kilku głosach supersedował; y mianował J^oMcPan Marszałek do pomienionych Sądów Deputatów dwunastu, po czterech z provinciey; et sic soluta sessio.

22°, niedziela.

23°, S. Woyciech.

24°. Zasiadzy J^oMcPan Marszałek proposuit, aby JchMcPanowie Deputaci do Sądów Kapturowych, tak z Senatu, iako y z Stanu Rycerskiego, przysięgali in facie Reipublicae, według prawa; tudzież,

ieśli-by się zdało, aby się upomnieć rationes Senatus consultorum po Convocatiey odprawionych. Na co oboie gdy zgoda stanęła, poszliśmy do Szopy, y tam PP. Deputaci przysięgali, którym rotę wydawał J^oM^cXiądz Podkanclerzy Koronny. Tamże zaraz przysięgali Jchm^cPP. Deputaci z Koła Rycerskiego, którym rotę wydawał J^oM^cPan Marszałek Rycerski. Ratione Senatus consultorum declarował J^oM^cXiądz Biskup Krakowski, że żadnego nie było Senatus Consilium po Convocatiey. Tak wróciwszy się znowu do Koła, proponował J^oM^cPan Marszałek, aby obrać Jchm^cPP. Deputatów do Exorbitantii, ale do tego dla głosów, które zabierano, nie przyszło.

Przytym expostulował J^oM^cPan Marszałek, aby Rycerstwo nad pięć głosów na ratę* iedną nie zabierało, y aby inney materiey przypuszcząć nie dopuścił, aż-by była zaczęta conclusa; co mu concessum.

Urgebat Rycerstwo, aby Xiąże J^oM^cArcybiskup Gnieźnieński auctoritate powagi swey interdicat residentiey Jchm^cciom Panom Posłom cudzoziemskim w Warszawie mieszkaiącym, tak aby wyiechali z Warszawy, y gdzie blisko residentiam swoię założywszy, czekali expeditiey. Uskarżał się w głosie swym J^oM^cPan Chorąży Łęczycki, że mu gospodę, za pieniądze naiętą na gruncie J^oM^ciPana Kanclerza Koronnego, wzięto, y tam Posła Moskiewskiego postanowiono.* Wynaleziono tedy medium: w nagrodę tey gospody inną tak wygodną J^oM^cPan Marszałek Panu Chorążemu ex offio naznaczył.

Jchm^cPP. obywatele Litewscy wnosili żarliwie, aby stanęła exclusio Piasta, ale irritu conatu; bo Jchm^cPP. Koronni, mianowicie J^oM^cPan Podkomorzy Kaliski, dał im replikę: powiedział, że-by to była gentis ohyda, rozumieliby o nas exteri, żeśmy tylko nati ad parendum, non ad regendum. Prędko soluta sessio.

25° Aprilis. Zasiadszy też uczynił J^oM^cPan Marszałek co y wczora propositiā, y chciał Deputatów do Exorbitantii czytać; ale go ciż Panowie Litewscy tąż co y wczora interruperunt contradictiā, że do niczego nie chcą przystąpić, aż wprzód exclusia będzie Piasta. Deducebantur incommoda od nich, które z electiey Piasta być mogą y bywaią; y że swemu nie umiemy czy nie chcemy parere; owo zgoła znać było z nich, że laborabant suspicione o kimsi, ne ambiret Regnum. Solutae rationes od Koronnych Litwie, osobliwie od Wielko-Polaków, idque rationibus Status. Non cessabant oni iednak od przedsięwziętey materiey y uporu swego, aż sessio solvi musiała wczesnie.

26° [Aprilis]. Też continuati discursus zasadzaiącego się Xięstwa Litewskiego przytym, y allegando, że y na przeszley Convocatiey była

verbalis na to Rzeczypospolitey zgoda; certabatur ab utrinque rationibus, aż spóźniony czas sessionem solvit.

27°. Zasiadшы, gdy J°MćPan Marszałek Koła Rycerskiego uczynił propositią tractowania Exorbitantii, y chciał do tego mianować Deputatów, nie dopuścili JchmćPP. Litewscy, ażby wprzód w swojej uspokoieni byli illatietey. Dany tedy głos naprzód J°MciPanu Sokolnickiemu,¹⁾ Pisarzowi ;Polnemu! W°X°Lit°, który diserte wywodził to rationibus, że nie nowey rzeczy ani niepotrzebney potrzebuie Wielkie Xięstwo Litewskie. Przywodził na to authoritates historików Polskich, osobliwie Sokołowskiego, który circa electionem Henryka Króla wspomina exclusią Piastów, alias Indigenarum. Wspomniał y przeszłą electię, która się extorsiva być zdała, y wiele za sobą pociągnęła scandała; tak że się prawie pokazało na oko, że zpośrodku siebie obranemu parere nie umiemy Panu. Allegavit y to constanter, iako-by na tę exclusią na przeszłej Convocatietey verbalis bonae fidei miała nastąpić zgoda, y tak concludował. Dana na to replika od różnych; osobliwie od J°MciPana Sędziego Sandomirskiego, który wspomniawszy dawniejsze historie, ieszcze y wtenczas, kiedy barzietey Polacy sortiebantur quam eligebant Principes, nigdy Patriotas nie excludowali, ale Ich felici gubernabantur imperio. I te świeże, które to allegantur electie, żadnych w sobie nie miały exclusii; y owszem podczas tak Henryka Króla, iako Stefana electietey, obrani byli y proszeni ad sceptra ex Ordinibus Ludzie Wielcy Tenczyńscy y Kostka; ale ci wyrozumiawszy się, sami siebie uczynili exclusią sponte, którą to wspominaią historie. Nadto exclusia nie może być od Jchmości tak upornie potrzebowana, bo-by trzeba na to pokazać prawo, którego niemasz żadnego, abo przynamniemy wiedzieć-by trzeba Concurrenta tego e medio Nostri, y dopiero iesli-by iakie miał [niedogodności dla Rzptey], excludować; inaczey żadną miarą takietey na Naród nasz niegodzi się wciągać ohydy. Ani nawet y ta ratia suffragari może, że na Convocatietey przeszłej była na to zgoda, bo to nie była materia Convocatietey, y nie mogła na niey być tractowana, gdyż mere ad ipsum actum Electionis należy; kiedy circa ipsum actum Electionis wolno będzie to zdanie depromere JchmciomPanom Litewskim, y nie obrać, iesli się będzie zdało, Piasta. Teraz zaś, kiedy praeliminaria Electionis tractantur, niewczesna iest ta materia; y upraszali, aby od niey

¹⁾ Mowa tu niewątpliwie o Michale Druckim-Sokolińskim, Pisarzu WXLit°, ale nie Polnym; Polnym bowiem podtenczas był Michał Kryszpin; porównaj miejsca: Vol. leg.: V. 281, 296; a V. 140, 247, 263 &c 285. Potwierdza to wzmianka o nim niżej w niniejszym diariuszu pod dniem 40 maja, przy końcu.

supersedowali. Po tych y tym podobnych ratiach od siłu Jchmciów wniesionych, za spóźnieniem czasu praefatus J^oMćPan Marszałek Koła Rycerskiego, że zdanie iest JchmciówPanów Senatorów, żeby o osmey zrana w Szopie mszey wysłuchawszy, zasiadać. Druga, iесли zgoda iutro dać audientią Jchmciom Panom Posłom Woyska Koronnego. Na obie otrzymawszy zgodę, solvit sessionem.

28° Aprilis. Zpoczątku podobnemi wczorayszym głosami y ratiami pro et contra certabantur; w tym przyszli Panowie Posłowie Woysk Koronnych, których wprowadziwszy Pan Marszałek Koła Rycerskiego, y siedzieć na przysposobionych na to miejscach [zaprosiwszy], dana im iest audientia. Contenta ich Poselstwa były te: Pierwsza żal swój y urazę Zołnierze bene meriti deferebant Reipublicae, że ich od Electiey [na] przeszley Convocatiey excludowano, iakoby Ślachta nie byli, upraszaiąc, aby ta Constitutia skassowana była; inaczey, gdyby tego uprosić nie mogli, tedy kréski swoje wszystkie w ręce J^oMciPana Marszałka y Hetmana Wielkiego Koronnego, Wodzsa swego, odda[wa]li.

Detulerunt zniszczenie swoje na usłudze Rzptey, aby im zapłacony zwinąć się kazała, a nowe, świeższe y przyszłym pracom zdolniejsze, zaciągała Woysko. Prawa o zatrzymaniu quarty ad executionem aby przywiedzone były; Summę na klejnotach assekurowaną aby zapłacono, albo klejnoty w tey summie zastawione aby im wydane były; aby hiberna przy distributivie Wodzów zostawała; Regimenty w okaziey Chocimskiej zniszczone aby ratowane były; tym zaś, na których per legem poena napisana, że w okaziey Chocimskiej nie byli, aby mitigowana była, upraszali; długi po Woiewodztwach zatrzymane aby zapłacone były. Były potym instantie za różnymi z Woyska zasłużonymi.

Pochwaliwszy odwagi Rycerstwa J^oMćPan Marszałek Koła Rycerskiego, obiecał pro Repbca, że desideria Jchmci w respekcie mieć będzie, pewni tego będąc, że iako Woysko tak y Wódz veteri more pro Repbca stawać zechce.

Po odeysciu Panów Woyskowych skłoniło się tandem Wielkie Xięstwo Litewskie ad eam declarationem, że ponieważ efficere y wypersuadować Rzptey całej exclusiey Piasta nie mogą: tedy sami declaruią się y manifestuią in facie Rzptey całej, że iako teraz na electią Piasta nie pozwalaią, y owszem iey contradicią, tak y circa ipsum actum electionis nie pozwolą y contradicować będą; którą manifestatią etiam ad acta zanieść declarowali się. A lubo były tym przeciwnie z niektórych Woiewództw Xięstwa Litewskiego declaratie, iednak

y z Korony siłę przeciw temu głosów y ratii było; osobliwie J^oMci Pana Korzeniowskiego, Starosty Kościańskiego, Brezy, Starosty Nowodworskiego, Żychlickiego, Starosty Waleckiego, Wielko polskich; osobliwie Pana Sienickiego, Podśędka Bełskiego; którzy wywodzili, że takowa manifestatia redolet scissionem, która in unione Xięstwa Litewskiego z Koroną aequipatur sacrilegio, y kto-by ją miał innovare, pro hoste Patriae w teyże uniey reputandus censetur. Dawał raczey J^oMćPan Starosta Nowodworski to medium, aby raczey przyrzec to sobie sub fide honore et conscientia, że takiego Pana obrać chcemy, który-by ze wszystkich Candidatów naywiększy pożytek przyniosł Rzeczypospolitey; ale się to medium nie spodobało, bo każdy z nas to praesumitur intendere bez declarathey; satius censuit J^oMćPan Podśędek Bełski poniechać tey szpetney exclusiey, supersedować od szkodliwey manifestathey, y non per exclusionem, ale raczey per praetentionem czasu swego nieobrać Piasta. I na tym soluta sessio do poniedziałku na godzinę osmą.

29° [Aprilis], niedziela.

30° Aprilis. Zasiadшы declarowali Panowie Litewscy, że od swoiey contradictiey supersedują. I tak mianował J^oMćPan Marszałek Koła Deputatów do exorbitantii z każdego Woiewodztwa, y ad pacta conventa itidem z każdego; z czym posłał denuntiando Senatowi, którzy toż similiter uczynili.

Wziąwszy potym głos J^oMćPan Koniecpolski, Woiewodzie Sandomirski, Starosta Doliński, uskarżał się, że mu bona Zamoyskie odebrano, y prawem go na przeszley Convocathey aggravowano absentem.¹⁾ Wziął potym głos J^oMćPan Starosta Kościański, J^oMćPan Sędzia Sandomirski, J^oMćPan Podkomorzy Kaliski.

J^oMćPan Starosta Kościański czynił relatią Commissiey Lwowskiey obszerną, w której to było notandum osobliwie, że iuż y na świeżo uchwalone Poglówne Rzptey wyszły assignatie na zapłatę dawnych ćwierci kończących się ad Novembrem anni praesentis; siłę też Woiewództw nie rachowało się, których delata była niemała czytana; &c. &c. Ztąd patebat, że na przyszłą campanią nie wystarczą te uchwalone podatki na przeszley Convocathey. O quartę też ze czterysta circiter dzierzawców condemnowano, y kazano tym, co assignatie do nich mieli, apprehendere bona cum omnimodo vigore executionis.

Mianował potym J^oMćPan Marszałek y do gospod revisiey Deputatów.

¹⁾ Patrz konstitucyę Ordynacyi Zamoyskiey dotyczącą, a na Sejmie Convocationis 1674 uchwaloną Vol. leg. V. 209.

Potym wziął głos Pan Sędzia Sandomirski wspierając głos Pana Starosty Dolińskiego z tych przyczyn: że na Convocatiey nie mogło to prawo stawać absente Principe. Allegował exemplum, że in simili było prawo napisać na Zamoyskiego Jana, Wielkiego Kanclerza y Hetmana na Convocatiey Sigismundi: stare to nie mogło. Druga, że ta sprawa już była in lite w Sądach Seymowych, miała swoje terminy; a statut iest, że nemini bona adimemus, nisi iure victo. Pan Woiewodzie zaś nec citatus nec iudicatus był.

Replicował na to J^oM^cPan Podkomorzy Kaliski, że cokolwiek Rzpta uczyniła, uczyniła iako Domina iuris sui; a kiedy prawo zgodne nastąpiło, na które y Woiewództwa Sandomirskiego zgoda zaszła, już o nim disputare czasu niemasz, ale raczey legi latae satisfaciendum; y należy każdemu bono et amanti patriae civi decertare pro lege lata, iako sam protestatus est czynić, declarując, że non ullo odio vel favore czyni, ale że nigdy nie miał gęby na zakup. I na tym soluta sessio.

1° Mai, święto.

2° Mai, hora solita zaczęła się sessia, ale na niey nihil stetit notabile, bośmy y godziny nie siedzieli, y w małej nader frequentiey, gdyż tego dnia przyjeżdżał J^oM^cPan Jan Sobieski Marszałek y Hetman Wielki Koronny, któremu frequens occurrebat nobilitas gratulanda victoriey Chocimskiej z Turków; iakoż wielce ludno y ozdobnie wieżdżał. To tedy stanęło, żeby dać audientią J^oM^ci Xiędzu Nuntiuszowi Summi Pontificis w piątek, Posłom Woyska Xięstwa Litewskiego w sobotę. Zsiadł J^oM^cPan Marszałek do Xiążęcia J^oM^ci Pana Podkanclerzego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, y tam ziadł obiad.

3° Mai, dzień wniebowstąpienia Pańskiego.

4° Mai, [piątek]. Po mszey ś. w Szopie odprawioney, na zasiadaniu pierwszy głos wziął Xiąże J^oM^c Konstanty Wiśniowiecki, w którym deposuit querelam niesłuchaney krzywdy y contemptu swego, że w gospodzie swey z kompanią swoją siedzący, z okaziey tam iakiegoś tumultu od Pana Chrapowickiego wszczętego, naszła go niewinnego piechota Marszałkowska Litewska, y oprócz wielu violentii, gospodę jego ze wszytkiego zrabowała, kędy miał na kilkadziesiąt tysięcy szkody, y sam aegre, uwiedziony od swoich, mortis periculum evasit. Declarowało się tedy Woiewództwo Wołyńskie przy tym stawać, y żadney wprzód nie puszczać materiey, aż się to Xiążęciu J^oM^ci nagrodi. Aleć to wnet sopitum posłaniem do Senatu e medio Reipbcae, aby ta sprawa w Kapturze ante omnes per terminum tacitum sądzona była. Brali potym głosy około ordinaciey Zamoyskiej,

osobliwie Pan Podśędek Przemyski Jastkowski, deducendo, że prawo na Convocathey pisać nie możemy, tylko to do Confoederathey należy, y to prawo tym barziej stawać pro ordinatione nie mogło, gdyż jest sprawa ta, iako pokazywał extract pewny, w Sądach Seymowych in termino deliberationis; declarując że go za prawo ex his rationibus mieć nie chce. Similiter Pan Starosta Sieradzki Wężyk, y collega jego, declarowali, że y całego Woiewództwa imieniem usiłować będą, aby to prawo na Seymie Coronationis zniesione było. Ciż zaraz exaggerabant et modum executionis, że nie Starostom, ale Hetmanowi dobra oddać kazano inusitato more, w czym urgebant gravatam esse aequalitatem. Pan Sędzia Płocki replikował na te głosy: naprzód, że też Rzeczpospolita stanowiła to prawo, co y insze wszystkie, ani o tym prawa niemasz, żeby na Convocathey Seymie prawo pisane być nie miało; y owszem są exempla w przeszłych Confoederatiach podobne; nawet y teraz też jest Rzpta na Electhey bez Króla, a przecie prawa na exorbitantie &c. pisze; w Sądach zaś co tamza termin był o tey sprawie, nie pytam się, prawi, to wiedząc, że prawa nikt sądzić nie może. Ordinatia zaś Zamoyska wspierała się zawsze mocno na trzech Constitutiach, które to teraz in executionem przywiedzione. Jako tedy żadne Woiewodztwo particularne, prawa zepsować nie może, y niegodzi mu się, tak zaś każde zatrzymać ie może; iako się on imieniem Woiewodztwa Płockiego deklarował, że go żadną miarą łamać nie dopuści.

Wziął potym głos J^oMćPan Tarło, Starosta Stężycki, w którym przypomniał, iako się pięknie y zgodnie pia consilia zaczęły cum applausu omnium na tym placu, kiedy obrany Director zgodnie, securitas przez Sąd generalny Kapturowy provisa, do exorbitantii mianowani Deputaci, credible że ie pilno y fideliter connotant, approbandas wkrótce da Pan Bóg communi assensu: a to się działo, żeśmy publicum bonum wszyscy przed się brali. Teraz mało omine prywatne do Koła przypuściwszy materie, zdamy się haerere, na stronę publica odłożywszy; y ta ordinationis Zamosciana materia incompetentem czas bierze publicis negotiis. Dawszy pokoy ratiom, które iuż sufficientissime solwowane są; dosyć na tym, że prawo stanęło zgodne, y przyszło ad executionem, trudno go tedy złamać. Nietylko Rzpta y tak wiele Woiewodztw, która partum suum tuetur, ale ieden wolny głos prawo zgodnie napisane utrzymać może. Te wszystkie ratie pro et contra obszerne pro fertilitate ingeniorum miały czas, niż stanęło prawo na Convocathey, y pewnie były na placu; wprzód *

tedy teraz czas krótki Electionis niemi extrahere, satius wrócić się ad publica, osobliwie do audientey Jchmciów Panów Posłów cudzoziemskich; przypomniał audientią J°MciXiędza Nuntiusza Oyca Świętego, która dziś miała być.

Declarował tedy J°MćPan Marszałek, że dla niedispositiey ta audientia J°MciXiędza Legata do iutra odłożyć się musiała. Mianował tedy z Koła deputatów po J°MciXiędza Nuntiusza do Jchmciów Panów deputatów z Senatu: z Małej Polski Xiążęcia J°Mci Czartoryskiego, Podkomorzego Krakowskiego, z Wielkiej Polski J°MciPana Krzyckiego, Podkomorzego Kaliskiego, z Wielkiego Xięstwa Litewskiego J°MciPana Sokolnickiego, Pisarza Wielkiego Xięstwa Litewskiego; y solvował sessią do iutra na siódmą.

5° Mai. Zasiadzy Pan Marszałek intimował dawny zwyczaj czytania zwykłego projektu o porządku Electiey, życząc tego, aby się to przeczytać mogło interea temporis, a niżeli nadiedzie Legat Sedis Apostolicae, któremu nadchodziła godzina naznaczona audientey. Impediit hunc actum Xiąże J°Mć Konstanty, wniowszy querelam o nieznośną violentią która go potkała przez naście na gospodę iego y wszystkiego zrabowanie, tak dalece, że ledwie y z zdrowiem swoim własnym uchronić się mógł. Declarował tedy, że do niczego przystąpić nie może, póki w tak wielkiej swoiey krzywdzie ukontentowany nie będzie. Miała ta materia wielki respect u wszystkich, formując sobie sequelam, że ponieważ się to stało Xiążęcey gospodzie, quid sperandum de securitate mniej możnych przyieżdżających pro actu electionis. Atoli facilitando mediis, insze negotia magis urgentia Reipbcae aby nie szły w odwłokę, takim to uspokoił sposobem: aby autoritate Koła przez J°MciPana Marszałka Sąd Kapturowy był compellatus, żeby ta sprawa bez wszelkiej odwłoki sądzona była. Czym Xiąże ukontentowany, [dał] campum cursui consiliorum.¹⁾

Że tedy ieszcze tak prędko przyiazd J°MciXiędza Nuntiusza non sperabatur, przystąpił Pan Marszałek do czytania projektu o porządku Electiey; co skończywszy nadiechał interea J°MćXiędz Nuntiusz, którego wprowadziwszy JchmćPanowie Marszałkowie w Koło, y miejsce mu podle J°Mci Xiędza Krakowskiego dawszy, in absentia J°Mci Xiędza Arcybiskupa Gnieźnieńskiego locum tenentis, był naprzód czytany credens do Senatu przez J°Mci Xiędza Sekretarza Koronnego, a potem do Koła Rycerskiego, przez J°MciP^a Marszałka; po których

¹⁾ Ustęp ten o załatwieniu sprawy X^{cia} Wiśniowieckiego o najście gospody może tu przez pomylkę tylko powtórzony; wyżej bowiem już, pod 4^m maja była o tém mowa.

przeczytanych miał mowę, w której opowiedziawszy paternam sollicitudinem Oycy Świętemu około Królestwa tego, życzył imieniem onegoż, aby prospiciat to Królestwo rebus suis przez wczesne obranie Pana, takiego iednak, który-by był vere Catholicus, a nie dla Królestwa. Ofiarował przytym decimas per totum Statum Ecclesiasticum naznaczone; przytym Summę gotową kilkakroć sto tysięcy pro subsidio in tam periculoso statu Reipublicae. Declarował y summę trzydziestu sześci tysięcy a Collegio Cardinalium ofiarowaną; item subsidia a Clero per totum Regnum et omnes Ducatus Regni excipienda consensu Apostolico approbavit. Insuper Pastorałem elargivit benedictionem.

Odpowiedział mu imieniem Senatu Xdz Krakowski, dziękując pro Paterna sollicitudine, y J^oMćPan Marszałek imieniem Koła Rycerskiego. A w tym za wyściem J^oMciXiędza Legata, którego numerosus wyprawdzał Senatus, powrócił się J^oMćPan Marszałek do Koła ob intemperiem aëris, która następowała z wielkim szumem. Gdy się wszyscy do Szopy schronili, y nie było z kim siedzieć, intimowawszy na poniedziałek legatią Posła Cesarskiego, do którego przyięcia deputował z Małej Polski J^oMciPana Starostę Stężyckiego, z Wielkiej Polski Pana Krayczego Koronnego, z Litwy J^oMciPana Referendarza Litewskiego; solwował sessiã na osmã do poniedziałku.

6° Mai, niedziela.

7° Mai. Mszey ś. w Szopie wysłuchawszy, w Kole przy zasiadaniu J^oMćPan Marszałek naznaczonych JmćPanów Deputatów prosił, aby po Cesarza J^oMci Wielkiego Posła poiechali. Zatałmował to głosem swoim Xiãże J^oMć Konstanty Wiśniowiecki y J^oMćPan Starosta Doliński, o ordynatiã Zamoyskã; lecz dexteritas J^oMciPana Marszałka prędko sprawiła, że Jchmć naznaczeni po wzwyż mianowanego iechali Posła magnifice, bo kilkadziesiąt karoc y kilkaset koni mieli z sobą. J^oMćPan Starosta Stężycki mowę miał imieniem Koła Rycerskiego do Posła.

A interim w Kole głosy zabierano in causa ordynatyei Zamoyckiey, którą kilka tylko głosów infringere chciano, ale kilkadziesiąt wsparta mocno; między którymi w iednym powiedziano: ‚Invenit emptor venalem Urbem‘. Zabrano było ieszcze więcey w tey materiey głosów, które JchmćPanowie Senatorowie przyściem swoim do Koła na słuchanie Cesarza J^oMci Legaciey dirimerunt. Xiãże Biskup Krakowski od Senatu proponował sessie per Provincias, aby zbieżć malis Reipbcae; czas dzień iutrzeyszy naznaczono; mieysce Provinciey Małopolskiej we dworze Xiędza Biskupa Krakowskiego;

Wielkopolskiej u Oyców Bernardinów naznaczono, Litewskiej u Oyców Jezuitów.

Wtym Pan Szawgoc, Poseł Cesarza J°Mci przyjechał; wyszli z Koła do wrót Okopowych JchmćPanowie Marszałkowie Koronni, Litewski y Rycerski. Tam Posła przyjąwszy y do Koła wprowadziwszy, miejsce mu dane między J°MciąPanem Marszałkiem Wielkim Koronnym, y Panem Marszałkiem Rycerskim. Secretarius Legationis Xiądz był. Ten credens z ukłonami przez Koło niosł. Oddawszy go J°MciXiędzu Sekretarzowi Koronnemu, wspank z ukłonami na swoje wrócił miejsce. Od J°MciXiędza Sekretarza po przeczytany credensie, perorował Poseł. Puncta Legationis: że Cesarz J°Mć in stricta cum Regno Poloniae amicitia et vicinitate żąda, aby takiego Króla Ordines Regni obrali, który-by iura vicinitatis umiał observować, y zachował amicitiam multis foederibus confirmatam. Prosił, aby interessa Królowey JeyMci Polskiej, a rodzoney siostry Cesarza J°Mci były apud Ordines Regni in consideratione. Odpowiedział mu od Senatu J°MćXiądz Biskup Krakowski, od Koła zaś Rycerskiego J°MćPan Marszałek Rycerski, sufficientissime. Potym poszedł w Koło każdego z Jchmciów Panów Senatorów chcąc z osobna przywitać. Jchmć także Panowie Senatorowie w pół Koła wyszli excipiendo Cesarskiego Oratora propensiam. Byli tacy niektórzy Panowie Senatorowie, co y z krzesel swoich nie ruszyli się; pretendowali sobie bowiem urazę, że w credensie nie dołożono tego punktu: ‚Serenissimae Reipublicae Poloniae‘. Co potym J°MćXiądz Sekretarz Koronny wytłómaczył, że Cesarz J°Mć żadnemu Królowi y Królestwu nie daie titulum Maiestatis dlatego, iż od Cesarza J°Mci wszyscy Królowie Korony mieć muszą, y de facto mają. Jako y Polski Król ab Othone koronę otrzymał.

Po odiechaniu Posła Cesarskiego y Jchmciów Panów Senatorów odejściu, recruduit przez wiele głosów nieukontentowanie w sprawiedliwości o exces uczyniony Xiążęciu J°Mci Konstantemu Wiśniowieckiemu. Chcieli tego pro iustitia zelatorowie, aby dany był rok J°MciPanu Marszałkowi Wielkiemu Litewskiemu ratione statuitionis Rotmistrza piechoty, y innych criminaliter obwinionych; y także samemu J°MciPanu Marszałkowi rok in causa principalitatis ex quibusdam circumstantiis aby był dany, upominano się. Na co gdy Jchmć Panowie Litewscy pozwolić nie chcieli, Xiąże J°Mć Konstanty Wiśniowiecki sistendo activitatem in consiliis publicis wyszedł cum protestatione, przy którym wiele obywatelów Woiewodztwa Wołyńskiego, Kiiowskiego, y Ziemie Chełmskiej wyszło. Chciano passivas voces brać, ale visum est J°MciPanu Marszałkowi solvować sessią.

8° Mai, dzień był Świętego Stanisława naznaczony Provinciey Małopolskiej na sessiã u J^oMciXiędza Biskupa Krakowskiego, aby in malis, które premunt Rempbcam mogła się medela wynaleść. Zagał J^oMcXiędz Biskup Krakowski, y powiedział, że ope Świętego Stanisława succurretur patriae, którego tak wiele razów nietylko privati, ale y cała Oyczyzna doznawała pomocy. W głosach wielu Jchmciów Panów Senatorów wyrażone niebezpieczeństwa, które pociągną za sobą ruinam Reipbcae nostrae; a mianowicie bellum Turcicum. I to do osobliwey considerathey podano, że Moskwicin sub specie amicitiae, contra pacta Ukrainę posiada, y na Wołyniu, Podolu, intendit rozpościerać woyska swoje, a na to żadney naszey gotowości niemasz. Woysko wypowiedziało służbę; o rachunkach Skarbowych non constat, y dlatego, że przez J^oMciPana Podskarbiego nie mogli się informować. Potrzeba też było bytności J^oMciPana Hetmana Wielkiego Koronnego; dlatego tedy sessia odłożona ad nonam Maij.

9na Maij była sessia Małopolska złączona z Wielkopolską w Zamku w Izbie Senatorskiej, gdzie zszedłszy się dość gromadnie Senat y Rycerstwo, naprzód przystąpili do słuchania informathey J^oMciPana Podskarbiego Koronnego de statu Skarbu, której relathey gdy multa occurrebant dubia, nie przyszło iey doskonale uczynić dla wrywających się z różnych Woiewodztw w różnych interesach głosów. Conclusum tandem, aby J^oMcPan Podskarbi copiam Summariuszu exacte connotowanego do każdego Woiewodztwa podał, z którego-[by] informowane Woiewodztwa mogły, sensu praeeparato, consulere rebus. Declarował się zatym uczynić to J^oMcPan Podskarbi. A wtym wniósł J^oMcXiędz Krakowski, prosząc J^oMciPana Marszałka y Hetmana W^o Koronnego, aby Rempublicam informet de imminentibus periculis, y sensum suum aperiat, quid facto sit opus. Sarknęło na to wielu, declarując, że to być in publico nie może, ale raczey dawnym zwyczajem per formatum consilium bellicum dziać-by się to powinno. Była y ta wniesiona materia, żeby do Posłów Woyska Koronnego stanęła Deputatia ad tractanda negotia Woysk; na co gdy stanął consensus, deputował z Senatu J^oMcXiędz Krakowski Xiędz Kamienieckiego, Rawskiego, Czarniechowskiego, Woiewodów, Brzeskiego y Bracławskiego Kasztellanów; do której Deputathey [że] ze Stanu Rycerskiego, ob absentiam J^oMciP^a Marszałka Koła, deputowani być nie mogli, wzięły to sobie Woiewodztwa do generalnego w Okopach Koła.

A wtym gdy ta sessia godzin kilka wzięła, y magnam partem Woiewodztw od Koła generalnego w Okopach abstraxit, J^oMcPan Marszałek Rycerski z Xięstwem Litewskim y z niektórymi z Korony,

długą expectativą gromadniejszego Koła adtaediati, zasiedli. Było kilka głosów, którym się ta scissio po różnych miejscach sessii nie podobała. Compellatus tedy J^oMćPan Marszałek, aby auctoritatem miejsca tego, dawnym zwyczajem y prawem uprzywileiowanego, conserwuiąc, particularnym po miejscach prywatnych sessiom in praeiudicium Koła generalnego zabiezał, zniosszy się koło tego z tymi Jchmciami, którzykolwiek są do tego przyczyną. A gdy dla niegromadnego ześcia Woiewodztw żadne poważne tractować się nie mogły materie, solvit J^oMćPan Marszałek sessią do iutra na osmą.

10° Mai, [czwartek]. Zaczęta o godzinie dziewiątey sessia na Zamku; ziechał się y do Koła Rycerskiego Equestris Ordo, y de medio sui po iednemu ex gentibus na sessią deputowano, aby more maiorum nic na miejscach prywatnych, ale w Szopie y Okopie consilia były formowane.

Przysłał Króla J^oMci Francuskiego Posel, prosząc o audientią na godzinę czwartą po południu. Do którego na przyięcie, gdy J^oMćPan Marszałek Rycerski chciał deputować, wielą głosów to negotium zatamowane; bo z Sēnату na Sessiey byli JchmćPanowie Senatorowie deputowani, a nie w Okopie. Potrzebowano tedy bytności Jchmciów Panów Senatorów w Okopie, aby nietylko ta deputatia po Posła Króla Francuskiego w Okopie była expediowana, ale też o prolongatiew; gdyż ostatni dzień, per legem nominatiew przyszłego da Bóg Pana naznaczony następował; potrzeba było cum Senatu conferre.

Przyiechał tedy gromadno Senat do Okopu y Szopy. Do Koła Rycerskiego przysłał trzech Jchmciów Panów Senatorów: J^oMciPana Gnieźnieńskiego, J^oMciPana Brześciańskiego, J^oMciPana Chełmińskiego, Kasztellanów. Propositum od Jchmciów, aby czas, y Jchmciów Panów Deputatów, naznaczyć audientiom Posłów, tak Króla J^oMci Francuskiego, iako y Xiążęcia Lotaryńskiego, (gdyż y Posel Xiążęcia Lotaryńskiego przysłał prosić o audientiam); a że y drudzy, innych Monarchów Posłowie nie mieli audientiew, na którą, aby im była dana, czasu potrzeba; więc że y w Exorbitantie y w Pacta-conventa ieszcze nie wkroczone: proposuerunt JchmćPanowie Senatorowie aby przez prolongatią his necessitatibus Reipublicae było provisum. J^omćPan Marszałek Rycerski odebrawszy od Jchmciów declaratiew, Jchmciom Panom Senatorom dał respons: dziękuiąc Senatowi za paternam sollicitudinem, którą podeymuie providendo Reipublicae, y obiecuiąc że facillime Equestris Ordo in propositis necessitatibus do zdania Jchmciów Panów Senatorów accedet. Jakoż po odeściu Jchmciów Panów Senatorów do Szopy, na deputatiew po Jchmciów Panów Posłów

pozwolono; y mianował J^oM^cPan Marszałek Rycerski po Posła Króla J^oMci Francuskiego, J^oMciPana Podskarbiego Nadwornego z Małej Polski, z Wielkiej Polski J^oMciPana Miecznika Koronnego, z Litwy J^oMciPana Starostę Owruckiego; po Posła Xiążęcia Lotaryńskiego J^oMciPana Starostę Oświęcimskiego z Małej Polski, * . . . . . z Litwy* . . . . .¹⁾), a dla prolongathey wszyscy z Koła Rycerskiego poszliśmy do Okopu, y per declarationes od Woiewodztw stanęła prolongatia do soboty przed Świętą Troycą ad diem 19 Maji.

11° Maji. Przyjechał Poseł Króla J^oMci Francuskiego iuż się było schyliło zpołudnia; od Jchmciów Panów Deputatów y wszystkich Jch Mciów Panów Marszałków wprowadzony do Koła, tam gdzie y przedtym Posłowi Cesarza J^oMci, dane mu iest mieysce. Francuzik młody credens trzymał, którego J^oM^cXiędz Woieński umyślnie informował, aby nie komu innemu credens oddał, tylko J^oMciXiędzu Biskupowi Krakowskiemu, bo Xiążęcia Arcybiskupa niebyło. Posła zaś Cesarskiego Pan Sekretarz omylił się był, kiedy samemu J^oMciXiędzu Sekretarzowi do rąk oddał credens. Odebrał tedy J^oM^cXiędz Biskup credens; z rąk Biskupich wziął go J^oM^cXdz Sekretarz, y przeczytał. Poseł pomieniony Xiędz Biskup Massilienski a [Ludovico] decimo quarto, Galliarum Rege, [mówił] dosyć pięknie y długo. Prosił w tey orathey, aby Królem Polskim obrać Xiążęcia Neuburskiego. Obiecywał, że Król Francuski, gdy tego a nie innego obiorą, chce być mediatorem o pokoy między Portą Ottomańską a Królestwem Polskim; a in quantum-by przy uporze stanęli Turcy, obiecał od Króla J^oMci swego Królestwu Polskiemu posiłki. Dziękował mu Xiąże Biskup Krakowski od Senatu. Oddał także drugi credens do rąk J^oMci Pana Marszałka Rycerskiego, który J^oM^c Pan Marszałek przeczytał, y na iedną pierwszą oratię Poselską, lubo krótkimi ale pięknymi słowy imieniem Koła Poselskiego dziękował.

Po odiachaniu Posła Króla J^oMci Francuskiego deputował J^oM^c Pan Marszałek Koła Rycerskiego do Jchmciów Panów Senatorów deputowanych z Senatu na odebranie pieniędzy od Jchmciów Xięży Kardinałów y od Oyca Świętego przysłanych na poparcie wojny Turckiey, z Małej Polski Xiążęcia J^oMci Czartoryskiego Podkomorzego Krakowskiego, z Wielkiej Polski J^oMciPana Podoskiego Podkomorzego Rożańskiego, z Litwy J^oMci Pana Marszałka Oszmiańskiego. A że się nie mogła zmieścić dnia dzisieyszego dla czasu krótkiego Legatia Xiążęcia Lotaryńskiego, dlategoż in crastinum odłożona.

¹⁾ Imion w Rkpsie brak.

12° Maij, [sobota]. Posłowie Xiążąt Lotaryńskich, to iest Carola, Concurrentis o Koronę Polską, iako y Stryia Xiążęcia Lotaryńskiego, od Jchmciów Panów Marszałków wszytkich do Koła wprowadzeni. Jeden Sekretarz J°MciXiędzu Biskupowi Krakowskiemu od obudwu Xiążąt, y J°MciPanu Marszałkowi Rycerskiemu credense oddał. J°Mć Xiądz Sekretarz Wielki Koronny do Senatu dirigowane, a J°MćPan Marszałek do Rycerstwa, czytał. Perorował facunde dosyć Concurrentis Legatus. Obiecał na poparcie wojny Tureckiey od Stryia Xiążęcia pięć tysięcy piechoty swoim sumptem trzymać, póki wojna trwać będzie Turecka; Xięstwo Lotaryńskie post fata Principis że ma cedere in rem Reipublicae Polonae przyrzekł; za trzy Ćwierci Woyksu w służbie Rzptey Polskiej zostaiącemu zapłacić; Szkołę Rycerską na sto Ślachty Polskiej fundować; czterysta Ślachty Polskiej na Dworze swym trzymać, y de proprio im płacić; połowicę intraty swey roczney pro re Reipublicae Polonae obrócić; w szatach y ubiorze Polskim chodzić przyobiecał. Perorował po nim Poseł od Stryia Concurrentis, iuż nie tak długo, do obietnic pomienionych mowę stosował, zalecał, chwalił Synowca Xiążęcia swego. Xiąże Biskup Krakowski obiema w iedney mowie imieniem Senatu, (wychwalaiąc familiam Lotaryńską, dzieła y odwagi tak Antecessorów iako y terazniejszych Xiążąt), dziękował. Jegomość Pan Marszałek Rycerski imieniem Koła oraz obiema dziękował.

Po odiachaniu Posłów Senat do conferentiey z Posłami tak Francuskiego Króla, iako y Lotaryńskich Xiążąt, coby za comoda przynosili Rzptey, po dwu ex gentibus, deputowali; w Kole Rycerskim zaś J°MćPan Marszałek Rycerski do tychże Jchmciów po czterech ex gentibus deputował.

13° Maij, niedziela święteczna.

14° Maij, poniedziałek święteczny; w który o godzinie dziesiątey conferentia była z Posłami Xiążąt Lotaryńskich. Francuskiego zaś Króla Poseł z Jchmciami Pany Deputatami conferentią odłożył do zniesienia się z Neuburskim Posłem.

15° Maij, wtorek święteczny. W ten dzień umarł Xiąże na Klewaniu Czartoryski, Arcybiskup Gnieźnieński, tu w Warszawie, we dworze Arcybiskupim, o godzinie siódmej na półzegarzu przed południem, którego śmierć pomieszała wszytkich electorów animusze, bo był człowiek nietylko pobożny, ale też magnae authoritatis, na której-to powadze należało wiele saluti Reipbcae. Za iego tedy śmiercią wiele ubyło Królestwu Polskiemu; Pan Bóg, prawie przyczyniając nam karanja, wziął go z tego świata.

16° Maj, [środa]. Rano o dziewiątej na półzegarzu continuo-
wano conferentiam z Posłem Xiążęcia Lotaryńskiego; barzo contenci
zostali JchmćPanowie deputowani, tak ex Senatorio, iako y ex Eque-
stri Ordine.

Przed południem zaczęta sessia, tak pod Szopą JchmćPanowie
Senatorowie, iako y w Okopie Equestris Ordo.

Zabierano głosy, a mianowicie z Litwy, prosząc, aby ich wyba-
wić z niewoli JchmćPanów Pieczętarzów Litewskich; to iest, aby
JchmćPanowie Pieczętarze więcey iuz nie mieli władzy podpisywać
bannicyi; y o correcturę Trybunału prosili, aby się tak na Trybu-
nale sądzić mogli, iako w Koronie Wołyńskie Woiewodztwo sądzą,
gdyż ich ieden Wołyński równa Statut.

Po południu zaś o godzinie trzeciej miał audientią Poseł Xią-
żęcia Neyburskiego, który Instructią iedną do całej Rzptey oddał
J^oMciXiędzu Biskupowi Krakowskiemu. Tę J^oMćXdz Sekretarz Wielki
Koronny czytał. Po przeczytaniu perorował dość długo ale głucho.
J^oMćXiędz Biskup Krakowski od Senatu, J^oMćPan Marszałek Rycer-
ski od Rycerstwa, odpowiadali.

Po odeściu Posła oddany iest list J^oMciPanu Marszałkowi Ry-
cerskiemu od Xiążęcia Modeńskiego przez iegoż Ablegata; oraz pro-
sił Ablegat o deputatią ad conferendum z sobą de commodis, które
chce ofiarować in rem Reipbcae nostrae, in quantum-by Xiążęcia
Modeńskiego za Króla obrano. Deputował tedy J^oMćPan Marszałek
Rycerski po dwu ex provinciis, y solvował sessiā.

17° Maj, [czwartek]. Zasiadszy zpołudnia, czynili relatią conferen-
tii swoich z Oratorami Panów Candidatów, deputowani do nich ex
Ordine Equestri. Lotaryński trzy ćwierci Woysku płacił, co wynosiło
więcey niż pięć millionów; obiecował Fortece recuperować; pięć ty-
sięcy piechoty swym kosztem trzymać przez wojnę Turecką; mło-
dzi ślacheckiey sześćset chować na Dworze swym; Rycerską Szkołę
fundować na sto Ślachty; Xięstwo Lotaringiae post recuperationem
onego przyłączyć do Korony.

Neyburski siedm millionów obiecował, et alia similia.

Od J^oMciXdza Nuntiusza declarowano, że ma z tego urazę, że te
kilkadziesiąt tysięcy, co dał na provianty, nie wie iako się obróciły; decla-
rował, że ma ieszcze sto tysięcy w dobrej monecie, ale ich nie da, aż bę-
dzie securus, że się na naywiększą potrzebę wojny Tureckiey obróca.

Potym brali głosy, osobliwie Pan Sędzia Sanocki, który w gło-
sie swoim institit, aby J^oMćPan Podskarbi o dispositiey tych kilku-
dziesiąt tysięcy od Oyca Świętego dał informatiā, tak Rzptey iako

y J^oMci Nuntiuszowi, abyśmy go od dalszych succursów nie odrazili.

Pan Pisarz Poznański inferebat exorbitans w Sprawiedliwości, przypominając Sądy niesprawiedliwe, a ieszcze niesprawiedliwszą executią z Pana Lubomirskiego; a znowu ieszcze barziesy exaggeruiąc y ganiąc Gołębską, kiedy sama malitia, y zawziętość Pana, formaverat Sądy. Aby takim zabieżeć rzeczom, declarował, że na nominatią nie pozwoli, aż się temu stanie dosyć, y na prolongatią też nie pozwoli.

J^oMćPan Starosta Oświęcimski życzył, żeby poprawić to, co in pactis z Królem przeszłym stanęło, aby ex pluralitate Król na sądach nie [wyrokował], aie raczey uważał pondus rationum. Druga, aby avulsa od Starostw sądowych wrócone były, gdyż Starostowie według prawa powinni praesidia trzymać na Zamkach, a im przeciw temuż prawu poodrywano dobra. Trzecia, że nie pozwoli do nominatiew Pana, aż będzie uczyniona relatia Commissyi Ekonomicznych, ne Princeps egeat potym.

Było y inszych głosów niemało podobnych. Tandem J^oMćPan Marszałek powiedziawszy, że dziś miała być audientia Posła Kurlandskiego, która propter absentiam Panów Senatorów, na sessiwy będących u Reformatów, być nie mogła iuż, naznaczywszy na iutro audientią Duńskiemu, Brandeburskiemu, Kurlandskiemu Posłom, solwował sessią.

18° Maij, [piątek]. Późno iuż, dla sessyi provincialnych, zasiadszy Pan Marszałek, y declarowszy, że dla słabości zdrowia Duńskiego Posła, obiecana, dziś być nie może audientia, per consequens y drugich Posłów. Czytał list od Xiążęcia Sabaudiae, który pisał, że posyła Ablegata swego, zalecając do Korony Polskiej Thomam a Sabaudia, nepotem ex consobrino suum. y prosząc, aby się z iego tymże Ablegatem znieśli de conditionibus. Mianowani tedy do conferentiew z nim Deputaci z Koła, iako y do drugich.

Wziąwszy potym głos Pan Radoszowski z Woiewodztwa Sie-radzkiego, skarżył się na Commissią do Żup, że mu non satisfactum w zapłaceniu kilkudziesiąt tysięcy wydanych za assekuracją Rzptey na koszty tychże żup Bocheńskich, y ponieważ querulabatur być się* wuzutym z substantiew przez to, nie chciał do niczego przystąpić, aż mu w tym satisfactum będzie.

Wziął potym głos Pan Podśudek Przemyślski Jastkowski, wspominając także swoią dawną declaratią, że y on chce tamować sprawę Rzptey ob iniuriám, którą praetendebat z napisanego prawa na Convocatiwy o ordinatiew Zamoyskiej. Potym, kiedy tego nie przyjęto, y chciano brać głosy, Pan Woiewodzie Sandomirski, Starosta Doliński,

wyszedt z protestacją o nieucontentowanie swoje; za nim y Pan Janicki; et sic activitas cessavit. Chcąc tedy przecie continuare negotia Reipublicae, J^oMćPan Marszałek, prosił Jchmciów, aby ad Senatū poyść ad consulendum de patria; y kiedy się zgoda być zdała, ruszył się. Z Woiewodztwa iednak Sandomirskiego obstiterunt . . .¹⁾ że się musieli wrócić do Koła z J^oMciąPanem Marszałkiem. Zasiadłszy tedy znowu, były podawane media do uspokojenia tey contradictiey. Acceptatum to, aby Senatu prosić, aby w to wdał auctoritatem suam, y posłani o to z Koła Deputaci. Obiecali Senatorowie; y tak soluta sessio od J^oMciPana Marszałka do iutra na ósmą, kędy ad nominationem accessu[ri] insimul cum Senatu w Kole naszym rozmówić* mamy, y współ z nami Senat zaraz ma zasieść, iako w dzień ad eum actum naznaczony.

19° Maij, [sobota]. Ponieważ był dzień naznaczony na Electię, zasiadłszy wprzód w Kole, wszytka prawie Korona y część Wielkiego Xięstwa Litewskiego potrzebowali przystąpić do Electiey. Część większa Xięstwa Litewskiego contravenit, żądaiąc prolongatiey, na którą że zgody nie było, non obstante hac contradictione, klękawszy wpośród Koła Książdz Biskup Krakowski zaczął ‚Veni sancte Spiritus‘. To prześpiewawszy rozeszliśmy się na Woiewodztwa.

Medio cursu votorum, kiedy się naprzód Ruskie Woiewodztwo zgodziło na J^oMciPana Jana Sobieskiego, Marszałka y Hetmana Wielkiego Koronnego, y do inszych posłali, do teyże zgody invituiąc, Woiewodztw. Z Xięstwa Litewskiego też przyszli Posłowie, declaruiąc, że insistent manifestationi suae, że Polaka obrać nie pozwolą, którą in facie Reipublicae na początku Seymu zanosili. Przyszły tandem iuż po zachodzie słońca Woiewodztwa do generalnego Koła, y declaratie czyniły, każde z osobna; ale kilku z każdego niemal Woiewodztwa Candidatorum vota declarowane były; naywięcey iednak miał J^oMćPan Marszałek Wielki Koronny. Że się tedy tego dnia nie mogła zgodzić Rzpta, zwłaszcza propter recessum plurimorum z Xięstwa Litewskiego, choć w noc siedzieli przy świecach, soluta sessio do iutra.

20° Maij, dzień był niedzielny, Trójce przenayświętszey święto; sessia na dzień ten była limitowana. Przed zasiadaniem miał mszą ś. J^oMćKsiążdz Biskup Poznański. Zasiadliśmy w Kole po mszy ś. sine activitate, bo niektóre Woiewodztwa osobne za Kołem generalnym

¹⁾ W Rkp. opuszczono jakoby wyraz jakiś, (prawdopodobnie łaciński, bo pisarz tępo po łacinie czytał), może tylko wyraz ‚nonnulli‘ l. t. p.

mieli sessie, y Litwa, którzy byli cum contradictione wczora wyszli, in facie Reipublicae non comparuerunt. W tych godzinach niektóre Woiewodztwa z Jchmciami Pany Senatorami swych Woiewodztw, z congratulacją iako do nowego Pana do J^oMciPana Marszałka Wielkiego Koronnego przychodzili. Co po swoiey sessiey y Woiewodztwo Poznańskie cum congratulatione przystąpiwszy uczyniło. Niektóre zaś Woiewodztwa tey congratulatiey nie czyniły; zatrzymali się, ażby byli spólną widzieli zgodę.

Zdało się wszystkim w Kole zasiadaiącym do Jchmciów Panów obywatelów Litewskich, zapraszaiąc Jchmciów do spólney zgody, e medio sui wysłać; iakoż Xiążęcia J^oMciPana Woiewodę Bełskiego, Polnego Hetmana, J^oMciPana Woiewodę Mazowieckiego, J^oMciPana Woiewodę Czarniechowskiego, J^oMciPana Kasztellana Brześcia Litewskiego, wysłali, y z Koła Rycerskiego po dwu ex Provinciis; którzy powróciwszy relatią czynili ore Xiążęcia J^oMciPana Woiewody Bełskiego, ofiaruiąc, że Jchmć Panowie Litwa ma swych przysłać posłów. Jakoż przysłali kilku Jchmciów Panów Senatorów, y z Rycerstwa także kilku. J^oMćXiążdz Biskup Wileński miał mowę od Jchmciów Panów Contradicentów Litewskich, declaruiąc, że ad communem consensum Rzptey przystąpią do nominatiey praeviis pactis-conventis. O czas prosił, ósmą na iutro godzinę. Inhaerendo tedy tey declaratiey, solvowano sessiá do iutra; dla której sessiey odłożono pogrzeb Xiążęcia J^oMci Arcybiskupa Gnieźnieńskiego na wtorek.

21° Maj, [poniedziałek]. Po południu przy zgromadzeniu całej Rzptey, declarowały Woiewodztwa Wielkiego Xięstwa Litewskiego zgodę na J^oMciP^a Sobieskiego; która kiedy się skończyła, J^oMćXdz Biskup Krakowski, Andrzej Trzebicki, z J^oMciąPanem Kasztellanem Krakowskim, Warszycim z domu, wyszedszy wpośród Koła, pytał po trzy kroć, obracaiąc się coraz w inszą stronę, ieśli zgoda na J^oMci Pana Jana Sobieskiego, Marszałka y Hetmana Wielkiego Koronnego. Kiedy tedy zgoda była wszystkich, raro exemplo przez trzy dni trwaiących, nominował go za Króla Polskiego, y zaczął ,Te Deum laudamus'; które wszyscy prześpiewawszy, ruszyli się prowadząc Króla J^oMci obranego do Świętego Jana kościoła. A tymczasem tak infanteria iako y armaty ognia gęsto dawały. Do kościoła przybywszy znowu Król obrany pokłęknał, którego we drzwiach kościelnych potkał Legat y Francuski Poseł, y prowadzili go pod ręce do kościoła, y znowu zaczęto ,Te Deum laudamus'. Po którym skończonym, była exhorta przez Xiędza Pikarskiego uczyniona. Po niey szedł Król nowy z visitą do Królowey wdowy, po tym do ciała, a potem z tąż wszytką

assistentią, tryumfem y gęstym infanteriey strzelaniem, iachał z wielką assistentią do pałacu mrokiem.

22° Maij, [wtorek]. Sessia była na Zamku, na którey nie był J°Mć Pan Marszałek Rycerski, bo że się byli ziachali niektórzy Jchmć do Okopów, y on tam do nich musiał iachać. Na tey Sessiey w Senatorskiej Izbie głosy rozdawali JchmćPanowie Marszałkowie Większy Litewski, y Nadworny Koronny. Propositum od J°MciXiędza Biskupa Krakowskiego, aby pacta-conventa z Królem J°Mcią były spisane; provisia Królowey JeyMci wdowy aby była prawem obwarowana; de tempore et loco Coronationis aby decidowano; o Woysku y wojnie aby tractowano. Do którey propositiey głosy tak Jchmć Panowie Senatorowie, iako ex Equestri Ordine zabierali. J°MćXiędz Biskup Poznański chciał tego, aby włożyć inter pacta-conventa Królowi J°Mci, iżby prawo o Urzędach Koronnych, aby od Seymu do Seymu, tak na Buławy, Laski y Pieczęci, Przywileie wydawał, poprzysiągł; Ekonomii aby nie arendował; Residenci cudzoziemscy aby odiechali, y ieśli mieć tu chcą Residentów Panowie Cudzoziemscy, żeby mieli Polaków. Była też y quaestio morae imieniem J°MciXiędza Biskupa Kuiańskiego, że iemu należało Króla J°Mci nominować, a nie Xiędzu Biskupowi Krakowskiemu. Odpowiedział J°MćXiędz Biskup Krakowski, że kilką Constitutii obwarowano, aby vacante sede Archiepiscopali y nominatia y koronacya do Biskupów należała Krakowskich. Nil tedy conclusum, ale z tym wszystkim referowali się do Okopu Koła generalnego, y solwowano sessiā na iutrzeyszā godzinę siódmā.

23° Maij, [środa]. Prawie o piątey z południa zasiedli w Zamku w Senatorskiej Izbie Ordines, y uczynił propositiā J°MćXiędz Biskup [Krakowski] pactorum-conventorum z Królem J°Mcią obranym, mówiąc, że w dobrym rządzie nie miała być nominatia obranego Pana, aż-by wprzód były z nim pacta-conventa spisane, iako było za Władysława, Kazimierza, etc.; że iednak teraz, a to zelo et fervore electorum stało się, że wprzód iest nominowany Król, niż pacta spisane, nihilominus pisać ie trzeba; y chciał ie, ieśli-by zgoda była, sconciowane ad consessum czytać. Były sensus różnych: iedni wprzód potrzebowali Oratorów od Króla J°Mci; drudzy exemplis docebant, że tam w Okopach maiā być słuchani Oratorowie Króla J°Mci, nie tu. Osobliwie to wywodził J°MćPan Chrapowicki, Woiewoda Witepski; y życzyli, aby solwować tę sessiā, a w piątek rano w polu zasieść, y tam, ut moris est, z Oratorami Króla J°Mci stanowić pacta-conventa. Tandem superârunt te ratie, że expedit przeczytać ten proiect pactorum-conventorum, które Rzpta ma podać Królowi J°Mci, a tam

zaś w Okopach te umawiać, które nam od Króla J^oMci podane będą in commodum Reipbcae, boby tam czasu tyle nie było, nec deceret dopiero przy Oratorach Króla J^oMci umawiać się y zgadzać na to, co-by mu Rzpta podać miała. Stetit tedy; y czytano z kilkanaście punktów z dawnych pakt z Królami przeszłemi wypisanych. Potym za zapóźnionym czasem soluta sessio do piątku w Okopach.

24° Maj, Boże Ciało. Królestwo nowe szło w processiey solenney, która była od Świętego Jana do Panny Mariey na nowe miasto. Niesiono w tey processiey z ośmdziesiąt Chorągwi y Buńczuków Tureckich. Ognia też piechota mocno dawała. Siedziało Królestwo tego dnia w kościele pod baldakinem.

25° Maj, [piątek]. Przed południem ziechali się do Okopów, y tam przyjmowali Posłów Króla J^oMci obranego ad Rempbcam, między którymi pierwszy był J^oMcXiądz Biskup Warmiński Wydźga, który facundissime mówił, merita Króla J^oMci in Rempblicam wspominając, y debitam gratitudinem obiecując. Quoad vero condiciones, te są od Króla J^oMci podane: 1°. Że chce sine restrictione przysiądz, żąda tedy, aby condiciones impossibiles nie były mu in pactis conventis od Rzeczypospolitey podane; y ta, że nie ma abdicować, aby nie była włożona. Król J^oMc zaś obiecuie więcej czasu w obozach, niż w namiotach * [w pałacach?] trawić. 2°. Że kleynoty Rzptey, które są in deposito u Króla J^oMci w długi winnym woysku cudzoziemskiemu, wróci Rzptey, a dług zapłaci de proprio. 3°. Summę na Gniewie sobie od Rzptey assecurowaną wraca Rzptey y ustępuje iey. 4°. Lwów obiecuie fortificować, y którą drugą fortecę, ad libitum Reipublicae. 5°. Szkołę Rycerską na Ślachtę w Warszawie dla ćwiczenia mieć chce. Nakoniec nie jest extra spem, że y Król Francuski in favorem jego da co pieniędzy Rzptey. Xiąże Brandeburskie obiecuie dla niego nad powinność tysiąc ludzi; y Xiąże Kurlandski pewną kwotę. etc.

Po wysłuchaniu tedy Panów Posłów Króla J^oMci, responsie, y wyprowadzeniu ich, soluta sessio w polu, y przeniesiona do Zamku, dla dokończenia pacta-conventa, * y dalsze consilia * Reipbcae. Po obiedzie zasiedli w Zamku, gdzie Oratores Króla J^oMci przybyli in medium. O tym zaraz był discurs, ieśli expedit umawiać y ucierać pacta in praesentia Oratorum. Conclusum tedy, aby wyszli; y gdy ustąpili, proposita zaraz była materia o provisiey, per Confoederationem Królowey wdowie, dwakroć Sto tysięcy, warowaney. Długo pro et contra rationes dawano; a było in consideratione, aby naznaczyć proventa, które-by per nobiles possessionatos administrowała propter maiorem certitudinem, ponieważ Króla Kazimierza provisia nie dochodziła post

abdicationem. Także zdało się compendiosius, aby Król J^oM^c Starostwa, które ante electionem trzymał, dał in commutationem bonorum reformationi subiectorum; co ob breve tempus gdy concludi nie można było, wziął to na się Xiądz Biskup Krakowski, y podjął się z Królem J^oM^cią wynaleść sposób płacenia provisiei.

Na czym solwowano sessiã do iutra na siódmã.

26° Maij, [sobota]. Zasiedli w Izbie Senatorskiej continuować pacta conventa. Czytano punctatim; propositum od Króla J^oM^ci de abdicatione, wzięto in discursum punkt; nic nie pozwolono nań; y do innych punktów przymawiano się; potrzebowano Jchm^ciów Panów Oratorów, dla których bytności soluta sessio do poobiedzia.

Po obiedzie znowu zasiedli; o szóstej byli przytomni Jchm^cPanowie Oratorowie; controvertowano y umawiano z nimi. A że było o provisiã Królowey JeyM^ci non decisum, na czym naywięcey należało, dlatego, że ieszcze J^oM^cXiądz Biskup Krakowski non conclusit z Królem J^oM^cią tego punktu, solwowano sessiã na poniedziałek.

[27° maja, niedziela].

28° Maij, y insze dni, circa pacta-conventa swarzono się, które gdy namówiono, y czas coronationis naznaczono:

1° Junij, w piątek, Pan Podkomorzy Zmudzki, trzeciego dnia, gdy się iuż dokończać miały pacta-conventa, nie dał propositiey uczynić J^oM^ciPanu Marszałkowi Koła Rycerskiego, tak, że mu musieli pierwey pozwolić mówić. Dwa punkty tedy położył pro obstaculo: Pierwey opisanie Domus Regiae; a potym, żeby Król J^oM^c Woysku Litewskiemu zapłacił trzy Ćwierci, tak iako to niektóre Subiecta obiecowały. Wygadawszy to, gdy prosił Pan Podkomorzy Kaliski o głos, a potym Pan Chorąży Sandomirski chciał mu wywieść, że Pan Marszałek oraz wszytkiego przeczytać nie może, [że] z-concipowana iuż była [circumscriptia]:¹⁾ tymczasem on zaniósł protestatiã nie słuchając rationes ich; cum protestatione wyszedł; J^oM^cPan Marszałek Koła Rycerskiego nie mógł go dogonić; który gdy powrócił niedogoniwszy, dany głos Panu Podkomorzemu Kaliskiemu. Ten deduxit: iż wszyscy dopomożemy circumscriptiey Domus, bo całej Rzptey wiele na tym należy; co zaś o wypłacenie Ćwierci, iuż to J^oKM^c wyraził scriptem characteru swego, co ma uczynić dla Rzptey; dał przytym rationem, że takowa protestatia wagi nie ma żadney, gdyż insza-by rzecz była, gdyby nie chciano opisać Domum Regiam, wolno-by się o to protestować. Co zaś o obiecanã przez Króla J^oM^ci summę, nie

¹⁾ Rkp. „conscrip̄tia“.

znayduie się to w scripcie podanym od J^oMci; deduxit, iż takowa protestatia, która się nie na prawie funduie, et non in libera voce, nie ma mieysca na tym placu. Mówił potym Pan Podstoli Zmudzki, Towarzysz Chorągwie Usarskiej J^oMci Pana Woiewody Wileńskiego, nieiaki Grotus. Ten się zdał, że miał mollificować sermonem Pana Podkomorzego; aż on gorzey pokaził; declaravit, że tu iuż activam vocem nie macie, kiedy Podkomorzy poszedł cum protestatione, activitas nulla; przed kilką dni przeczytano ten punkt o Coronatye Króla J^oMci; myśmy tu w te czasy nie byli praesentes; zaczym invalidamus Coronationem, ani na nią nie pozwolimy, declarando et electionem nullam, et actum nullum. Człowiek to młodziusienki. Deducował mu to Pan Chorąży Sendomirski, że actus electionis ani Coronationis nie może mutari a tota Repbca; te actus sunt approbati et trutinati, y mutari to nie może, ani przeciwko temu nie idą żadne protestationes; gdyż actus electionis dość deliberate odprawował się, et in solita forma, gdyż iednego dnia zawsze Electiones stawały, a ta Electia przez trzy dni deliberato animo et maturo iudicio tak Senatus iako y Stanu Rycerskiego [stawała]; y ta ratia nie idzie, że kto nie iest praesens kiedy conclusiones stawiają gestorum Reipublicae, aby ci, którzy trzeciego dnia abo czwartego przychodzą, mieli takie conclusiones invalidować. Że człowiek młody, odesłał go do starych Koryfuszów, którzy od lat trzydziestu z Litwy bywają Posłami; dał solidissimas rationes. Że tedy nadęte rzeczy były, y namówione, kilka inszych Zmudzkich Obywatelów, nie upraszając głosów, declarowali, że y my cum protestatione wychodzimy, invalidando actum electionis.

Potym Pan Dąbrowski, Pisarz Grodzki Wileński uprosiwszy głos, declaravit, że activitas nulla, że ci cum protestatione wyszli; gdyż w tey mierze była-by oppressa libera vox. Disputabatur z nim nie-mały czas. Tandem Jchmć Panowie Senatorowie głos poczęli brać, interpretari wszystkie leges nostras, a ludzie wszystko wielcy; poszedł potym Pan Dąbrowski, y nie pokazował się więcej, victus rationibus. Interea Górski nieiaki, Towarzysz także Chorągwie Woiewody Wileńskiego, ten iuż wyuzdanie mówił: że Electum nie mam pro electo, ani to być może, żeby było coronatum caput eius. Na kórego fremitus były wielkie; ale on musiał mówić co mu kazano. Declarował, że na koronacyą Królowey perpetuis temporibus nie pozwoli; Synów Królewskich aby Królewiczami nie zwano; y cokolwiek było sarkazmów, sine ratione mówił y gadał. Tandem zruszył wszystkich przeciwko sobie: besztali, łaiali, złorzeczyli; iuż też wręcz mówili, że to nie iest vox libera, ale licentiosa; żeby oknem wyrzucić, rozsiekać.

Przyszło tedy mówić wręcz, aby ci wszyscy protestantes stanęli w polu, rationibus z nimi poydziemy, z prawa disputować; obaczmy, iezeli prawne dadzą rationes, abo nie. Tandem passive pozwolono mu mówić. Że tedy iuż nie mogli progredi, aby dalsze pacta-conventa czytane były; declarowali, żeby solennizować te wszystkie pacta y artykuły, które były przeczytane, umówione, y umoderowane. Szukano tych protestantes, ale ich chowano w piwnicy gdzieś; o co wielki hałas był na Woiewodę Wileńskiego; ale on to wszystko połknął. Stańło tedy na tym, że to wszystko do druku podać. Tandem Pieczętarze Litewscy poszli z Panem Marszałkiem, popisali per capita, co miano do druku podać; ostatek w reces do przyszłej da Pan Bóg Koronatiey. Koronatia declarowana pro die 22 Julij; nazaiutrz Sejm sine solennitatibus dwuniedzielny, na którym nic niema tractari, ieno obrona Rzptey, a solennitates actorum interregni. A iezeliby pora woienna przeszkodziła, tedy declarowana pro 2 Januarij cum omnibus solennitatibus. Seymiki maią anticipować sześciami niedziel; Sejm ma być sześc-niedzielny.

5° Junij, we wtorek, Król J^oMć przysięgał. Solennizował Xiądz Biskup Krakowski in praesentia Nuntiusza, Posła Cesarza J^oMci, Posła Króla Francuskiego, y Posła Brandeburskiego. Ci dway pierwsi prowadzili Króla J^oMci. Po mszy świętey miał przemowę u ołtarza Biskup Krakowski, siedząc, do Króla J^oMci, dając mu omnem benedictionem nomine totius Reipublicae et Senatus. Nominem zaś Koła y Stanu Rycerskiego J^oMćPan Podskarbi Litewski, Marszałek Koła. Dziękował od Króla J^oMćPan Woiewoda Chełmiński; a potym Król J^oMć poprzysięgał pacta-conventa sine omni restrictione mentis. Potym prowadzili go do Pałacu circa tertiam horam aut quartam post meridiem. Prowadzili go ciż Posłowie aż do Pokoiu; tam mu seorsive każdy congratulatią czynił, a od Oyca S^o cum benedictione.

Od Cesarza y Dworu iego były listy do Szaffgoca exprobrando mu, że nie zaraz congratulabatur imieniem Cesarza J^oMci Królowi J^oMci; y kazano mu agnoscere culpam suam. Aleć y Królowey Jey Mci za złe Cesarz J^oMć miał, że wybieżała z Zamku, y że visity nie oddała Królowi J^oMci, który iey visitę oddał, z kościoła, post Te Deum laudamus.

6ta Junij, [środa]. Było consilium bellicum in praesentia czterdziestu Senatorów. Proponowane puncta od Króla J^oMci przez Xiędza Podkanclerzego Koronnego: ieśli expedit Królowi J^oMci ruszyć się zaraz na tę wojnę, czyli wprzód Koronatią odprawić: różne koło

tęgo vota były, więcey iednak takich, a prawie trzy części, żeby unctus et coronatus poszedł na tę wojnę, propter assistentiam angelorum. Jako ucontentować Woysko, które niepłatne, znużone, etc.: aż na to declaratum, aby J^oMćPan Podskarbi dał pieniędzy, y żeby uniwersały Król J^oMć posłał do wszystkich Woiewodztw, aby podatki winne in instanti wydawali. O proviantach, zkąd na nie pieniędzy zaciągnąć na proviantowanie woysk; declaratum: że iuż Rzpta uprosiła JmPana Chorążego Sandomierskiego o to; Wasza KrMć racz go approbare; etc. Z pieniędzy Oyca S^o część na provianty; ostatek suppleat Podskarbi Koronny. Jeśli acceptować posiłki od Króla Szwedzkiego, który declarat pięć tysięcy piechoty; declaratum: żeby acceptować. Jeśli acceptować posiłki od Brandeburczyka, który declaravit dwanaście set dragoniey, bez ślepych koni, swoim własnym kosztem alere ich y w obozie; z osobna trzy tysiące piechoty, którą trzeba żeby Rzpta lenungowała, a on monderowaną da; declaratum: żeby acceptować. Jeśli acceptować od Xiążęcia Kurlandskiego dwa tysiąca piechoty, y kędy im monster plac pokazać, y zkąd im lenungi obmyślić; który przytym ieszcze declarował Syna swego posłać, y do tych dwu tysięcy trzy tysiące ieszcze zaciągnąć piechoty Xiążęcia Brandeburskiego gotowey, także raytariey kilkaset koni y dragoniey, propter custodiam Syna iego; declaratum: że acceptować. Królowi J^oMci dać potestatem, żeby tych ludzi iako nayprościecey przeprowadzić kazal.

Xięstwa Litewskiego proponowanych było punktów dwanaście.

Post vota tedy Senatoria, które się przez trzy dni odprawowały, Król J^oMć cum stupore wszystkich mówił: Dziękuiąc Stanom Rzptey, że go godnym uznali być berła, luboć to wielki ciężar na głowę iego, y nie czuie się być zdolnym onego; atoli bierze sobie na pomoc Boga samego, z którego woli świętey on gubernate przyjął; iako tedy będąc na Urzędach swoich wiernie y życzliwie służył Oyczyźnie, tak y teraz curam Reipbcae wzięwszy na się, wiernie y życzliwie usłużyć iey zechce, propagando cultum divinum, staraiąc się, żeby świętнице wyrwał y odebrał z obrzydliwości Machometañskiej, żeby reprimere mógł vires nieprzyziaciela Krzyża świętego, aby pokoy złoty y pożądany prędko uczynił miłey Oyczyźnie, et alia multa. Dla czego nie chce się kwapić na Koronatią do Krakowa, aż po skończeniu pory wojenney, żeby laureatum victoriis caput niosł do niey.

Acceptowali to wszyscy wdzięcznie od niego, et benedixerunt nomen eius, y przez takową declaratią serca wszystkich pociągnął do siebie.

9° Junij, w sobotę. Tandem było consilium bellicum arctius, przy

którym byli Hetmani y Posłowie Woyskowi Obojga Narodów; było y Senatorów niemało, y nam też kilkom kazano być przytym.

Proposuit sam Król J^oMé puncta. Pierwszy: Kędy Oboz generalny osadzić, y iako prędko. Na ten punkt ze trzy abo cztery godziny deliberatum; co inszego intulerunt: Woiewoda Wileński ad propositam materiam nic nie [mówiwszy], ¹⁾ declarował impossibilitatem, aby Woyska Litewskie in tempore stanąć miały, tak znużone, niczym dotąd po wojnie Chocimskiej nieposilone. Summo motu to tractował. Tandem dawali mu rationes różne, że takowe wymówki w Hetmanach niepowinny być. Tandem Król J^oMé declaravit, że Respbca constituit, kleynoty te, które Król J^oMé wydaie, zastawić we stu dwudziestu tysiącach na ukontentowanie Woyska Litewskiego; z summy Oyca Sw^o piędziesiąt y sześć tysięcy sześćset sześćdziesiąt sześć złotych, y groszy dwadzieścia; to wszystko uczyni pół-trzecia kroć sto tysięcy. Z Podymnego też dwojga, które wybierają w Xięstwie Litewskim, przynamniej dwa kroć sto tysięcy mogli już wybrać, iako to Xiądz Biskup Wileński declaravit ore suo, że Duchowieństwo w dioecesiey Wileńskiej wydali już wszystkie podatki. Ale Woiewoda Wileński nie chciał się tym acquietować.

Tandem Panowie Sapieiowie* wszyscy trzey, różnie koło tego declarowali, uskarżając się na Woiewodę Wileńskiego, że ich ukrzywdził w Chlebie zimowym, upominając się go, aby wydany y oddany był ich żołnierzom. Confundować go chciał Woiewoda Wileński; ale declarował, że tak iest w Woiewodztwie Połockim, iako y on Wileńskim; a potym Król J^oMé prosił, aby się nie wdzierał w mowę iego. Powiedział mu potym [Pac], że to na Commissiey dosyć będzie czasu mówić, która ma być za sześć niedziel w Wilnie. Declarował Woiewoda Połocki, że Chleb do Commissiey nie należy; ale Wmć odday pieniądze, któreś pobrał z Chlebów. Gdyż ieśli tym ukontentowany nie będzie, przed Królem J^oMcią declarował, że przydzie abdankować z Woyska Litewskiego, a upraszać Króla J^oMci, aby Pułk iego wszedł in numerum Woyska Koronnego.

Przystąpił potym Pan Podskarbi Nadworny Xięstwa Litewskiego; declarował, że są gotowe pieniądze w Xięstwie Litewskim z Podymnego pietnastu, które przed kilką lat wybierano; z osobna ex 1670 anno, z Podymnego siedmiorga.²⁾ Te pieniądze rozebraliście Wmć między się. Są drugie u Panów Poborców; oddać ie; zapłaci

¹⁾ Rkp. „mówiono“.

²⁾ Rkp. „siedmioro“.

się wszytek dług Woysku. Barzo confundował się Hetman Wielki Litewski takową propositią jego.

A potem uskarżał się Pan Koniuszy Litewski, że w Chlebie zimowym ukrzywdzonym iest, że sobie w inszym mieyscu przydzie szukać szczęścia, nie w Woysku Xięstwa Litewskiego, ale w Koronnym.

Po tych tedy rozmowach Król J^oM^c znowu proposit kilka razy, aby ad propositam materiam mówić chcieli, względem Obozu generalnego. Żądał tedy, aby J^oM^c Pan Woiewoda Wileński, iako najpierwszy Senator, chciał dać pierwey zdanie swoje; on zaś poczęstował Xiążęcia Woiewodę Belskiego, który między temi rozmowami poszedł był do Królowey JeyMci. Zawołany tedy do rady, declaravit, żeby Woysko na troie rozdzielić: iedno nad Bugiem wyżey Rubieszowa; drugie pod Sokalem; trzecie zaś gdzie wyżey ieszcze. Ale go Król J^oM^c zaraz refutował, że niemasz co dzielić. Nie był-by to generalny Oboz, ale per partes rozłączenie było-by okazia zgubienia onego; bo iak prędko Tatarowie o rozdziale się dowiedzą, tak prędko te divisie znosić będą; y zda się to, że my to iuż Lwów wydaiemy Turkom, y Woiewodztwa Ruskie po samę Wisłę; a nam się trzeba brać ku Sanowi, około Halicza ku Podolu, dać zaszczyt Fortecom tamtym. Było y to cum summo applausu, resolutia Króla J^oMci takowa. Dał przytym rationes, że iesli-by impet był Nieprzyziacielski, łatwiey za San ustąpić; interea będą się gromadzić dalsze siły Rzpthey. Prosił tedy Pana Woiewody Wileńskiego, aby swoją declaratią dał; aleć on in eodem Joannes, że się Woysko nie ruszy, szkoda się ubezpieczać na nie, bo barzo znużone. Declarował Król J^oM^c, aby znużonych zostawić, a przynamniej sześć tysięcy Woyska aby się łączyło z Królem J^oMcią. Y tego renuit. Więc dwa tysiąca; aleć recusavit. Przyszło tedy Królowi J^oMci deklarować, że on z samym Koronnym Woyskiem poydzie, wzięwszy Pana Boga na pomoc; tymczasem też łączyć się będą woyska Xiążęcia Kurlandskiego, Brandeburskiego, a potem Króla Szwedzkiego.

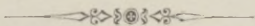
Że iuż późno było barzo, prosił Król J^oM^c, o kategoriczną declaratią Xięstwa Litewskiego.

* Pan Kanclerz Litewski exhorte uczynił na Hetmana Polnego, declaruiąc rationes KJM.:* 1) Że Woysko może być ucontentowane, aleć to iawnie pokazał Woiewoda, że to Mohilów robi, który on chce

¹⁾ Ustęp ten zda się zepsowany; a zda się mieć opowiedzieć zajście jakieś pomiędzy Podkanclerzym i Hetmanem Polnym Litewskim, Radziwiłem, a Pacem, Hetmanem W. WXL^o y Wdą Wileńskim.

in haereditatem sobie wziąć, ale Król J^oM^c consensum mu dać nie chce na to. Sami tedy Posłowie Litewscy Woyskowi amarikowali na Wodza swego, że directe nic nie chciał odpowiedzieć. Jako widzę, że y tam będzie iakaś straszna revolutia. Twardym mrokiem Xiążę Hetman Polny Litewski explicował wszystkie punkta Królewskie, y we wszystkim stosował się do nich; ale go Pacences zagłuszali; o co Król J^oM^c sam animadvertował na nich, y wołał, żeby nie przeszkadzali. Prosił tedy, aby sami z sobą znieść się chcieli, y z Pułkownikami swymi, około tego, dalsze do tego dnia dzisiejszego * [?] odłożywszy.

Czytane było pisanie Pana Strzałkowskiego, immediate oddane, gdzie daie znać, że Wołosza y Multani na głowę się y z chłopcy zgromadziwszy, expugnarunt od siebie Tureckie praesidia z Zamków, a swemi osadzili, y do Króla J^oM^ci przysłali, upraszając, aby praesidia sprowadził z Wołoskich Fortec, aby oni swemi ludźmi osadzili, daiąc rationem, iż ieśli ich ludzie będą na Fortecach, że ich woyska Tureckie miną, ieśli zaś nasze praesidia, że ich pewnie dobywać będą, y osadzą swemi ludźmi. Stetit: z Soczawy y z Niemca sprowadzić praesidia; Chocim demolire; most spalić; przeprawy wszystkie na Dniestrze zpsować; * etc.

3699/

13

UWIADOMIENIE.

Zbioru:

Monumenta comitorum Regni Poloniae

wychodzi obecnie zeszyt niniejszy czwarty, mieszczący: Dyaryusze sejmów konwokacyi i elekcyi po śmierci króla Michała. Drukujemy prócz tego:

Lauda sejmikowe ziemi dobrzyńskiej

z funduszu przesłanego komisji przez p. Gustawa Zielińskiego. Z otuchą rosnącą poglądamy na wydawnictwo, które w przeciągu dwóch lat przybrało już znaczniejsze rozmiary.

Ponawiając nasz wniosek, aby i inne wydawnictwa dyaryuszów sejmowych zechciały się łaskawie zastosować do zewnętrznej formy naszego, śmiemy nadto upraszać: O przesyłanie do użytku komisji rękopisów dyaryuszów, laudów, instrukcyi aż do roku 1762.

Odbija się 350 exemplarzy.

Dr J. Szujski,

Prezes kom. hist. Akad. Um.